

పురాణవిద్య

గ్రంథకర్త :

డా॥ తుమ్మపూడి కోటిశ్వరరావు

ప్రచురణ :

మలయకూటం

శ్రీ వేంకటేశ్వరపురం
అనంతపురం.

PURANA VIDYA

by

Dr. Thnmmapudi Koteswara Rao

© Another

Year of Publication : 1997

Copies . 1000

Price : **Rs. 50/-**

This book is Published with the
Financial Assistance of

**TIRUMALA TIRUPATI
DEVASTHANAMS**

Under their scheme
"Aid to Publish Religious Books"

ప్రతులకు :

1. విశాఖాంధ్ర పబ్లిషర్స్.

2. శ్రీ వై. రాధాకృష్ణయ్య,

Insta Images

Hotal Dwaraka Buildings,

Lakdikapool,

Hydarabad.

Printed at :

Lakshmi Graphics.

48-B, Ramanuja Iyer Street,

Chennai-600 021.

ఎక్కడో ఊర్ధ్వలోకాల్లో
 పసిడి వేగిన పూలకాంతితో
 వెలిగే త్రికోణదీపాన్ని
 నా హృదయద్వారం గడవలో నాటిన
 ధర్మపత్ని

శ్రీమతి శాంతకుమారికి—

శాం తసితమిందు కర్ణికావారు వగుచు
 అష్టదశ పద్మసిందూర వృష్టియేదో
 ఆత్మలోయల లోతులయందు కురియు
 నేను నీవన్న చీకట్లు లేనిచోట

కృతజ్ఞతలు

అల్పకాలస్వపథిలో ముద్రణ పూర్తి చేసిన
లక్ష్మీ గ్రాఫిక్స్, (మద్రాసు) అధినేత
మిత్రులు శ్రీ బ్రహ్మాంగారికీ,
ముద్రణాల కార్మిక సోదరులకు
కృతజ్ఞతా సహస్రం.

— రచయిత,

విషయాను క్రమణిక

ఆత్మనః కళాం వందే	vii
1. పురాణ లక్షణం	1
2. పురాణ వస్తువ్యాప్తి	11
3. పునర్దర్శనం	17
4. పురాణ పునరుత్థానం	23
5. దేవనగరి	28
6. భారతీయ ఇతిహాసం	33
7. మహాభారత కథాత్వము	41
8. స్వర్గారోహణం-మహాప్రస్థానం	48
9. రామాయణము-ఇతిహాస లక్షణము....	56
10. కల్పవృక్షం ఐతిహాసికత	65
11. భాగవతం	78
12. గోవు	88
13. జానపద కవిత్వ-ప్రతీకాత్మకత	92
14. అస్పృష్టవాదము (అహేతువాదం)	104
15. పులిమొగ్గు-కవిపుంగవుడూ	113

“ఆత్మనేః కళాం వందే”

స్వస్వాత్మ స్వరూపం, ముకుర నగరవత్ స్వస్వరూపం, స్వతంత్ర
స్వచ్ఛాత్మ స్వకీర్తై కలయతి, ధరణీతః శివాంతం సదాయా
దృగ్దేవీ మంత్రవీర్యం సతత సముదితా శబ్దరాశ్యాత్మ పూర్ణా
హంతానంత స్ఫురతా జయతి జగతి సాళాంకరీ స్పందశక్తిః

అని క్షేమరాజు దేవిని స్తుతిస్తూనే ఆమె తత్త్వాన్ని అవిష్కరిస్తున్నాడు. ఆమె
సదాశివునియందున్న సంపూర్ణ అహంతాభావం. స్ఫురత, స్పందము చమత్కార
మనీ అన్యనామాలు. ఆమె అర్థంలో నగరంలాగా - జగత్తును తానన్న గోడపై
తన రూపే వ్రాసుకుంటున్నది. భూతత్వం నుండి శివునివరకున్న 36 తత్త్వాలూ
ఆమె.

ముకుర నగరవత్ - అన్న మాట మాయావాదులది. దానినే గ్రహించి
దృష్టాంతంగా ఆ వాదాన్ని పరాస్తం చేశారు కాశ్మీర ప్రత్యభిజ్ఞా దార్శనికులు.
(చూ. శివసూత్రాలు - ప్రస్తుత గ్రంథకర్తదే)

ఈ ఆధ్యాయం రాబోయే గ్రంథానికి భూమిక. హిందూ దేవాలయ వాస్తువు
శిల్పవిగ్రహ నిర్మాణం ద్వారా ఆత్మకళా నిష్క్రూతి ఎలా జరుగుతుందో. శ్రీ జ్ఞాన
ప్రసూనాంబిక: శ్రీ కాళహస్తి గుడి నిర్మాణంలో ఆధ్యాత్మికతను అంచనా వేస్తూ
తద్వారా పురాణవిద్య ఆత్మకళా స్వరూపానికి పీఠిక కట్టటం ప్రస్తుతాధ్యాయ
సారాంశం.

1969లో ఈ గ్రంథకర్త శ్రీ కాళహస్తి కళాళంలో ఉపన్యాసకునిగా
ఉన్నప్పుడు ఆ మహాలయానికి కుంభాభిషేకం జరిగింది. ఆ సందర్భకు వ్రాసిన జ్ఞాన
ప్రసూన అన్న వ్యాసమే యీ భూమిక.

హిందూ దేవాలయ నిర్మాణం మీద ఎన్నో ఉద్గ్రంథాలు రావటం పండిత
పరిచితమే. కానీ యీ వ్యాసకర్తకా నాటికా గ్రంథ పరిచయం లేదు. ఈ వ్యాసం
వ్రాయమన్నది ప్రధాన గురుకులులు (పూజారి) కీ. శే. పరశురామ గురుకుల్ గారు
ఏమి వ్రాయాలో తెలియక కొట్టుమిట్టాడుతూఉంటే ఆ మహాజ్ఞాన స్పందశక్తి అంత

త్రైతన్యం నుండి ఒక భావకిరణాన్ని పైకి ప్రసరింపజేసింది. ఆ అనుగ్రహ విశేషమే యీ రచన.

జ్ఞాన ప్రసూనమంటే ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన పద్మం. సహస్రారం. నేనెవరిని? అన్న ప్రశ్నకు లభించిన జ్ఞానం పేరే ఆ దేవి. ఆ జ్ఞానమే ప్రసూనం.

తటిల్లేఖ తస్మిం తపనశశి వైశ్వానరమయీం
నిషణ్ణాం షణ్ణా మపి ఉపరి కమలానాం తప కళాం
మహాపద్మాటవ్యాం మృదితమల మాయేన మనసా
మహాంతం పశ్యంతో దధతి పరమానంద లహరీం

అంటూ శ్రీ శంకరులు సౌందర్యలహరిలో గానం చేసిన తల్లి.

సూర్యచంద్రాగ్ని రూపమై షట్కమలాల్లో సహస్రారంలో మెరుపు తీగ లాగ అభివ్యాపించిన ఆ చిత్కళను మహాత్ములు దర్శిస్తున్నారట.

ఈ మహాస్తోత్ర భావాన్ని ఆ విగ్రహ-వాస్తుశిల్పి కళామూర్తిగా ఎలా మలిచాడో చెప్పే ప్రయత్నానికిది ఫలితం.

వేద-మంత్రార్థం చెప్పటానికి ఋషులు; ఆచార్యులు శేండు చక్రాల రథాన్ని పన్నారు.

1. పరోక్ష విద్య, 2. నిదాన విద్య (ప్రతీక్ విద్య) కబ్బి దాతు విచారణ చేయగా వచ్చే అర్థం మొదటిది. ప్రసవము ప్రసూ = కనేది; పువ్వు. కాయను సంతానాన్ని యిస్తున్నది కనుక. ఆ ఫలమే పైన ఉదాహరించిన శంకరుల శ్లోకంలో చెప్పబడింది. రాజసూయము-శబ్దం కూడా 'సూజ్' దాతు జన్యమే. క్షత్రియుని శరీరం నుండి రాజును కనే ఒకానొక క్రతువది. అని శ్రీ ఆనందకుమారస్వామి గారి మాట. (చూ. శ్వేతచ్చత్రం-ప్రస్తుత గ్రంథకర్తదే.) కనుక అత్య అన్న పువ్వు ఫలంగా నీ చేతికందించేది దేవి.

2. నిదాన విద్య - పువ్వు లక్షణం ఉన్నేష = నిమేషాలు. వికసించటం ముడుచుకోవటం. సృష్టిని ఉన్నేషమనీ, ఉద్యోతనునీ కాశ్మీర స్పందశాస్త్ర వాదుల మాట. నిమేషమంటే వికసించిన సృష్టి చురలా తన స్వస్థానానికి తాను పోవటం. ఈ శెంటిని నిర్వహించేది తానే. ఆరోహణ, అవరోహణ రెండూ తానే నిర్వహిస్తాడు.

హిస్తున్నది. కనిపించని భావం-తత్త్వం పదార్థంగా వ్యక్తం కావట మున్నేషం. అన్వేషణపరుడైన యోగి లోపలకు ముడుచుకొని స్వస్థానాన్ని ప్రతి+అభిజ్ఞ (re-Cognition) తిరిగి తనను భాను గుర్తెగటం. రమణమహర్షులు నే నెవరి నన్న గ్రంథ తాత్పర్యం. వారి మార్గం శంకరాద్వైతమైనా - ఇది శాక్తేయమైనా ఫలమొకటే - ఆత్మదర్శనం.

ఆత్మ సృష్టిగా పరిణమించటానికి కారణమైనదీ తానే. ఇచ్ఛా-జ్ఞాన-క్రియా శక్తి రూపిణియై ఈ సమష్టి దశనుండి వ్యష్టి దశలో ఓక్తుని ఆత్మను-సద్యాన్ని వికసింపజేసేది తానేనని శ్రీ విద్యా తంత్ర సంప్రదాయం. శ్రీ అరవిందులూ నే డిదే అన్నారు.

'A mother wisdom works in nature -

To pour delight on the heart of toil and want

And make dumb matter Conscious of its god "

(చూ. 'సావిత్రి').

కనుక వికాసమన్నది పుష్పగుణంగా, ప్రతీకగా గ్రహించి విచారించాలి. తప్ప వాటికి వాచ్యార్థం భౌతిక - చారిత్రకార్థాలు లేవు. వెతికితే ప్రయోజనం పరిశోధన పరిధికే ఒరుగుతుంది తప్ప 'విమర్శ' (దేవి) పరిధిలోకి రాదు.

సమష్టి దశలోని మహాపద్యం విశ్వం. ఛాత్రి అంటే పద్యమనే అర్థం. వ్యష్టి దశలో సహస్రార కమలం.

మొదడు క్రింది భాగమునుండి గుదస్థానము వరకు మానవ శరీరమున కాధార మైన వెన్నుపొమున ఆరు చక్రాలున్నవని యోగ శాస్త్రం. అన్నిటి కౌదారం మూలాధారం. ఇది గుద స్థానం. జననోద్రియము క్రిందుగా స్వాదిష్ఠానం. నాభి మణిపూరము. హృదయ మనాహతము. కంఠ మూలమున విశుద్ధము. క్రూకుటి అజ్ఞ, మాడుపట్టు సహస్రారము, వేయి రేకుల పద్యము. ఇదే క్షేత్ర పద్యము. జ్ఞానపద్యము. ఈ క్షేత్రపద్యం దైవ స్థానం. ఇందుకే పద్యం దేవతల కాననంగానో, పాపహితంగానో, దృశ్య కళలో గమనిస్తున్నాము. ఈ పద్య వికాసం పేరు ముక్తి. దీని పేరు దర్శనం. జ్ఞాన ప్రసూనాంబిక అంటే తెలివి పువ్వునిచ్చు తల్లి. తెలివిని పువ్వుగా వికసింప చేసేది అధ్యాత్మిక జ్ఞానమే ప్రసూనము - అదే తల్లి.

మూలాధారం పృథ్వీ తత్త్వం. ఇవి ఘనీభూత భౌతిక ద్రవ్య స్థితి పైకి పోయిన కొలది జల-అగ్ని-వాयు-ఆకాశ తత్త్వములు స్వాధిస్థానారులు. ఈ భౌతిక సృష్టి కాధారములైన పంచ భూతములే చక్రాలు. ఇలా సృష్టి చేస్తూ వచ్చి దేవి మూలాధారంలో మూడున్నర చుట్లు చుట్టుకుని సర్పాకారంలో బ్రహ్మద్వారంలో తలదూర్చి నిద్రిస్తున్నదట. అంటే జ్ఞానకమలం ముడుచుకోవటం. అప్పుడు జాగ్రదవస్థ. అంటే లోకం. జ్ఞానకమలం వికసించటం తత్త్వ దర్శనం. అప్పుడీ లోకము లేదు కాబట్టి దేవి క్రిందికి మాయగా సృష్టి నిర్మాణశక్తి వచ్చినది. ఆ మాయ ఒక కొన. పైకొన జ్ఞానశక్తిగా లోకానికి, వెన్నునకు ఇరువైపుల నున్నది. కుండలిని అంటే కుండలీకరిస్తున్నది. దేనిని? దివ్య జ్ఞానాన్ని. ఇంతేకాక అన్యత్త-అనంత - నిర్గుణ తత్త్వాన్ని చీల్చి వ్యక్త శాంత సగుణ భౌతిక ద్రవ్యాలుగా చేసే శక్తి మాయాశక్తి = కొలుచునట్టి శక్తి (measuring out Principle) మాయ. కొలతకు లోగినది సాంతము. అందనిది అనంతం నిర్గుణం. జ్ఞానశక్తి సహస్రారం నుండి దిగిదిగి సాకార సాంత ద్రవ్యమయ లోకాలను నిర్మించింది. దీనికి చివరిలోకం భూమి. అంటే ఘనీభూత ద్రవ్యం ఈ కుండలిని పైకి పోవటం లయమార్గం. ఆరు చక్రాల వరకే దేశకాలాలున్నవి. సహస్రారం వాని కతీతం. ఇది పార్వతీ పరమేశ్వర ద్వంద్వమునకు నివాసం.

వెన్ను కెడమప్రక్క ఇడానాడి(గంగ). కుడిప్రక్క పింగళనాడి(యమున), వెన్నుపూసల నడుమ సుషుమ్న నాడి (సరస్వతి) అన్న మూడు నాడులు మూలాధార ఆజ్ఞా చక్రాలను కలిపి కట్టిన త్రాళ్ళు. ఇవి స్థూలస్వరూపాలు కావు. భౌతిక దృష్టి కందనివి. యోగిదృష్టికి మాత్రమే తోచేవి. ఈ మూడు నాడులు భ్రుకుటిలో సంగమిస్తున్నవి. ఇదే త్రివేణీ సంగమం. సుషుమ్న క్రింది ద్వారమే బ్రహ్మద్వారం. యోగి ప్రాణాయామాది అభ్యాసాలతో నిద్రించే కుండలినిని లేపితే ఆమె ఊర్ధ్వముఖంగా గమిస్తూ ఆరు చక్రాలను ఛేదించుకుంటూ పోయి సహస్రారంలో ఛత్తయిన శివునితో సమ్మేళన మందుతున్నది. ఈ ఊర్ధ్వ గమనమే లయయోగం క్రిందికి ప్రసరించటం సృష్టి. ఇది వ్యష్టి రూపం. దేనికది వేరుపడ్డ దశ. పైకి పోవటం సమష్టి అన్న ఏకమైన అద్వైత స్థితి. ఇదే జ్ఞానమంటే. అది బంధము. ఇది ముక్తి. లయ యోగమే కుండలిని యోగం. ఇది ప్రైరీతిగా జ్ఞానంలో పర్యవసిస్తున్నది. శక్తి తత్త్వాన్ని ఆరాచిస్తున్నది. ఇందుకే ఛక్తనకు జ్ఞానమే తల్లి.

పైనుండి క్రిందితెలా రావాలి? ఇది సమష్టి దశలోని శివుని ప్రశ్న. క్రిందికి వచ్చిన నేను పైతెలా పోవటం? ఇది వ్యష్టి దశలో జీవుని ప్రశ్న. రెంటికి ఒకటే సమాధానం. జ్ఞానమొకటే మార్గం. దేవికి 'త్రీశికా' అన్నదొక నామం. (త్రి+హాశికా) మూడు శక్తుల కదీశ్వరి. ఆ మూడు ఇచ్చా-జ్ఞాన-క్రియా శక్తులు అని మహామహేశ్వరాచార్యులు శ్రీ మదభినవ గుప్తపాదులు పరాత్రీశికా వివరణంలో అన్నారు.

ఈ మూటికీ ప్రతీక త్రికూలమని వారే. సృష్టి వాంఛ, ఇచ్ఛ, పరతత్త్వంలో ఈ స్పందం కలిగితే ఆతాలి కదలిక పేరు ఇచ్చాశక్తి.

నిర్మాణ సూత్రం :- మార్గం చూపిన శక్తి పేరు జ్ఞానశక్తి. సృష్టించటం క్రియాశక్తి వంతు. సృష్టి యిలా వ్యష్టిగా-భేదాత్మకంగా నిష్ఠించటానికి పథక మెత్తిన దేవి పేరు జ్ఞానప్రసూనాంబిక. ఇది సృష్టిగా పూర్వము పరతత్త్వమన్న విందువు లోపల ఎక్కడనో కవలిన కదలిక—దానిని పొందిన మనస్సు. అదీ, కలవాడూ పేర్వేరు కాదు. ఇద్దరూ ఒకటే. మన ఊహాపోహలు—అవి జరిగే మనస్సు మనమే. ఇందుకే శక్తికి-శక్తిమంతుడు-శక్తి గలవాడైన శివుని కథేవం. తెండూ రెండు తత్త్వాలు కావు. కలిసి సంపూర్ణ తత్త్వం. అతనిలోని స్వాతంత్ర్య శక్తి. సకలము నిర్మించు మహాశక్తి దానికడ్డం లేదు. అదే స్పంద శక్తి. అది లేనిదే సృష్టిలేదు. ఇందుకే అదిశంకరులు శివశక్తి సమ్మేళనంచేతనే సృష్టి జరుగు తుందని సౌందర్యలహరి ప్రథమ స్లోకంలోనే అన్నారు కదా!

లయ యోగంలో యోగి భౌతిక మాయా తత్త్వాన్ని జ్ఞానతత్త్వంలో లయిస్తున్నాడన్నాం కదా! ఇది జ్ఞానమార్గంలో కాబట్టి శివుని జీవుని చేసేది. జీవుని శివుని చేసేది జ్ఞానశక్తి కనుకనే జ్ఞానప్రసూనాంబిక అంటే ఇరువురను కలిసి కట్టిన మహాశక్తి త్రెంచరాని, తెగని సూక్ష్మ సూత్రం. దాని పేరు కుండలినీ శక్తి. అది విసతంతు తనీయసి. అది సన్నని శామర పోగంత.

శివ ద్వంద్వానికి నివాస స్థానం కైలాసం. అది తెలుపు. శీతము. అంటే సహస్రారం. దీనిని చంద్రమండలమనీ, అమృత సముద్రమనీ తత్త్వగంధాలు వర్ణిస్తున్నవి. అది తెలుపు. చల్లనిది. దివ్యచైతన్య స్థానం. శుద్ధ సత్త్వపేతమైన మనస్సునకు నివాసం-ప్రతీక కైలాసం. శ్రీ కాళహస్తి దక్షిణ కైలాసం. అంటే జ్ఞానక్షేత్రం. సహస్రారం. అందుకని ఆ తల్లి జ్ఞాన ప్రసూనాంబిక.

కైలాస శబ్దార్థమేమిటి?

(1) కేశీ సమూహం కైలము. దానికాశ్రయమైనది కైలాసము.

(2) శిఖర భాగమందు శివద్వంద్వము యొక్క లాస్యము (నృత్యము) కలది.

(3) జల భూములందుండు స్ఫటికము కైలాసము. ఇట్లు లింగానుశాసనము నిర్వచిస్తున్నది.

ఆ నిత్యద్వంద్వక్రీడయే సృష్టి. స్థితి లయాదులు. అదే లాస్యము. నాట్యము శుద్ధానంద సంకేతం. (ఇందుకే నాట్యమే రసమని గుప్త శ్రీపాదుల దివ్యవాణి ఆలంకారిక దృష్టితో ఆవిర్భవించింది. భారతీయ కళల్లో రసమంటే నాట్యమే) ప్రతి శిల్పమూ భంగిమా సుందరమే. శ్రీ పురుష విగ్రహాలన్నీ ఏదో ఒక భంగిమతో కూడుకొన్నవే. జ్ఞానప్రసూనాంబికా విగ్రహం త్రి భంగిమా మనోజ్ఞం. శ్రీ సౌందర్యమునకు త్రి భంగిమ నొక దివ్యసంకేతంగా నిర్మించుకొన్న కళాతపస్వి భారతీయుడు. త్రి భంగిమలో తామరతీగ వంపు బున్నవి. భౌతికదృష్టితో యివి శ్రీతనూ సౌందర్య వ్యంజకములు. తాత్త్విక దృష్టితో జ్ఞానప్రసూనపుకాద మువ్వంపులు, త్రి గుణములకు త్రి శక్తులకు నిదానములు. త్రి భంగిమ సౌందర్య ప్రతీక. అదే దేవీతత్త్వమని పూర్వమే చెప్పబడినది. ఈ దేవీ విగ్రహ మెంత సుందరమైనది! జ్ఞాన కమలము విచ్చుకుంటే దర్శింపబడ్డ తత్త్వమంత సమ్మోహకంగా వుంటుంది కాబోలు! ఈ సూక్ష్మతత్త్వ మూర్తి అంత జగన్మోహనంగా వుంటుందేమో! ఆ తెలియని దానికి విగ్రహం ప్రతిమ-మూర్తి!

తత్త్వం స్ఫటికం వంటిది. స్వచ్ఛత కడి ప్రతీక. లోకం రంగు కలది, ఇది జపాకుసుమమువలె ఎఱునైనది. దీని సంస్కరమున దానికి - తత్త్వమునకూ రంగంటినది కాని దానికి సహజంగా రంగు-రుచి-వాసనలు లేవని చెప్పే వేదాంత బాక్యం ప్రసిద్ధమే. కాబట్టే కైలాసమంటే దేశ కాలాతీత శుద్ధ చైతన్య నిలయం, ఇది శ్రీ కాళహస్తి. దీనిని అంటే లయ యోగ దృష్టిని—దానికి ఫలితమైన జ్ఞాన ప్రసూని దర్శనమునూ ఈ దేవాలయ నిర్మాణ పద్ధతి క్షేత్రము యొక్క ఉనికి సూచిస్తున్నది.

సువర్ణముఖరి ఉత్తరవాహిని—అంతర్వాహిని. దీనికి తూర్పున (కుడి ప్రక్కన) గుడి ప్రథమద్వార ముత్తరదిశన, లోగుడికి గుమ్మము దక్షిణదిశ, స్వామి పశ్చిమ ముఖుడు కాగా దేవి తూర్పుమొగమై ఉన్నది. దేవాలయ ప్రాంగణంలో ప్రథమమూర్తి పాతాళ విఘ్నేశ్వరుడు. దాని కెదురుగా నదికి దారిగా ఒక ద్వారం, చివరి మూర్తి షణ్ముఖుడు. తదుపరి ప్రదక్షిణ క్రమాన దేవి, చివర శివతత్త్వం. ఈ నిర్మాణం లయ యోగ విషయాని కనుగుణంగా ఉండడం ఆశ్చర్యం. క్షేత్ర మంటే ప్రకృతి—శరీరం. ప్రకృతి శివుని శరీరం. ఇది సమష్టి దశ. మనకు శరీరం. ఇది వ్యష్టి దశ. దేవుని యొక్క ఆలయం దేవాలయము, ఎవడు దేవుడు? శివుడా? జీవుడా? ఇర్వురున్నారు గనుకనా? ఉన్నానుకొంటే అప్పుడొకనికి శరీరం గుడి, మరొకనికి ప్రకృతి. ఇర్వురొకటే యనుకుంటే శరీరమే గుడి. గర్భగుడి హృదయం లేక సహస్రారం. అక్కడ శుద్ధచైతన్య మున్నది. లోయాపు చూడలేక గుడికి వెళుతున్నాం. కాని అదీ యోగాభ్యాసమే. కనుక విడిచినది, అది సంకేతం. దేనికి? లోచూపునకు. చక్రాలు లోనున్నవి కదా! వాటి వైపు చూపు త్రిప్పకోటానికి. ఈ దృష్టిని ఈ గుడి బోధిస్తుంది. అంటే సాంతరమైన భావం బాహ్యమైన క్రియగా రూపొందుతున్నది కదా. అట్లే క్షేత్రం = శరీరం. కాబట్టి రెండూ ఒకటే! ఇందుకే ఇంటికంటే గుడి పదిలం. అధ్యాత్మిక భద్రతాస్థానం గనుక. విగ్రహం మనలో లోపలి అత్మకు మూర్తి.

సువర్ణమనగా మంచి కాంతి—రంగు గలది. బంగారం ముఖరము = మ్రోత, మ్రోగేది. సువర్ణ ముఖరి బంగారంలాగ. అడరణాలట్లందంగా మ్రోగేది. పతివ్రతలైన¹ స్త్రీ యొక్క బంగారు నగలవలె మ్రోగేదని శాత్పర్యం, ఉత్తర మనగా ఊర్ధ్వము. దక్షిణ మనగా క్రిందు. సృష్టి దక్షిణముఖము. లయ ముత్తర దిశ. ప్రవాహం గమనానికి సంకేతం. గమనం రెండు విధాలు. పైకి—క్రిందికి = సృష్టి—లయము.

జగత్తు అంటే గమించేదని. ఎక్కడకు? అనందము వైపున కని శ్రుతి. జగత్తునకూ నదికి పోలిక. ఊర్ధ్వగమనం యోగమార్గం. కుండలిని పైకి ప్రాకటమే ఊర్ధ్వవాహిని. ఇది స్వర్ణముఖరి. ఇది అంతర్వాహిని. సరస్వతివలె, ఇది యోగశాస్త్రంలోని సుషమ్న. పైకి కనిపించదు. ఇదాపింగళలే సూక్ష్మములు కాగా

1. జ్ఞానదాయిని. ఉప ఇంద్రునకు ప్రత్యక్షమైనప్పటి మంత్రవాక్యం—
“బహుళోభిఘ్నానం = ఉఘ్నం = హైమవతీం.”

ఇది మరీ సూక్ష్మం వెన్నులో నుండి ప్రయాణిస్తున్నది. కనుక అంతర్వాహిని. లేక సుషుమ్నలో నుండి పైకి పోయే కుండలినియే అంతర్వాహిని. ఎల్లన్నను ఒక్కటే. కుండలిని ఊర్ధ్వగమనం చేసేవేళ విచిత్ర ధ్వనులు వినిపిస్తాయట. అది ఫాము కనుక బుస్ అన్న ధ్వనిగా కవులు చెప్పిన మాట.

నది బుస బుస పొంగుతుంది. రెంటిలోనూ 'బుస' వాదమున్నది. కాక కుండలిని నాదం ప్రమర నాదం. భమ్-మ్-మ్ వంటిదని యోగగ్రంథములు వర్ణిస్తున్నవి. సువర్ణంలాగా మ్రోగటమంటే నడక సవ్వడి కదా. లేక సువర్ణమనగా మంచి అక్షరము. దేవి సర్వవర్ణాత్మక, సర్వమంత్రాత్మక. ఇందుచే కుండలిని నిలా ఘట్టక నిరూపణమన్న గ్రంథము వర్ణిస్తున్నది.

“కుండలి పైకి మదిందిన తుమ్మెదల మ్రోతతో ఎగజ్రాకుతుంది. ఆమె కోమలి కావ్యరచనగా ఆవిర్భవిస్తున్నది. ఆమె మూలాధార గహ్వరంలో ఉన్నది” దీని వ్యాఖ్యలో వ్యాఖ్యాత కాళీదరణుడు “ప్రాణుల దేహ మధ్యమందున్న కుండలిని సర్వవర్ణస్వరూపిణియై గద్య పద్య భేదములతో నావిర్భవిస్తున్న” దన్నాడు. (చూ. Serpent Power. p.p- 225-26.)

అక్షరం జన్మించటానికి ముందు నాదం పుట్టింది. అది సామాన్య స్పందన. స్పందమంటే కదలిక కనుక దీని నుండే నాదం పుట్టింది. సామాన్య నాదము (Universal Sound) ప్రత్యేక ధ్వని (Particular Sound) గా ఏర్పడి విభక్తం కావడమే అక్షరజన్మ. కాబట్టి సామాన్య స్పందము నుండి అక్షర సమామ్నాయం పుట్టింది. సర్వబీజాక్షరముల చివర బిందు ధ్వని-మధ్వని—ఉన్నది. (ఓమ్-ఐమ్-హ్రీం-శ్రీం) ఆ సామాన్య నాదం అవ్యక్త స్పందం. కుండలిని నడకల సవ్వడి, సువర్ణమంటే ఓంకారం. దాని నుండి సర్వాక్షర సంపుటి సర్వ జగత్తు పుట్టినది. ఈ సామాన్య స్పందము లేక నాదము నది యొక్క కదలికలో నున్నది. అలల కదలికలో మ్—మ్ ధ్వనియే బిందునాదము. మకార ధ్వని. కదలిక నుండి నాదము పుట్టిందన్న సృష్టి తొలిదశను సూచిస్తున్నది. స్తబ్ధసలిలము ఏకార్థవము—స్పృషికి పూర్వమందున్నదట. అందులో జీవ పుట్టి స్తబ్ధసలిలము జీర్ణమై విశ్వావిర్భూతి జరిగినట్లు వేదం. ఆ జీవ పేరే స్పందము. దాని ధ్వని సామాన్యనాదము. అది భౌతిక జలచలనమున నున్నది. కుండలిని నడక సూక్ష్మదశ.

దానికే భౌతిక సంకేతం చెప్పుకుంటున్నాం. కనుక జలగమనంలోని నాదమే సూక్ష్మమైన కుండలి నడక సప్తధి. దీనినొక మహాత్ముని దివ్యశ్రవణమిట్లు ధ్రువపరుస్తున్నది.

"When rightly uttered this great Syllable (ఓం) has an awe—inspiring effect As I heard this Mantra Chanted by some hundred Buddhist monks (one after another) in a Northern monastery, it seemed to be the distant murmuring roll of some Vast Cosmic Ocean."

(Śākti Śākta p 489)

ఇట్లే 'వర్ణమాల' (garland of letters) అన్న గ్రంథ పీఠికలోనూ ఇతడే "సముద్ర ద్వనిలో మంత్రనాదము విన్నాను" అన్నాడు. మంత్రద్వనికి జలద్వనికి సంబంధముంది. కాబట్టి సువర్ణముఖి అంటే మంత్రనాదం.

ఇంకా సువర్ణముఖి అంటే సువర్ణద్వని ముఖంగా కలది లేక ముఖము నందున్నది అంటే పై అర్థమే కాక సువర్ణముఖి అంటే ముఖమునందు కలదని సమన్వయించుకోవచ్చు.

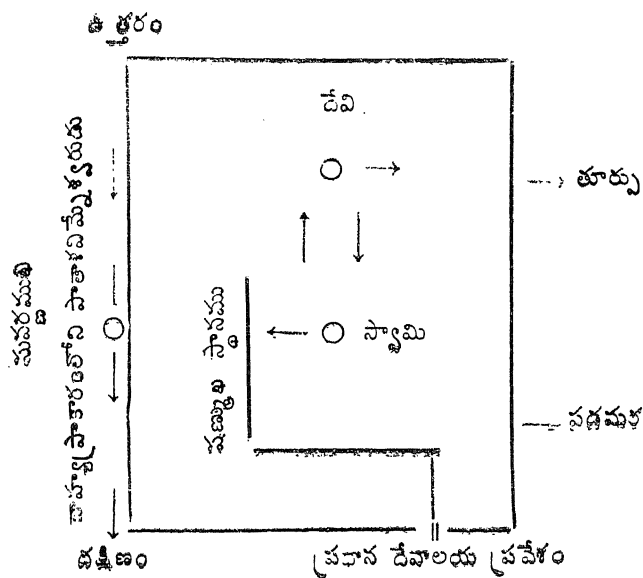
వెన్నుపామున నొక విధమైన గోధుమవన్నె పదార్థ మున్నదని యోగ శాస్త్రమూ, ఆధునిక విజ్ఞానశాస్త్రమూ చెప్పినట్లు గురువులన్నారు. అదే మెదడులో వున్నదట. వెన్నుపాము చివర ఇది ఎక్కువగా వుంటుందట. అది సూక్ష్మపదార్థం. వెన్నును మేరుపర్వతమనీ మేరు దండమనీ అంటారు. అంటే బంగారుకొండ ఎండకంటే బంగారుద్రవమందున్నది కనుక. ఇది సర్వదేవతలకు నిలయం. ఇదే పినాక మన్నాం. త్రిపురాసుర సంహారంలో దీనినే శివుడెక్కు పెట్టింది. తారక సంహారంలో శివుని కుమారుడు దీనినే వాడుకొన్నాడని పురాణం. యోగి దీన్ని అధికం చేస్తాడట. పై కథలలోనిదే గుట్టు. కాబట్టి సువర్ణముఖి అంటే మేరు పర్వతం. పినాకము. వెన్నుపాము. దీన్ని తెనుగున 'మొగిలేటు' అంటారు. మొగిలి పువ్వులోని సువర్ణకాంతిని గ్రహిస్తే మొగిలేటంటే సువర్ణకాంతి గల నది. అనగా వెన్నుపామని అర్థం. కానీ సంస్కృత భాషలో నున్న ఆ మాటలోని గూఢార్థ మిందులో రాదు. అదే దేవతా భాష అంటే. శబ్దమును విచారిస్తే అది తాత్త్వికరహస్యాన్ని విప్పుతుంది. ఆ శబ్దం దేవతా శబ్దం. దేవత అంటే శక్తి—

భావం. దానిని స్పృశించే భాష దేవతాభాష. సంస్కృత వరాహావతారం. పండికథ కాదు. వరాహమంటే పండికాదు, దాని దాతువును విచారిస్తే మహార్థం వ్యక్తమౌతుంది. ఇంతకూ సువర్ణముఖరి తెలుగులో మొగిలేత్తైనదంటే మొగలి= సువర్ణము. ఎలా? మొగలి కాంతి సువర్ణకాంతే కనుక. పైగా 'కాంచన కేతకి' అని ఒక మొగలిభేదమున్నది. ఇంగారు మొగలి అని అర్థం కనుక ఇలాగూ చూచుకోవచ్చు.

(ఆ నది కిరువైపులా మొగలిపొద లంటాయి కనుక మొగిలేరంటారు)

స్వామి పశ్చిమముఖుడు. పైన చెప్పిన మూలాదారం నుండి పైకి వచ్చే స్వర్ణముఖిని—కుండలిని చూడటమన్నమాట. పశ్చిమ దిశ క్రిందివైపు. దాని తెదురుగా నిల్వడమంటే జీవుని లేక సృష్టిని ఉద్ధరించటాని కున్ముఖుడు కావటం కుండలిని ఉత్తరానికి లేక తూర్పునకూ చూస్తుండగా ఈయన ఆమె వైపుకు తిరిగి ఉన్నాడు. జ్ఞానప్రసానాంబిక తూర్పుమొగమై వుండడమంటే స్వామి తెదురుగా రావటం. ఇలా దంపతు లిరువులు 'ఎదురు పొదురు'గా వున్నారు. మూలాదారంలో కుండలిని శక్తి పైనుండి క్రిందికి వస్తూ తన శక్తులను తానే కుండలీకరించు కుంటూ వచ్చి సృష్టియైనది. కాబట్టి కుండలిని=మాయాశక్తి. ఈమె యోగించే నిద్ర మేల్కొలుపబడి పైకి వచ్చి వచ్చి జ్ఞానకమలమై వికసిస్తున్నది. కనుక సృష్టికి—జీవునకు క్రింద మాయ పైన జ్ఞానశక్తులున్నవి. వెన్నుపామునకు మొదట కుండలిని—సువర్ణముఖి—పైన జ్ఞానప్రసానాంబిక ఉన్నారని అర్థం. రెండూ ఒకటే. ఒకటి స్థూల వికాసం=మాయ. రెండు సూక్ష్మవికాసం=జ్ఞాన శక్తి. రెండూ రెండు రకాల ఉన్నేపాలు. ఇవే పైన పద్మములనబడ్డవి. కాబట్టి 'ఏరు' (కుండలిని) జ్ఞాన శక్తి రెండూ స్వామి కున్ముఖములుగా వునవి. (ఇక్కడ ఉత్తరము—తూర్పు ఒకే దిశను అనగా ఊర్ధ్వదిక్కును సూచించు నట్టివి) పశ్చిమం క్రిందు చూపు. కావున దాంపత్యంలో వలె ఒకరి మొగము ఒకరు చూచుకోవటమన్నమాట. ప్రకృతి—పురుషులు నిత్యమూ భూమ్యాకాశాల్లాగ చూచుకోవడం.

ఇరువురూ ఒకరి ప్రక్క ఒకరున్నారు. ఇద్దరూ ఒకరి కుడిప్రక్కన ఘోరకరున్నారు.

శక్తి ద్వంద్వం సమానస్కంధమందున్నదని భావం. రెండూ మహాశక్తులు సమంగా వున్నవి. అంటే సృష్టిలేదు. ఇది విశ్రాంతి స్థానం. ఇదే ముక్తి. కుండలిని సహస్రారంలో శివునితో మేళవించటం, రెండూ సమాన దశను పొందటం, శక్తి పెరగటం సృష్టి నికాసం. సమత విషమత్వమందటం సృష్టి. విశ్రాంతి దశ నిష్పంద దశ. కదలిక లేని చెఱువు వంటిది. కదలిక లేని దీపాభి వంటి దశ. కుండలిని వచ్చి స్వామితో ఏకమైన దశ. స్వచ్ఛమైన జ్ఞాన పరమార్థ దశ. ఇంతే కాక కుడిప్రక్క శక్తి వికాసదశకు సూచన. క్రియ కున్ముఖమైన దశ. మనుష్య శరీరంలోనూ కుడి ప్రక్కకు ఎడమ ప్రక్కకు భేదమున్నది. కుడి పురుషత్వము. ఆక్రమణ సామర్థ్యము. పటుత్వమునకు ప్రతీక. ఇక్కడ ఇద్దరు కుడిప్రక్క నుండటమంటే ఇద్దరకు ప్రాధాన్యమున్నది. అన్ని క్షేత్రాలలోనూ ఇలా వుండదు. ఇందుకే ఇది మహాక్షేత్రము.

పాతాళ విఘ్నేశ్వర స్థానం. మూలాధారం. ఇది పృథివీ తత్త్వం. ఇక్కడ బీజాక్షరం 'లం'. ఇది ఏనుగుమీద ఉంటుందట. ఏనుగంటే బలసంకేతం. స్థూల తత్త్వానికీ—విస్తృతికీ సంకేతం. వినాయకుని పొట్ట పెద్దది. అది విస్తృత

స్థూలదృష్టికి సంకేతము లేక యోగికి కుండలినీ¹ లేచిన దశలో బొట్ట ఉబుకు
తుంది. పెద్దదవుతుంది. ఈ బొట్ట—వినాయకుని బొట్ట. పాతాళ విఘ్నేశ్వరుడు
సువర్ణమునీ ఒకే మట్టంలో (level) ఉన్నారు.

కుమారస్వామి స్థానం ఆజ్ఞాచక్రం. ఇక్కడ నున్న దేవి చిత్రవర్ణాత్మిక
అని చెప్పబడుతున్నది. అనేకములైన రంగులు కలది. నెమలి ఈకలు—చిత్ర
వర్ణములు కలది—నెమలి కుమారుని వాహనం. విశుద్ధ చక్రమే క్రౌంచపర్వతం.
దానిని భేదించినవాడు కుమారుడు. క్రౌంచ రంధ్రము నుండి హంసలు భూమిపైకి
వస్తాయన్న కవి సమయంలో ఈ యోగశాస్త్ర రహస్యమే ఇమిడి ఉన్నది, విశుద్ధ
చక్రమే భారతీస్థానము. ఆసె వాహనమే హంస. అంటే జీవుడు, అతడు పైకి
పోవటం క్రౌంచ భేదనం విశుద్ధిని చీల్చటం. ఆజ్ఞ యందున్న దేవి ఆరుముఖాలు
కలది. ఇదే కుమారస్వామి, ఆజ్ఞ అంటే సహస్రారంలోని గురువైన పరమేశ్వ
రాజ్ఞ ఇక్కడ వినిపిస్తుంది కనుక ఆ పేరని శాస్త్రం. కాని ఆ+జ్ఞ అంటే పరోక్ష
విద్యాదృష్టితో చూస్తే గొప్ప జ్ఞానం అని అర్థం వస్తుంది. (జ్ఞ=తెలివి, ఆ=
మిక్కిలి) కుండలినీ దేవి ఇక్కడకు వచ్చినంతనే జ్ఞానశక్తి అవుతున్నది. కనుక
ఆజ్ఞాచక్రం చీల్చటం. ఆజ్ఞాకమలం వికసించటం మోక్షమార్గద్వారం తెరుచు
కోవటం కనుక ఆజ్ఞాచక్రమే ప్రసూనాంబిక. అందున్న జ్ఞానశక్తి ఆ ద్వారం
దాటినంతట ముక్తి స్థానమున్నది. ఇక్కడ గుడిలో కుమారస్వామి స్థానం
(ఆజ్ఞ) తర్వాత దేవీ శివులు. శివుడు ప్రకాశాంశ. దేవి విమర్శాంశ. రెండూ
కలిసి సృష్టి నిర్మాణకారణమని శ్రీవిద్యా గ్రంథాలంటున్నవి. పరంజ్యోతిలో
ఆ రెండూ రెండు దళాలు. ఇది సంపూర్ణ తత్త్వం. ప్రకాశ తత్త్వము. నిర్గుణం.
జీవుడు దానిని దానినిగా చూడలేక కొన్ని గుణాల నారోపించి చూస్తున్నాడు. ఈ
జీవలక్షణ ప్రతిబింబితే శ్రీ, కాళ, హస్తలు. మూడూ లింగంలో ప్రతిబింబిం
చాయి. శుద్ధచైతన్యం జీవస్వరూప గుణాలచే ప్రతిబింబించిందని తాత్పర్యం.

1. ఈ విషయం మా గురువులో చూచాను. ఎందుకు మీ బొట్ట ఇంత
ఉబికి ఉన్నదంటే వారన్నారు. స్థూల కుండలినీ ఉచ్చువ్వు దశలో వున్నదని, తర్వాత
సరిగ్గా 12 ఏళ్ళకు ఆ లేచిన కుండలినీ స్వస్థస్థానానికి చేరుకోవటంతో బొట్ట ఉబుకు
తగ్గిపోతుంది. నేను చూచిందిది. ఇదే సౌందర్యలహరిలో 10 వ శ్లోకంలో వర్ణింప
బడింది.

లింగము కుద్ద చైతన్య సంకేతం. అది జీవునకు దగ్గరగా రావటమే దీని గుణాలు. పరతత్త్వం జీవునుద్ధరించాన్న తలంపున కున్ముఖం కావటమే లింగంలో ఈ గుర్తుల కర్థం. అట్టి మహాచైతన్యం దర్శింపజేసే జ్ఞానమే తల్లి. ఈమె స్వామి లోని 'స్ఫురత్త' అని ప్రారంభ శ్లోకమంటున్నది. అంటే 'నేను' అన్న భావమును కల్గించేది. ఆ స్పందము 'నేను' అన్న భావము, కదలిక, తాను అద్దంలో తనను చూచుకుంటూ తానిలాటివాడననుకోవటం నిర్గుణచైతన్యం. విమర్శాంశలో ప్రతిబింబించి తనను తాను చూసుకొని 'నేను' అనుకోవటం, ఇది సృష్టికి ప్రథమ సోపానం. భారతీయ శిల్పంలో శ్రీ అద్దం చూచుకొన్నట్లున్న బొమ్మ లనేకము లున్నాయి. అద్దం దేవికి ప్రతీక. ఆలయంలో దేవీ అర్చనలో అద్దం చూపించట ముంది. అంటే తన స్వరూపం తాను చర్చించుకోవటం. దాని పేరే ఆత్మదర్శనం. అదే జ్ఞానం. అది చికసించిన స్థితి ప్రసూనం. అదే తల్లి. ఆమె నర్చించటమే తనను తానర్చించుకోవటం. తనను తాను చూచుకోవటం. తన స్వరూపమును తానెఱుగుకొనుట. దీనికి తల్లి అనుగ్రహముండవలె. దాన్నే శక్తిపాతంగా గ్రంథాలు చెబుతున్నాయి. ఆ తల్లి—ఆ పూవు విశ్వమున కెత్తిన తెల్లని గొడుగుగనక!

ఏ మూలంబిది నిద్రపోయెదవా? గావీ ఆజ్ఞతాహంకృతీ
వ్యామోహాంధ తమస్సు నరైసల తీవల్ సాగి పూయ్యె, నీ
వై మేల్కొక ఉషః ప్రసాధనము లేవమ్మా! జగత్సృంగణ
శ్రీమన్మంగళవల్ల! మేలుకొనవే! శ్రీజ్ఞానసూనాకృతీ!

1. పురాణ లక్షణం

క్రీ.శ. 5 వ శతాబ్ది నాటి అనురకోశం పురాణ లక్షణ నిర్వచనం చేసింది.

“పురాణంతు పంచ లక్షణం”—అని ఐదు¹ లక్షణాలు మాత్రమే అని ఎందుకు చెప్పాలి—షల్లక్షణాలు (షల్లింగాల్లాగా) చెప్పవచ్చును. సప్త లోకాలుగా—సప్తలక్షణాలుగాను చెప్పవచ్చును. చశ-పీఠావళ-ద్వావళ ఏదైనా అనవచ్చు కదా?—పంచ సంధులు—పంచ భూతాలు—పంచ ముఖాలు (శివునకు) ప్ర+పంచ—విషయంగా ఇది విశ్వవ్యాప్తమైన సంఖ్య (లేకపోతే షేక్సుపియర్ నాటకాల్లో పంచాంశాలే ఎందుకుందాలి. మరీ ఆశ్చర్యం—ఒక పాశ్చాత్య రామ శాస్త్రవేత్త—రత్తిక్రీడను పంచాంగాలుగా—పంచ సంఖ్యాత్మకంగా అద్భుతంగా వర్ణించాడు (వివరించటం శాస్త్రీయం వర్ణించటం కళాత్మకం)—కనుక పంచ సంఖ్య-ప్రత్యేకార్థం కలదన్న మాట. సరే.

1. ఆ లక్షణాలు—(వివరణ కూడ రకరకాలుగా వుంది. ఇవి ఈ వ్యాస కర్తకు దోచినట్టిది.)

1. సర్గం = సృష్టి.

2. ప్రతిసర్గం = ప్రతిసృష్టి.

3. పంశము — 1. సూర్య, 2. చంద్ర, 3. అగ్ని పంశాధికం.

4. పంశానుచరితం - క్షత్రియ (1+2) బ్రాహ్మణ, 3. పంశ విస్తృతి.

5. మన్వంతరం—మహాకాలం.

1. ఆధునిక పరిశోధకుల ప్రకారం పురాణ శ్లోకాలు (మొత్తం 18 పురాణాల్లో) 4,00,000.

నేటి పరిశోధకులు ఇందులో 10,000 శ్లోకాలకు మాత్రమే ఈ లక్షణం అన్వయిస్తుందన్నారు.

ఐదు లక్షణాలకే పురాణ వాఙ్మయమంతా ఒదగదు. కానీ అది ప్రధాన లక్షణం. అదే పురాణాన్ని ఇతర వాఙ్మయశాఖల నుండి వేరుచేసేదని మరొక సమర్థన. (చూ. దేవీ మహాత్మ్యం—(Thomas B. Coburn—p. 23)

ప్రతినర్గమంటే—ప్రళయానంతరం జరిగే పునఃసృష్టిగా వ్యాఖ్యాతలు. ఎందుకంటే—పంచబ్రహ్మ సిద్ధాంతంలో అనుగ్రహమన్న పంచమ కృత్యమైన పునఃసృష్టి విషయం చెప్పబడినది కనుక.

ఇదీ అలాగే, కానీకాదు—సృష్టి రెండు దశల్లో జరుగుతుంది. 1. మానస సృష్టి, 2. మైథున సృష్టి. మొదటిది రెండవ దానికి Blue print, నమూనా, మూస-మవస్సు-(అలోచన)లో కదిలే భావరూపం. కారణసృష్టి. ఇది విష్ణు మనోగతాంశంగా పురాణాలు. ఆ పథకానుసారంగా నేర్చుగా బ్రహ్మ చేసిన పదార్థ సృష్టి ప్రతినర్గం అంటే—

బృహదారణ్యకంలో శతరూపా-ప్రజాపతి వృత్తాంతం భావసృష్టి విషయం (తర్వాత¹ పుటల్లో ఇది వివృతమౌతుంది) అది వ్యక్తి మిథున-విషయం కాదు. ఏకమైన పరబ్రహ్మ సృష్ట్యర్థం రెండుగా స్త్రీ-పురుషుల సూత్రాలుగా—చీలిన భావ దశ, ఆభావం వ్యక్తమై స్త్రీ-పుమాత్మకంగా పదార్థ సృష్టిగా పరిణమించడానికి చాలాకాలం పడుతుంది. ప్రతికర్మకు పూర్వరూపం అలోచన-మనస్సే కనుక అది కార్యాచరణగా పరిణమించడానికి కాలం పడుతుంది ఇది లోకానుభావమే. మనస్సే లోకం—నీ మనస్సే నీవు-నీ జీవితమూ. తదన్యం కాదు. నీ చుట్టూవున్న వాతావరణమంతా నీ అంతఃకైతన్యంలోని—సూక్ష్మసంకల్పం సృష్టించుకొన్నదే. ఈ నాటి వాతావరణ కాలుష్యమంతా మానవ మేధా విలసనమే. కనుక సర్గం విష్ణు సంకల్పం, భావరూపం. బ్రహ్మ దాన్ని పదార్థ జగత్తుగా మలిచిన శిల్పి, ఈ విషయమే పురాణాల్లో చెప్పిన కథాసారం.

బ్రహ్మ విష్ణు నాభీకమలం నుంచి పుట్టి తన మూలం అన్వేషించి తెలియక శోకిస్తే అగాధ ఏకార్థవం (ప్రళయ సముద్రం=సృష్టి కారణతత్వం)లో తబ-తప 'తపస్సు చేయి' అని వినిస్తే తపోమార్గంలో విష్ణు నాభిని బ్రహ్మ చేరుకోగా వేదా న్మనునరించి (సృష్టి, జ్ఞానరాశి) పదార్థసృష్టి చేయుమన్న తండ్రి (భావ) ఆదేశాను సారంగా కొడుకు ఈ పదార్థ సృష్టి చేసాడని కథ. భావం పదార్థంగా పరిణమింప చేయటంలో నవదశలున్నాయి. తత్కర్తలే ప్రజాపతి న్నవకం, నవసంఖ్య సృష్టి

సంకేతం. దశసంఖ్య సృష్టి కతీతంగావున్న తత్త్వ సంకేతం. ఎందుకంటే త్రిగుణాల యొక్క త్రిగుణీకృతి. త్రికోణ త్రిగుణీకృతి— $3 \times 3 = 9$ —ఇవే నవకోణాత్మక శ్రీవిద్య=సృష్టి విద్య. బిందువు-నిర్గుణం (శ్రీ పురుష తత్త్వరహిత) తత్త్వం; అవి త్రిగుణాలు కావటం పేరే త్రికోణం, ఇది ప్రథమ వికారం. ఇది మూడు మెట్లమీదుగా క్రిందికి వస్తేకాని పదార్థసృష్టి లేదు. (భాగవత కథ— శ్రీ కృష్ణావతార ఘట్టం) కనుక సృష్టి=9, నవనిత్య నూత్నతాగుణంచేతనూ నవమే. ఇందుకే పురాణాల్లోనూ త్రిగుణాత్మాక వివేకముంటే కొన్ని సత్త్వగుణాత్మకాలు కాగా కొన్ని రజోగుణాత్మకాలు, కొన్ని తమోగుణాత్మకాలు, ఇవే మనస్తత్త్వ శాస్త్రంలోని జాతులు. (Psychological Types) భాషలు-మనుషులు కూడా ఇంతే, కనుక త్రిగుణ త్రిగుణీకృతి ఏకవస్తువు మూడై అది మూడు మూడు దశలుగా అంతరించి పదార్థ సృష్టి కావటం పేరే—సృష్టి విద్యకు సంకేతమే నవ, ఈ ప్రతిస్థానికి దేశ-కాల-వ్యక్తులు త్రిసంఖ్యాకమైనది ఏర్పడాలి. మన్వంతరం అంటే మహాకాలం. భౌతికకాలానికి మూడుగా పరిగణింపబడే—ఘాత-వర్తమాన-భవిష్యత్తులు—అవారమైన కాలసూత్రం.

వంశం:—బ్రహ్మము ఏకతత్త్వం. అది రెండుగా చీలి బ్రహ్మ క్షత్ర తోత్త్వాలేర్పడ్డాయి. బ్రహ్మ పురుషుడు. క్షత్ర-శ్రీ తత్త్వం. మొదటిది నక్షత్రం. రెండవది క్షత్రం నశించే పరిణామశీలమైన పదార్థ భావమని ఉపనిషత్తుల్లో చెప్పబడింది.

బ్రహ్మమునకు బ్రాహ్మణ క్షత్రియులు అన్నమని కఠోపనిషత్తు. ఏకం ద్వంద్వమైన స్థితి ఇది.

భారతంలో అగ్నివంశ కథనం అరణ్యపర్వంలో చెబుబడింది.

వేదరహస్యంలో శ్రీరవిందులు చెప్పారు—వేదంలో తరచుగా కన్పించే ఋషులు సృష్టిలోని మూలభావ సంకేతాలని (చూ. వేదరహస్యం) అర్కి-టైపల్ ఇమేజెస్ గా మనస్తత్త్వ శాస్త్రం పేర్కొంటున్నది.

వంశాను చరితం—వంశం ప్రథమభావరూపం Arche Type. వ్యక్తి రూపాలకు ప్రాగ్రూప స్థితి అది. మనస్తత్త్వ శాస్త్రంలో చెప్పబడిన ప్రాగ్రూపం నాదం ఇదే. తల్లి-తండ్రి అన్న ద్వంద్వం ఏర్పడడం పదార్థసృష్టి కాగా వాటికి

భావ రూప స్థితి—మనోదశ. ప్రతి స్త్రీ ఆదిమ శతరూప. ఇక్కడ ప్రతిపురుషుడు ఆదిమరూపమైన ప్రజాపతి రూపమే. భావం వక్రీకృతి పొందిటం భావసృష్టి పదార్థ సృష్టి కావటం ఈ విషయం పురాణం వర్ణిస్తుంది. కనుక పురాణం అంటే అతి ప్రాచీనమైన సృష్టి కథ. ఏది ప్రాచీనమో¹ అదే నవీనము. ఏకశబ్దంగా గ్రహిస్తే పురాణం అంటే ప్రాచీనం. సమానంగా గ్రహిస్తే “పురా ఆపి నవం ఓవతి” ప్రాచీనమైనా క్రొత్తదే. ఇది భావం. అది పదార్థం. కనుకనే ప్రాచీన భావాలే పునః పునః నూత్నభాషలో వ్యక్తమౌతున్నాయి.

సర్గము—ఆదిమ తత్త్వం. దీనిపదార్థరూపం ప్రతి సర్గము, వంశము భావ రూపమైన దానిని వంశానుచరితంగా—మన్వంతరం ద్వారా—ప్రపంచంగా పదార్థ సృష్టిగా పరిణమింపజేసేది కనుక — సర్గం సూక్ష్మభావం, వంశము—అసూక్ష్మభావం ద్వంద్వంగా—స్త్రీ=(శతరూప) పురుషులుగా (ప్రజాపతి) ఏర్పడిన స్థితి ఇదే బ్రహ్మ (పురుష) ఉత్తతత్త్వం (స్త్రీ)గా చెప్పబడినది.

(వివరాలకు చూ. The Spiritual and temporal Authority in the theory of Indian Government—by Ananda Kumaraswamy)

ఇది మన్వంతరం (మహాకాలం) ద్వారా వంశానుచరితంగా (రామ=సూర్య; పాండవ=చంద్ర వంశ కథలుగా) ఏర్పడటం పేరు ప్రతిసర్గం (మైథునీ సృష్టి).

లోకమంటే ద్వంద్వం 1. నివృత్తి ముఖం—బ్రహ్మతత్త్వం (బ్రాహ్మ ణుడు) దేదాంత, తత్త్వ శాస్త్రమార్గం 2. ప్రవృత్తిముఖం—క్షత్రియుడు (స్త్రీ) రాజనీతి శాస్త్రం (ఇతరాలున్ను) దేదాంత శాస్త్రము రాజనీతి, కామశాస్త్రము విరుద్ధంకాలు వీని సమన్వయం దాంపత్యం. ఇదే భౌతియ రాజ్యార్థం పునాదిగా The Spiritual Authority and Temporal Power అన్న శ్రీ ఆనంద కుమారస్వామిగారి గ్రంథం చెప్పింది. ఇదే అర్థనాశీశ్వర తత్త్వంగా మత మారాధించిన మహాతత్త్వం.

వేదంలో పురాణశబ్దం ఏకవచనంలో ప్రయుక్తం కాగా రాను రాను బహు వచనంలో స్థిరపడటంవల్ల పురాణం ముందుకాలాల్లో ఏకరాశిగా వుండగా వేద వ్యాసుడు (ఈ విద్యా ప్రస్థానానికి మూల ఋషి) 18 గా వింగడించినాడన్న ప్రథ పుట్టింది. ఇది పురాణ జన్మగా చెబుతున్నారు. చూ. దేవీ మహాత్యక్తి పీఠిక by Coburn. ఈ 18 సంఖ్య యజ్ఞంలో షరోహితలు. యజ్ఞమంటే సృష్టి.

ఇతిహాసం పూర్ణ మానవ జీవితాన్ని ప్రపృత్తి—నిపృత్తి ముఖ సమన్వయ రూప పూర్ణపుత్రాన్ని చిత్రిస్తే భారతేతిహాసంలో దైవం మనిషిగా జన్మించి మరలా దైవంగా పైకిపోవడం చిత్రితమైనది. రామాయణం దైవం మనిషిగా పచ్చిన కథ చెప్పి మరలా మనిషి దైవంగా స్వస్థానగతుడైన కథ చెప్పగా భారతం దైవం మనిషిగా పచ్చి నానా యుద్ధాలు చేసి—కర్మప్రవృత్తుడై తుదకు దైవమైన కథ చెప్పింది. అది ప్రపృత్తి—ఇది నిపృత్తి. అది ఆత్మ = పదార్థంలోకి అవతరించిన అుశం ప్రధానంగా కలది. ఇది పదార్థగత చైతన్యం మహాచైతన్యంగా పరిణతి నొందడం ప్రధానాంశంగా కలది. అది సూర్యవంశం—ఆత్మ చైతన్యం, ఇది చంద్ర వంశం—సృష్టి చైతన్యం. రెండు కలిపి మహాచైతన్య అవరోహణ ఆరోహణం కథ) పురాణం సంపూర్ణ విశ్వచక్రక్రమణాన్ని వర్ణిస్తుంది. ఈ చక్రంలో పై అర్థవృత్తం—వంశం; క్రింది అర్థవృత్తం వంశానుచరితం, క్రమణం మన్వంతరం, నాభి సర్గం. ప్రతిసర్గం నేమి. ఇది పురాణ చక్రం.¹

బృహదారణ్యకంలో—ఐతిరేయంలో సృష్టికథ చెప్పబడింది. దేవతా సృష్టి చేసిన బ్రహ్మమును దేవతలు పరివేషించి మా భాగాలు (అన్నం) మోకిష్వమని అడిగితే పరమాత్మ సృష్టిలో మానవ (జీవ) శరీరాల్లో వారి స్థానాలు వారి కిచ్చాడని. ఈ దేవతా సృష్టి; సర్గం (ఇదొక వివరణం) ఇదే హరిణ్యయాండమైన విశ్వ చక్రంలో పై అర్థవృత్తం. అదృశ్య కాంక్షభావరూపంలో ముద్దగా వుంటుంది భారతం సంఖ్య పరివ్వంలో ఈ కాంక్ష జగత్తై పర్ణంపబడ్డది. మానవ సృష్టి అన్నా ఇదే—స్వర్గారోహణం తుదిమెట్టు. ఆరోహణంలో ధర్మరాజు యమునిలో లీనం కావడంలో ఆత్మపదార్థంలోకి అవతరించి తిరిగి ఊర్జ్వస్రయాణం చేసి స్వస్థానగతి పొందింది.

ఐతిరేయంలో ఏవీధి చరాచర సృష్టిచేసి చివరకు మనుషిని తన ప్రతి రూపంగా సృష్టించిన ఆత్మ అచేతనమైన పదార్థంలోకి బ్రహ్మరంద్రం ద్వారా అనుప్రవేశించేనడికి అది—సచేతనమైనదన్న కథ వుంది. ఈ అనుప్రవేశవిద్యలో

వేదవిద్య కూడా చక్రరూపముగా అభివర్ణితమైంది. నాభి నేమి వ్యాసాలే ఋగ్యజుస్సామములు.

పదార్థంలోకి ఆత్మ ప్రవేశించడాన్ని వర్ణించింది. ఇదే సర్గం = దేవతాసృష్టి (విశ్వపాలక శక్తుల) సర్గం. మానవ—జీవపదార్థ సృష్టి ప్రతిసర్గం.

యమ-సూర్య-ప్రజాపతి—వంటి నామాలు ఉపనిషద్‌సర్గంలో ఆత్మసంకేతాలు. కథంలో యముడు ఆత్మతత్త్వ బోధకుడు. పురాణయముడు వేరు. కనుక దేవతలు-మానవులు-జంతువులు (గజేంద్రమోక్షం) రాక్షసులు-రాజులు వేదవేత్తలు ఒకపేమిటి అనంత విశ్వరంగస్థలంమీద—అన్నీ పాత్రలే—అందరూ పాత్రలే. దేశ కాల యవనికపైన జరిగే రంగులరాట్నం వర్ణనం పురాణం. భావం-కాలం దేశ-వ్యక్తి సృష్టి ఈ మూడు పురావస్తు సూత్రాలు. అవతార కథలన్నీ మూల పదార్థం నుండి వస్తూ విశ్వస్థితికి వట్టిన దుర్గతిని తొలగించి మరలా మూలదశకు పోవటం. దీనికి ప్రతినిధులుగా రాజులు-రాజ్యస్థితి రాజనీతి ప్రజాధర్మాలన్నీ పురాణం చెప్పిందే. దుర్గ నగర నిర్మాణ విషయాలన్నీ శాస్త్రవిద్యలన్నీ—అందులోవే. తర్వాత ప్రత్యేక శాస్త్రాలుగా వచ్చాయి లేదా వీటిని సంగ్రహించి పురాణ కవి ప్రజల అందుబాటులోకి తెచ్చాడు. పురాణం ప్రధమంగా ప్రధానంగా ప్రజావిద్య. శ్రోతగ్రామం, వ్యక్త పౌరాణికుడు. ఊరు ఊరంతా శ్రోతే. వాని కందుబాటులోకి మహావిద్యను—అనేక విషయాలు జీవితానికి సంబంధించిన ధర్మాధర్మ విషయాలను—తెచ్చిన ప్రజాకవి పురాణకర్త. భాష సరళం కావటంతో శ్రోతకు విషయం సులభంగా అందుబాటులోకి రావటంవల్ల పై మాటకు ఊత మేర్పడుతున్నది.

జన్మ

పురాణ ప్రారంభకుడు వేదవ్యాసుడన్న సంప్రదాయానికి కర్ణమేదని కొందరు విమర్శకులు తర్కించి అవిద్యా వ్యాపకుడతడు కనుక జనకుడు కనుక ఎవడు పురాణం వ్రాసినా చెప్పినా వ్యాసుని పేరునే చెప్పడం జరిగిందని ఒక సమన్వయ సూచన చేశాడు ఆచార్య వాసుదేవ శుక్ల అగర్వాలా (చూ. ఆయన మత్స్యపురాణ అధ్యయనం) పురాణంలో 'షేర్లు వ్యక్తుల షేర్లుకావు. తోపహర్షణలు—

“ఏయదీ హృద్య మపూర్వం
జేయది —”

ఆ కథ విన్నందువల్ల కలిగేది రోమాంచరి. శ్రోత అనుభవంలోని ఆపూర్వక కది నిదర్శనం. కనుకనే రామాయణాన్ని కుశ లువులు గానం చేస్తే విన్న ధర్మ వత్సలు లఱున మునులు

“అహో గీతస్య మాధుర్యం-శ్లోకానాంచ విశేషతః

చిరనిర్వృత్త మప్యేతత్ ప్రత్యక్ష మివ దర్శితం—అన్నారట

అలా కథ చెప్పేవాడు—వినేవాడు రోమహర్షణులు—అలాగే వేదవ్యాసుడు—
అవి విరుదవాచకాలు.

“ఇతిహాస పురాణాభ్యాం వేదం సముప బృంహయేత్”

ఇది పురాణ స్వభావం—లక్షణం.

వేదార్థం, యోగదర్శనం (చూ. శ్రీ అరవిందుల వేదరహస్యం ఉపనిష
ద్వాప్యాలు) అది అనుభవైక వేద్యం. దానిని కథారూపంతో సులభతరం చేసి—
విస్తరించి వ్యాఖ్యానించటం పురాణ విద్యా లక్షణంగా ప్రాచీనులు భావించారు
కనుకనే ఇలా చెప్పబడ్డది

యో విద్యాత్ చతురోపేదాన్, సాంగోపనిషదో ద్విజః

న చేత్ పురాణం సంవిద్యా నైవైవ సస్యాత్ విచక్షణః

ఇతిహాస పురాణాభ్యాం వేదం సముప బృంహయేత్

భీభ్యతే అల్ప శృతాత్ వేదోమామయం ప్రహరిష్యతి.

వేద వేదాంగవేత్త కూడా పురాణవిద్యావేత్త కాకపోతే విచక్షణ జ్ఞానముండదు.
ఇతిహాస పురాణ విద్య వేదవిద్యకు విస్తృతరూపం కనుక దీనివ్వారా వేదదర్శనం
కలుగుతున్నది. ఇందుకే వేదం అల్పశ్రుతుడంటే భయపడుతున్నది—

1. “దేవనాం పూరయోధ్యా” 2. ఊర్వశీ పురూరవ కథ పై దానికొక
పుదాహరణ

“The Brahminical idea is an Indian city of the Gods”—
as devanagari the name of the Sanskrit script. suggests
the building of that city anew is the constant task of
civilisation and though the details our plans may change
and the contours of our buildings, we may learn from
India to build on the foundations of the religion of
eternity.

—The Dance of Siva—p 23.

ఆ దేవనాగరి వాచం భారతీయ క్షేత్రవిద్య+అధ్యాత్మ విద్యా స్వరూపమైన
రాజధర్మం నుండి ఏర్పడినది. ఐరోపాలో ప్లాటో నుండి మార్కుస్—మొదలైన

వారంతా ఈ ఆదర్శ రాజ్యవాదాన్ని ప్రతిపాదించినవారే. క్రీస్తు చెప్పిన 'నారాజ్యం స్వర్గం' (లో వుంది) అన్నదాని కెవరి విరుద్ధవాదం మార్కు ప్రతిపాదించినా—ఈ ఆదర్శ రాజ్యవాదం నుండి ప్రాచీన కావ్యాల్లో నగర వర్ణన వచ్చింది. అయోధ్య-ద్వారక-కాశీ మొనవి వైదిక సంస్కృతీ నిర్మాతలు చెక్కిన నగరాలు. వీటికి ప్రాగ్రూపం స్వర్గం-వైజయంతి-సుధర్మ. బుద్ధదేవుని నివాసం—తిరుగాడిన పవిత్ర క్షేత్రాన్ని వైశాలి—కుశస్థలి మహానగరాలను బొచ్చగిల్పి అమరావతి వంటి చోట్ల శిల్పించి శిలాస్థగితం చేయటంలో తాత్పర్యం - భావం - భూలోక స్వర్గ నిర్మాణం, ఆదర్శ చక్రవర్తి ధర్మం కనుకనే బుద్ధ-రామ-కృష్ణాదులు క్షత్రియులు. వేదాంతాన్ని జనకాదులు ద్వారానే వ్యాపించినట్లు గీతలో స్వామి శాసనం, కనుక ఆదర్శ చక్రవర్తి దేవనగరి నిర్మాత-శిల్పి-మయబ్రహ్మ-విశ్వకర్మ. చిత్రమేమంటే ఆదర్శ చక్రవర్తి శిల్పాన్ని చెక్కినవాడు ఆంధ్రశిల్పి. క్రీ.పూ. 2 వ శతాబ్దిలో జగ్గయ్యపేటలో వున్న ఆ బొమ్మ ప్రస్తుతం లండను వస్తు ప్రదర్శనశాలలో వున్నది (దీని వివరాలు—నా శ్వేతచక్రంలో చూడవచ్చు).

ఇందుకే వాల్మీకి మహర్షి రామరాజ్య రాజధానికి అయోధ్య అని పేరు పెట్టాడు (ఈ పేరు ఆధర్వవేదంలో స్వర్గనామం) ఆ వర్ణనమంతా అనంతకాలం నుండి మానవజాతి కంటున్న బంగారు కల (మనిషి బాహ్యరూపం మర్త్యం-మృణ్మయం. అంతరం హిరణ్మయం Ideal అంటే భావరూపం శిల యొక్క స్వప్నం-శిల్పం. శిల్పి కలకన్నవాడు. శిల్పం శిలయొక్క Ideal form (ఆదర్శ) భావరూపం. మర్త్యాంగన Animudak గా పురుషుని భావరూపిణి. ఆధునిక మనస్తత్వ శాస్త్రులు చెప్పినట్లు వీరే కావ్య నాయకా నాయకులు. కనుక అయోధ్యా వర్ణన ప్రత్యేకరూపం. భావరూప వ్యక్తీకృతి. కాక ప్రాచీనకాల మానవునిలో ధర్మ చింతన ప్రధానం. సెక్యులర్ బ్రతుకు కేవలం ఆర్థిక కామకామీవితంలేదు. ఇది వాస్తవిక యాంత్రిక నాగరికత. అది ఆముష్మిక ధర్మసాధనమైన అర్హ-కామ సంస్కృతి. కనుకనే నేటి కామశాస్త్ర అధ్యాత్మిక గ్రంథ రచనాద్యయన స్వభావం వేరు. నాటి రచనాదృష్టి వేరు.

కాబట్టి నగరవర్ణన కళ్లో (శిల్పం-చిత్రలేఖనం సాహిత్యం) ప్రధానాంశమైనది. అమరావతి శిల్పి కుశీనగర-జేతూతర నగరాలను అంత అందంగా శిల్పించటంలో వాస్తవిక సౌందర్యంకంటే ప్రతీక సౌందర్యం గొప్పది, పూర్వ

కాలంలో కలంకారి అద్దకాల్లో నగర చిత్రణముందేదని కావ్య సాహిత్యంవల్ల తెలుస్తున్నది (చూ. నవనాథ చరిత్ర). ఈ చిత్రణలో తాత్పర్యం ఆదర్శ-భావ-రాజ్యభావన. దీనికా చిత్రణం ప్రతీక. నగరం-దేవాలయం-గృహం-శరీరం ఒకే ఆధ్యాత్మదృష్టి కలదిగా భావితములై రాజు ఆర్చామూర్తి యజమాని. అంతరాత్మ ఒకటిగా భావింపబడినందున వాస్తుశిల్పం రాజధర్మం, మతం, వేదాంతం, నిత్య జీవితం అన్నీ ఒకేవక సూత్రంగా చెప్పబడ్డాయి. ఈ విద్యా ప్రచార సాధనం పురాణం.

కనుక ఆ కథలకు కూడా ప్రతీకార్థమే చెప్పాలి. మత ప్రధాన సంస్కృతిలో నిత్యజీవన విధానమంతా ప్రతీకామయమే. యాంత్రిక భౌతిక నాగరికతలో వాస్తవికత ప్రధానాంశం. ఐనా పురాణంలో చరిత్ర కూడా వుంది, సమాజం-జాతి నాగరికత-మతాదులన్నీ పౌరలు పౌరలుగా పెనవెసుకొని వుండటం వల్ల ఈ శాస్త్రీయలన్నిటిలో భౌరాణికునకు పరిచయముండాలి.

నిత్యజీవితం-స్వప్నం-సుషుప్తి-తరీయావస్థలు మునిషికున్నట్లుగా వాడు నిర్మించుకొన్న కళాదికానికి ఈ నాల్గంచె ఉండవలసటం అనంభవం. యుగీన ధర్మానుసారంగా ఒక్కొక్క విషయం ప్రధానమయినా—అనాటి యుగీన స్పృహ ప్రతీకాత్మకం కనుక పురాణవిద్య = స్వప్నవిద్య. పురాణ కథ కర్థమెలా చెప్పాలి అన్న మీమాంస ఈ యుగీన స్పృహలోకి అవతరించిన అంశం.

(వివరాలకు చూ, Devi Mahatmya—p. 30)

That very relation of how shall read a purana, precisely our current concern. The debate has been carried on in the pages of purana Journal

(పై గ్రంథం p 30)

ఈ మీమాంస చాలా అద్భుత విమర్శకు వీలు కల్పించింది

అఖ్యానైః చ అపి ఉపాఖ్యానైః గాఢాభిః

కల్పితోక్తిభిః

పురాణం సంహితాం చక్రే పురాణార్థ

విశాఖదః

(బ్రహ్మాండ పురాణం 2 34-21)

వ్యాసుడు—పురాణార్థ విశారదుడు కనుక—ఈ ప్రాచీన కథలు—గాథలు—
యగచరిత్ర—వీని ననుసరించి పురాణ విద్యను నిర్మించినాడట.

దీన్ని వివరిస్తే అతిప్రాచీన గాథలు ఉపాఖ్యానాలు; ప్రధాన విషయ
శాస్త్రీయంగా చెప్పి దానిని వివరించే ఉపాఖ్యానాలు. అఖ్యానాలు ప్రాచీన
వంశ కథలు—

ఇవన్నీ భారతాది మహాతిహాసాల్లో మనకు కనిపిస్తాయి.

గాథలు, పట్టకథలు—prables

ఉపాఖ్యానాలు—Allegorical Stories

అఖ్యానాలు—చరిత్ర వంటి పురాణ రాజర్షి గాథలు.

2. పురాణ వస్తువ్యాప్తి

అధునిక మనస్తత్వ శాస్త్రానుసారం పురాణేతిహాస గాఢచక్రం పరమార్థ ప్రతీక. వ్యష్టి చేతనలో మూడు పొరలున్నట్లే సమష్టి చేతనలోనూ అంటే అగాధ నీలాంభోధి, నిశీధిని, వంటి సుప్తచైతన్యం పైనున్న రెండు చేతనలు తమ కుతాహ శక్తులకు ఆ సముద్రంలోకి పోయి విశ్రాంతి పొంది కొంతసేకటికి మేల్కొని జాగృతి పొంది-కార్యజగన్మగ్నమైనట్లే విరాట్పురుషుడు కూడా సమష్టి చైతన్యానికి ఈ ప్రళయ, నిద్ర, సృష్టి, జాగృతి వున్నాయన్నది పురాణం చెప్పినదే—ఈ జగత్సత్యమే-సమష్టి సత్యమే-వ్యష్టి చేతనగా అధునిక మనస్తత్వ శాస్త్రం స్వప్నాదుల ద్వారా వ్యక్తీకరించిన సత్యం.

సృష్టి చక్ర ఆరోహణ అవరోహణలు-ప్రవృత్తి నివృత్తులే సుస్త-జాగ్ర దవస్థలు. ఈ చక్రాకార పరిభ్రమణాన్నే పురాణం కీర్తిస్తుంది. మాండూక్యం ఈ చైతన్య పురుషుని ఓంకారంగా చెప్పి అ+ఉ+మ అక్షరాలనే జాగృతి-స్వప్న-సుస్త చైతన్యంగా వివరించి తత్వాన్ని నామరూపరహితంగా పేర్కొన్నది. ఇదే వ్యష్టి చైతన్యానికీ అన్వయిస్తుంది. తురీయ (మాత్ర) బిందురూప చైతన్యం ఒక మహానిశ-అతీతస్థితి (సృష్టి-స్థితి-ప్రళయాలకు) ఒక మహానిశ్శబ్దం-సచేతన శూన్యం. వ్యష్టి చైతన్యంలో లోపల మూడవ పొర సుస్తవ్యష్టి చైతన్యం చుట్టు విశ్వే సమష్టి సుప్త చైతన్యముందనీ నేటి మనస్తత్వశాస్త్రం చెప్పినదే.

ఇదే పునాదిగా పురాణగాథ అవతరిస్తుకది. ఆ సమష్టి చైతన్యవగాహనకు నిర్దేశకంగా-ఆ మహానిశకు ప్రబోధకంగా సృష్టి-స్థితి-ప్రళయాలకార చక్రం చుట్టూ తురీయ-నీలనిశీధినీ చైతన్యం (మహాకాళరాత్రి-కాళిక అని పురాణాలు) అవరించి వుండగా-హేమంతంలో ప్రకృతి నావరించిన హిమావగుంతసంలాగా-అవరించి వుంది. పురాణ కథ ఈ చక్రభ్రమణాన్ని వర్ణిస్తూ-అవరణను నిర్దేశిస్తుంది. ప్రతి వస్తువును-దాని అవరణను వర్ణిస్తుంది* ఈ తాత్విక సృష్టి-సత్యం వృత్తాకౌర భ్రమణం పురాణేతిహాస వస్తువు.

* Myth remains, necessarily with in the cycle, but represents this cycle as sorrounded and permeated myth silence. Myth is the revelation of a plenum of silence

మరొక విధంగా చూస్తే—

ప్రళయోన్ముఖీన సృష్టి కథ పురాణవస్తువు విషాద నాటకం కాదు. కాకపోలేదు. సముద్రజలం వాయుప్రేతమై తరంగాయమాసమాతూ మరలా జలంగా పరిణామం పొందటం విషాదకథ కాదుకదా. వ్యక్తిసృష్ట్యా కావచ్చునేమో కాని అది సత్యం మాత్రం కాదు. శాస్త్రీయం కాదు.

మలిననస్త్రధారణ విహితం కాదు, కనుక పరిత్యజించి నూత్ననస్త్రధారణ చేయటంలో విషాద ప్రశ్న లేనట్లు శక్తి విశ్వరూపధారణం చేస్తూ విస్మయిస్తున్నది. ఈ మహాకథ Cosmic Drama విషాదనాటకమేలా అవుతుంది?

విశ్వశీర్షి-అతని శిల్పము; విశ్వవైణికుడు-విశ్వవీణ; విశ్వనటకుడు- (నర్తకుడు); విశ్వనాట్యం రెంటూ విడిదీయరాని సత్యాలు. ఈ వీణానాదం-నాట్యం తిరిగి వైణికునిలో అనంతనాదంలో-నిశ్శబ్ద నిశీధినిలో మదిగిపోతున్నది మన చెవికందుతూనే - అనుభవాన్ని అందిస్తూనే. బీజం - పృక్షం - ఫలం ఇదే పునరావృత్తం కావటం అద్భుత నాట్యం, నాదం తనలోనే వలయాలు చుట్టు కుంటు నటిస్తూ-నటిస్తూ-వృత్తాలు చుట్టి చుట్టి సురిగిపోయినట్లు, ఇది పురాణోత్సాహ దస్తువు. వచ్చిన చెట్టు ఫలించి బీజంలోకి పోవటం బీజం నుండి ప్రారంభమై మహావిశ్వపృక్షంగా వచ్చి 13 కాళలుగా-? కాండలుగా-ద్వాదశ స్కంధాలుగా- కాణోపకాళలుగా-ఫలించి తిరిగి బీజాలు రాల్చిపోవటం-వృక్షాన్ని వర్ణిస్తూనే బీజాన్ని ద్వనింపటం. బీజాన్ని వర్ణిస్తూనే వృక్షాన్ని స్ఫూర్తికందించటం. ఇదే జగన్నాటకం- పురాణ వస్తువు.

పురాణము, నాటకము పంచలక్షణాలున్నవే. నాటకంలో బీజం-ఫలం ప్రారంభాంతాలు. ఇది పృక్ష-సృత్తాకార భ్రమణ సంకేతమే పంచభూత స్వరూపమే ప్రకృతి, జీవకోటి. ఆ పంచభూత ఉపలక్షణాలే పురాణ పంచలక్షణాలు-నాటక పంచసంఘాలు. కనుక పృక్షం జన్మ-స్థితి-ప్రళయం-పునఃజన్మాది చక్రప్రవృత్తి

With In and around every atom of existence. Myth is directing the mind and heart by means of profoundly informed figurations to that ultimate mystery which fills and surrounds all existence.

—The Hero with a Thousand Faces.—P. 267

ఇందుకే నన్నయ, పోతన, విశ్వనాథాది మహాకవులు ఇతిహాసాన్ని కల్పవృక్ష ప్రతిమగా చిత్రించారు.

ఇందుకే పురాణకథలు ఒకేరకంగా ప్రపంచమంతా కన్పిస్తున్నాయని ఆధునిక పరిశోధకులు వ్యాఖ్యానించి చూపారు పట్టణ నిర్మాణ సూత్రమూ ఒకే రకంగా విశ్వమంతా వుందన్నారు.

వృక్షం మహాసత్య సంతేతంగా సర్వమత వాఙ్మయంలో పురాణ కథల్లో వుంది. (చూ. The Message of the Upanishads) అలాగే సువర్ణ హిరణ్య-మయాండ విషయం (దీని తత్వవిచారణకు చూ. The Golden Germ)

గ్రీకు-రూజిట్ట-ఫిన్నిష్-బౌద్ధ-వైదిక-జపాను పురాణవాఙ్మయంలో అన్నిటా వుంది. ఛాందోగ్యంలో (3-19, 1-3) చాలా అందంగా కన్పిస్తుంది దాని సెంకు ఆకాశం (Space) దానిలోని బీజం అనంత యుగాలమీద వస్తున్న అనంత జీవకోటి బీజశక్తి.

Space is boundless by re-entrant from not by great extension 'That which is' is a shell floating in the infinitude of 'That which is not' This succinet formulation by a modern physicist. illustrating the world picture as he saw it in 1928,* given precisely the serce of the mythological cosmic eye Further more, the evolution of life, described by our modern science of biology, is the theme of the early stages of the cosmogonic cycle.

—The Hero with a Thousand Faces—P. 277.

“సృష్టి పూర్వావస్థ అసత్ (శూన్యం-కాల-మహారాత్రి). సృష్టి కాలంలో అది అందంగా ఏర్పడి పై దిప్ప, సువర్ణమయం కాగా క్రిందిది వెండిదిప్ప. స్వర్ణ (కాంతి) ఆకాశం కాగా-క్రిందిది పృథ్వీతత్వంగా ఏర్పడింది”—

హిరణ్మయ గర్భసూక్తం (ఋగ్వే. X-10-9)

దీన్ని మహాద్భుతంగా వర్ణిస్తుంది 10 మంత్రాల్లో.

The Nature of the physical world.

—by A. S. Eddington.

“ప్రారంభంలో హిరణ్మయ గర్భుడే వున్నాడు. సర్వసృష్టి కథదే అదినాడు. భూమ్యాకాశాల నతడే ధరిస్తున్నాడు”—

‘క’ అన్నపేరు కల అతనికి నమస్కారం ‘కస్మైధేవాయహవిషామహే’ (ఏ పేరుకల-ఏ స్వామికి హవిస్సు లర్పించేది—) ఈ మకుటంతో 10 మంత్రాలు మహాల్పణమైన దివ్యప్రజ్ఞాదర్శనం సముద్రం పోటు పొడిచినట్లు శబ్దాకృతి ధరించిన మహాసత్యస్తోత్రం. శ్రీ అరవిందులు తమ ‘భవిష్య కవితా’ దర్శనం లోని దివ్యకవితా లక్షణాలన్నీ¹ ఈ మంత్ర సంపుటిలో సురిగిపోతున్నవి. కనుకనే ఈ మంత్రదశకం విశ్వమంతా వ్యాప్తమైనది (చూ. The Golden Germ; The Hero with a Thousand Faces.)

ఈ సువర్ణబీజుడు సర్వసృష్టిమయుడు. అది మూర్తి, అతని సర్వాణువుల నుండి జీవరాశి సముద్భూతమైనది. ఒక మహాశూన్యతామూర్తి. సర్వాన్ని బీజంగా ధరించి నట్టివాడు.

ఇలాంటి సృష్టి కథలే ప్రపంచ మత-పురాణవాఙ్మయంలో ప్రసిద్ధం ఒక ‘టాహిటీ’ పురాగాథ ఇది.

‘అతడేకాకి. తల్లితండ్రు లేనివాడు. వాడి పేరు టావోరా. శూన్యంలో వున్నాడు (మహానిశిధినిగర్భంలో దీపకళికలాగా, కాశీ గర్భంలో శివుడు తేజో లింగంలాగా) సృష్టిలేదు. పృథ్విలేదు. అంతా ఒకే నీహారికామండలం¹ అప్పుడతడన్నాడు.

“ఈ శూన్యం నుండి భూమ్యాకాశాలు ఆవిర్భవించుగాక” అతని ముఖం బహిర్గతంకాగానే అండం పగిలిపోయింది. అతడు చూచాడు “తదైక్షత సోకా మయత—” (అతడు చూచెను అతడు సంకల్పించెను. చూ. బ్రహ్మసూత్రాల్లో ఈక్షత్యధికరణం) పృథ్వి-అకాశం-సముద్రాలు-అన్ని వ్యక్తమైనవి (చూ. The Hero with a Thousand Faces).

బృహదారణ్యకంలో ప్రజాపతి ఏకాకికా వుండి భీతుడై తోడుగా ప్రిని సృష్టించి ఆమెను కవయబోగా-ఆమె భీతయై నానారూపధారణంచేసి పారిపోతుంటే

1. దీని పర్ణన హరివంశంలో వుంది. సృష్టిపూర్వం నీహారికా నెబ్బులాల ఘయమని,

(చీమదాకా వున్న అన్ని ఆదరూపాలుగా) వ్రజాపతి మగజంతు రూపధారణం చేసి నానాసృష్టి చేసిన విషయమిదే,

సరిగా ఇలాంటి కథనే శ్రీ అనందకుమారస్వామిగారు *Spirutual power and Temporal Authority in the Indian Theory of Government* గ్రంథంలో వుదాహరించాడు. (p. 36)

'తండ్రి జూన్ నుండి పుట్టిన నెమిసిస్ తండ్రితో ఎలా సంసారం చేసేదని భయపడి చేప-ఆవు-ఆడుగుజ్జుల చివరకు చీమదాకా రూపాలు ధరించిపోతూవుంటే తండ్రి (Zeaus) జూన్-ఆత్మపురుషుడు (ఎవని నుండి పతి-పత్ని భావం జన్మించిందో-ఎవని శరీరం¹ కెందుగా వీలి-ఈ ద్వంద్వం వచ్చిందో) ఆమెను తొందితే సృష్టి వచ్చింది—(చూ, వివరాలకు పై గ్రంథం) ఈ హిరణ్మయంధ కథ సృష్టికథగా పురాణ ప్రపంచం చెబుతున్నది. కనుక ఇవి భూతుకథలు కాక పోగా ఒక సృష్టి రహస్యాన్ని వ్యక్తీకరించేవి. ఇందుకే పురాణకథ వ్యక్తిలోకి విషయం కాదన్నాడు. కెరినీ తన *Science of mythology* లో ఎలాగో కాంప్లెట్ సహస్ర శిద్ధాపురుషుడన్న గ్రంథంలో ఇలా వ్రాశాడు. p 279.

“—Though these myths [of creation narrate of the remotest past, they speak at the same time of the present origin of the individual. 'Each soul and spirit' we read in the Hebrew 'Zohar' prior to its entering in to this world, consists of a male and female united into one being. When it discends on this earth, the two parts separate and animate two different bodies. At the time of marriage, the Holy one, blessed he, who knows all

1. ప్రతిష్ఠితో ఒక పురుషమూర్తి. ప్రతిపురుషునిలో ఒక స్త్రీమూర్తి వున్నట్లు నేటి మనస్తత్వశాస్త్రం చెబుతున్నది కదా. ఇదే అర్ధనారీశ్వర తత్త్వ రహస్యం. ఋగ్వేదంలో యమ-యమీ సంవాదమూ ఇదే. వ్యక్తి దశను అంత స్తత్వాన్ని వ్యాఖ్యానించేది మనస్తత్వశాస్త్రం కాగా విశ్వదశలో విశ్వజననంగా వ్యాఖ్యానించేది తత్త్వశాస్త్రం. నేటి ఆధునిక విచారణమంతా భౌతిక + అభౌతిక శాస్త్రం. మనస్తత్వ శాస్త్ర—తత్త్వశాస్త్ర సంగమమిందువు చుట్టూ ప్రదక్షిణం చేస్తున్నది.

souls and spirits unites them again as they were before, and they again constitute one body and one soul, forming as it were the right and left of one individual.. This union, however, is influenced by the deeds of the man and by the ways in which he walks. If the man is pure and his conduct is pleasing in the sight of God, he is united with that female part of his soul which was his component part prior to his birth"—'

ఇదే విషయం దేవవాక్యములో-స్మృత్యుల్లో చెప్పబడినది. పురుషుడంటే మగ+ఆడ కలిసినవాడని. ఈ విరుద్ధ శక్తి సమన్వయమే దాంపత్యమని-కనుకనే వివాహాత్పర్యం మగ-ఆడ ఏదీఏదీ జీవులు. వివాహంలో వా రేమైరేనే భూర్ణత. కనుకనే వారిద్దరూ విడిగా ఎవరికి వారుగా వుండటం అమిశ్రాంతి శారణంగా వారి సమైక్యం శాంతి-విశ్రాంతి-ఆనందమని—

1. ద్విచా కృత్వా ఆత్మనో దేహం

అర్ధేనపురుషోఽభవత్

అర్ధేననారీ తస్య సవిరాజం

అన్యజత్ ప్రభుః.

మనుస్మృతి. 1-95,

పరమాత్మ తన శరీరాన్ని రెండుగా చీల్చి ఒక సగం పురుషునిగా—మరొక సగం స్త్రీగా చెక్కాడు.

2. అలంకారికుల శృంగార రసవాదానికి తత్త్వభూమిక ఇదే. వియోగం లేనిదే సంయోగానికి పుష్టిలేద నటమూ ఈ అభ్యాత్మిక నిత్యసంయోగ వ్యంజకమే.

3. పు న ర్త ర్థ నం

ఈ వాదాన్ని శబ్దార్థ దృష్ట్యా కూడా వివేచించుకోవచ్చు. వేదశబ్దం ప్రతీక. లోకశబ్దం వాచకం, అక్కడ అర్థం దర్శనీయం తప్ప తర్క్యం కాదు. లోకశబ్దం, అర్థం పరంపరా ప్రాప్తం, తర్క్యమున్ను. దీన్నే తార్కికులు లింగమన్నారు. కారణాన్ని బట్టి కార్యమూ. దీన్నిబట్టి అది అనుమానితములౌతున్నాయి కనుక అనుమాపక శబ్దం లింగం, ఇది ఆలోచన-బుద్ధికి సంబంధించినది, కానీ ప్రాచీన కాలంలో మనిషికి మనస్సులేదు. అది పరిణామానుగుణంగా చాలా ఇటీవల వచ్చింది, తత్సూర్యం¹ స్వాప్నిక-నిద్రాధేతనలే వున్నాయి.

వేదం ప్రాచీన మానవునిలో అంతశ్చైతన్యంలో దానంతటది మెరిసిన మెరుపు. కనుక అక్కడి శబ్దం నిదానమని [[ప్రతీక-ప్రథమచ్ఛదం/ప్రాగ్రూపం] చెప్పబడింది. దానినే నిదానవిద్య² అంటారు. ఈ విద్యాప్రకాశంతో వేదాన్ని స్థాపించటం వైదిక విద్య. శివలింగం వంటి ప్రతిమలన్ని నిదానాలు (ప్రతీకలు) తప్ప వాటికి³వాచ్యార్థం లేదు. అసలు సృష్టిలో ప్రతి వస్తువూ ప్రతీకేనని ఆధునిక శాస్త్రవేత్తలంటున్నారు. ఒక శిలవుంది. దాన్ని మనం రాయిగా పారవేస్తాం. భూగర్భ శాస్త్రవేత్తకది ఒక రత్నం. అదే శిల్పంగా వస్తే కళాఖండమే కాదు. ఆధ్యాత్మికార్థ ప్రతీక. కనుక మనం మనః కేంద్రంతో వుండి చూస్తున్నామా?—హృదయం-నాభి-కేంద్రంలో వుండి చూస్తున్నామా?—మొదటి దృష్టి వట్టి భౌతిక దృష్టి. వ్యావహారికం. రెండోది పారమార్థికం.(చూ. Meaning of Meaning= బాషా శాస్త్ర దృష్ట్యా. The Myth of Meaning — వస్తు ప్రతీకార్థ దృష్ట్యా).

1. అఫ్రికా ఆటవికులను గురించి బ్రాహ్మ యూంగ్ అన్నాడు “వారు లేవగానే దోసిల్లో ఊదు(చు)కొని దాన్ని రవి కర్పిస్తారు. ఇదేమిటని అడిగితే అది ప్రాచీనాచారమన్నారు. వారికి అర్థంతో నిమిత్తంలేదు. కర్మాచరణమే ముఖ్యము అని (చూ. Man and his symbols) ఇది ప్రతీకాకర్మ. వాచ్యార్థం లేనిది.

2. చూ, అనుభాసనిక సీతిక, సాహిత్య అకాడమీ ప్రచురణ,

మూడోది వుంది. ఈ శబ్దం వ్యంజకం. ఆలంకారికులు తెచ్చిన భాషా విప్లవం చాలా గొప్పది. వేదం-పురాణం (ఇతిహాసం) ప్రతీకారూపం, లోకం = వాచ్యార్థదాయని = వాచకశబ్దమైతే కళాప్యరూపమేమిటి?—వ్యంగ్యార్థ రమణీయం,

కలాది ఉపనిషత్తుల్లో ఒక మాట వుంది తరచుగా వేదాంత విద్యలో వచ్చేది. “మధ్యే వామన మాసీనం”—(మధ్యలో వామనతత్త్వం ఆసీనమై వున్నది.)

పరమరమణీయమైన తత్త్వమన్న వస్తువు కాని వస్తువు మధ్యలో వుంది. అంటే?—హృన్మధ్యమని అద్వైతులు, కానీ ఇతరులన్నారు. లోకం ఒక ద్రువం, వేదం మరొక ద్రువం, కాగా రెంటికీ మధ్య తిందువు—కేంద్ర మొకటి వుంది. రెండు విరుద్ధాంశాలను (విఘాతాలు-అని కథం) సమన్వయించేది, తంత్రం లోకానికి తలక్రిందులు. లోకం త్యజించిందంతా తంత్రాని కుపాదేయమే. ద్వైతి-అద్వైతి విరుద్ధప్రతీకారాలు. తంత్రం రెంటినీ సమన్వయించేది. (శాంత-శృంగార సమన్వయం¹ ఇతిహాసంలోనే వుంటుంది) కనుక వ్యంజక శబ్దం రమణీయం. ఈ వైదిక సత్యం పేరు పరమార్థం. (Meaning of Meaning) లోకార్థం పాక్షిక సత్యం (fact - meaning) కావ్యసత్యం రెంటికీ కొలికి పూస. రసం రమణీయార్థ విశేషం.

మరలా తత్త్వదృష్ట్యా దీన్ని విచారిస్తే గుప్త-అర్థరూపమైన అనస్తువును సృజనశక్తి బహిర్గమించేస్తున్నది. ఆ శక్తి పేరు శబ్దం (సరస్వతి) అది బహిర్గత మౌతూ గుప్త వస్తువును జుట్టుపట్టుకొని బైటకులాక్కొని వస్తున్నది. శబ్దమంటే పదం కదా. అంటే అర్థానికి స్థానం-అధిష్ఠానం-ఆశ్రయం. అంటే అర్థమే. సృజనేచ్చ స్పందించగా శబ్దమై పస్తున్నది. ఇదే శివశక్తి సంకేతంగా తంత్రం పేర్కొన్నది. శివుడర్థ స్వరూపుడు. శక్తి శబ్దాకృతి. ఇది వ్యక్తాభిలాష-స్పందం-కల శక్తి. సర్జన క్రియాశక్తి. తాను తానుగా రాక గుప్తార్థాన్ని తనతోపాటుగా తానేబలాక్కొని వస్తున్నది, అందుకే అవి నిత్య అద్వైత స్థితిలోనున్న ద్వంద్వం. అమనస్కుదళలో అవి మరలా అద్వైతస్థితిని పొందుతున్నది. అంటే అర్థం అనుభవంగా పరిణమించిన దశలో.

1. శ్రీవిశ్వనాథవారి కల్పవృక్షంలో శ్రీ సీతారామ దాంపత్యాన్ని - శాంత శృంగార సమష్టి బిందువుగా వర్ణించటం చాలా తాత్త్విక విషయం.

కనుక వైదిక పురాణాది వాఙ్మయం. ప్రతీకార్థకం; నిదానవిద్య (సత్యం) కావ్యవిద్య-ఽనివిద్య-వ్యంగ్యార్థం=రమణీయం=సౌందర్యం. లోకం వ్యావహారిక విద్య=వాస్తవిక సత్యం (వస్తురూపంలో అభివ్యక్తతత్వం) $1+3=2=$ ఇదీ సౌందర్యమంటే. ఈ మూటినే ఆధునిక మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్తలు-జాగ్రత్త-స్వాప్నిక-సుషుప్తి చేతనలుగా వర్ణించారు. మనిషి ఈ మూడుపౌరలో సంచరించే నిత్యపాంధుడు, ఇవే యుగాలుగా వర్తిస్తాయి. మనుషులు తదనుగుణంగా వర్తిస్తారు. ఈ దృష్టిలో వ్యక్తావ్యక్త సమన్వయం శాస్త్రీయసత్యం, రెండూ విడిపోరాదు. విడిపోయిన స్థితి 18.19 శతాబ్దులు, హేతువాద-భౌతికవాద యుగాలు, 20వ శతాబ్ది సమన్వయము, కనుకనే లుప్తమైపోయిన అంతశ్చేతన self-ను అన్వేషించటం ప్రారంభమైనది. దీనికి సంకేతాలు—The modern man in search of soul (Jung). The variety of religious experiences (William James)—The transcendental consciousness cosmic consciousness వంటి గ్రంథాలు అనేకం.

దీనికి యోగతత్త్వ స్వరూపాన్నిచ్చిన మహాగ్రంథం శ్రీ అరవిందుల వారి The life Divine; శ్రీ భగవాన్ రజినీష్ సర్వమత యోగ ప్రవక్తలపై చేసిన ప్రసంగాలు.

వృత్తాన్ని ఖండిస్తే వచ్చే సరళరేఖలు సమష్టిగా వృత్తం. వ్యష్టిగా సరళరేఖ. మనమున్న వర్తమాన స్థితి యిది. సరళరేఖ. ఇందుకే పురాణ విద్యాధ్యయనం నూత్నకోణంలో ఆరంభమైనది. ఆధునిక కళా ప్రపంచమంతా ఈ పౌరాణిక ప్రతీకలను పునఃబహిర్గతం చేసిందని తద్విదుల విమర్శ సిద్ధాంతాల్లోకి దీన్ని లగించి చూస్తే వాస్తవికతావాదం. ప్రతీకావాదం అలంకారిక వాదం—బౌతాయి. ఇవన్నీ మానవ చైతన్య విహరస్థలాలే. పరస్పర విరుద్ధాలు కావు. కనుక ఒకదాని దృష్ట్యా మరొకటి త్యాజ్యం కాకపోగా వక్రతాస్పర్శయూ ఒకదాని ప్రక్క మరొకటి ప్రకాశిస్తుంది. శరీరంలో సప్తధాతువులు సౌధాలు. జీవుడారత్నసౌధంలో ఒక్కొక్క అంతస్తులో ఒక్కొక్కసారి విహరించినట్లు ఈ సప్త చేతన భూమికల్లో విహరిస్తూ వున్నదే సత్యమనుకుంటాడు. కానీ సప్త చైతన్యస్థానంలో నిత్యజాగృతునకు అంతా వకటే.

ఆధునిక మనస్తత్త్వ శాస్త్రవేత్తలు - స్వప్నవిచారణా విశారదులు అంటున్నారు. “కాలాతీత దర్శన స్వరూపమేమిటి? అది ఏ ఘానసచేతనవిష్కృతం?

ప్రపంచమంతా పురాణ మొకేరకంగా-పై శాఖోపశాఖల్లో భేదాలున్నా-మూలం సమానంగా వుండటంలోని రహస్యమేమిటి? దానివల్ల మనకు విన్పించే ఖోదా రహస్యమేమిటి?

“ఇవాళ అన్ని శాస్త్రాలు ఈ ప్రశ్నకు సమాధానంగా నచ్చినవే, పురాతత్వ శాస్త్రవేత్తలు ఇరాక్-హోసన్-కెటి-యకటాన్ శిథిలాలు త్రవ్వతున్నారు. ప్రాగ్దేశం నుండి అనేక ప్రాచీన తత్వ శాస్త్రాలు. అలాగే పాక్-హిబ్రూ పవిత్ర రథనలనేకం మన కందుబాటులోకి వచ్చాయి. ఈ నధుమనే ప్రారంభమైన మన స్తత్వ శాస్త్రం భాషా-పురాణ-మత కళా మూలాలను అన్వేషిస్తున్నది,

ఆశ్చర్యమేమిటంటే అధిపీడితుల నుండి వెలుగులోకి వచ్చిన అంతశ్చేతనా వ్యాపార రహస్యాలు-వాటి వివరణలు-అన్నీ ప్రాచీనపురాణ గాధాస్వరూప వ్యాఖ్యానాలే. నేటి కల ప్రాచీనపురాణం. అది ఆనాటి సామాజిక పురోగతి సాధనం. నేడు కల కూడా అదే సాధిస్తుంది, ప్రాగ్రూపాలు-క్రతు మూల ప్రతీమలు-పురాణాలు-దర్శనాలు (visions).

‘Eernal once of the Dream’ are not to be confused with ‘the personally modified symbolic figures appear in night man and madness to the still tormented individual. Dream’ is the personalized myth, myth is the depersonalized draam, both myth and dream are symbolic in the same general way of the dynamcis of the psyche. But in the dream the forms are quirked by the peculiar troubles of the dreamer, where as in myth the problems and solutions shown are directly valid for all men-kind.”...

(చూ. *The Hero with a thousand Faces—Joseph Campbell.*)

ఈ దృష్టిలో ఆధునిక కళలు-విమర్శలు వచ్చాయి. అంటే పురాణ గాథ పునరావృత్తమైనదని¹ సారాంశం. కనుక మూర్, పికాసో—వంటి ఆధునిక శిల్ప కళా బ్రహ్మల సృష్టి—తద్వివేచనా జరిగాయి. (చూ. *Icon & Art; The forms unknown*).

1. విశ్వనాథవారి పురాణ వైర గ్రంథమాల ఈ దృష్టితో అవిష్కృతమైనదే. నేటి విశ్వకళాపీఠం ప్రతీకాధిష్ఠానం, ఆ నవలల్లో ప్రధానపాత్ర నాస్తికతా ప్రాగ్రూపం.

ఇటీవల మిత్రులు ఆచార్య కోవేల సుప్రసన్న అన్నాడు. “జయద్రథుని రూపం మాష్టరుగారిని దయ్యమై వెన్నాడినట్లు వారే అన్నారు” అని. పికాసో విరూప ఆకృతులన్ని అతడు స్వప్నంలో చూచినవేనట. అంటే అంతశ్చేతన పునః తనను తాను ఆవిష్కరించుకొని పురాణ తత్త్వాన్ని బయటకు తెచ్చిందన్న మాట.

ఒక మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్త అవీలా జఫే ఆధునిక దృశ్యకళా మనోపిశ్లేషణ చేస్తూ—“సృష్టిలో ప్రతివస్తుపూ ప్రతీకే. సహజ వస్తువులు శిలలు-జంతువులు-కొండలు-గుహలు-లోయలు-మానవులు; మానవ నిర్మిత కళాప్రపంచం రేఖాత్మక వస్తువులు-సంఖ్యలు, త్రికోణం, చతురస్రం, వృత్తం—అన్నీ ప్రతీకాత్మకాలే. విశ్వమంతా ప్రతీకాత్మకత్వం పొందుతుంది. చూచే చూపుండాలి. కళలన్నీ ఇలాంటివే. ఆధునిక కళలు ప్రతీకాత్మకత ఎలా పొందినవో చూడదగ్గ అంశం.

మార్కుస్ ఎర్నెస్ట్ వంటి వారు శిల్పించిన బొమ్మలు శిలాత్వాన్ని కాపాడుతూ ఆకారాన్ని రేఖామాత్రంగా చెక్కిన వాటిని—అతిప్రాచీన శిల్పి చెక్కిన MENHIR—a rock that has been slightly carved in to female form (probably a mother Goddess) ప్రక్క ప్రక్కనే పెట్టి చూస్తే రెండూ ప్రతీకా శిల్పాలేనని తెలుస్తుంది. ప్రాచీన మత ఉపాసనా విషయాలైన మండలాలు యంత్రాలు-త్రికోణ-వృత్త-చతురస్రాలు తీరిగి ఆధునిక కళలో అభివ్యక్తమైనాయి” ఈ విధంగా అతడు ప్రతీకా ప్రాగ్రూపాలు ఆధునిక కళలో అభివ్యక్తమైన దోరణిని మనస్తత్వ శాస్త్ర సిద్ధాంతానుసారంగా నిర్ధారణం చేసాడు. (చూ. *Man & His Symbols* p. 255-322.

ఈ విషయజాలంలో లభించిన ముత్యాలేమంటే పురాణగాథా విచారణ-స్వాప్నిక విచారణ-కేవలం జాగ్రచ్చేతనా విషయం కాదు. దానికొక ప్రత్యేక విద్యాశిక్షణ ముండాలి అని వేదార్థ నిర్ధారణ కనువైన విద్యపేరు నిదాన పద్య (నిదానం=ప్రతీక). ప్రతీకల్లో 2 రకాలుంటాయి. గణితశాస్త్రంలో సంఖ్యలు ప్రతీకలే. బేసిసంఖ్య అవ్యక్త నిర్గుణ తత్త్వానికి; సరిసంఖ్య వ్యక్త తత్త్వానికి. కాని అది శాస్త్రీయ ప్రతీక. భావప్రతీక కళావిషయం. మతానుభవమూర్తి=వైదిక ప్రతీక. కళానుభవ ప్రతీక=వ్యంజక శబ్దం. గణితశాస్త్ర ప్రతీక పేరు లింగం. ఇందులో భావస్పందన-నాట్యగతి వుండదు. వైదిక ప్రతీకల్లో సత్యాంశ హెచ్చు. కళాప్రతీకలు రసమూర్తులు. సౌందర్య ప్రతిమలు. వైదిక ప్రతీక (ప్రతుసంబంధం-ritualistic—జానపద గ్రామదేవతా మూర్తులు)—కళాప్రతీక మూడు విధాలు.

కళామత ప్రతీకలు — (ప్రతిమ - మూర్తి) విశ్వరూపాలు. భావాలు (cosmic forms) తప్ప వైయక్తిక రూపాలు కావు. ఈ రెండు సత్యం + సౌందర్యం ఏకత్ర సుసంఘటితమైతే అది మహోత్కృష్టి కళారూపం. అదే రామాయణం-భారతం-భాగవతం వంటి ఇతిహాస పురాణరూపాలు. (భారతంలో కొంత వైదిక ప్రతీకాత్మకత ఎక్కువ. కావ్యకళాప్రతీకా లక్షణం తక్కువ. తెలుగు భారతంలో ఎక్కువ) శిల్పంలో సాలక్షణికమూర్తి.

కనుక పురాణధోరణి-కావ్యధోరణి వేరువేరుగా విశ్లేషించి సమన్వయాత్మకంగా దర్శించి విమర్శించాలి. ప్రతీక అంటే ఒక సమన్వయదర్శన ప్రతిబింబం. మూర్తి విశేషం కనుక.

ప్రతీకాత్మక కళామూర్తిని వాస్తవిక నిర్ధారిత దృష్ట్యా విచారించటం అవిమర్శే కాక కువిమర్శ. విమర్శకుడు కానందున వచ్చే నష్టమేమీలేదు. (అతనికి-మనకు) కాని కువిమర్శకుడైతే మాత్రం అతనికి మనకు నరకమే. (అసత్య జీవిత ప్రతీక-మతదృష్ట్యా)

భారతీయ మైథున శిల్పం-రామాయణాదితిహాసాలు-పురాణాలు సర్వమూ హేతువాద దృష్ట్యా నిరస్తం కావటం మనకు తెలిసిందే. ఇది అసమంజస మార్గమని 20 వ శతాబ్ది శాస్త్రీయ దర్శనం.

కనుకనే రాజస్థాన్ చిత్రకళ అన్న గ్రంథంలో రాసలీలాది గోపికా ప్రణయఘట్టాలను వ్యాఖ్యానిస్తూ డా॥ ఆనందకుమారస్వామి అన్నారు.

“వివాహ వ్యవస్థను—దాంపత్య ధర్మాన్ని అంతపటిష్ఠంగా సామాజిక కేంద్రంగా నిర్మించుకున్న భారతీయ వ్యవస్థలో కేవల ప్రణయవాదానికి స్థానం లేదు. కనుకనే భాగవత కథలు నైతిక సూత్రబద్ధాలు కావు. అవి కేవల ఆధ్యాత్మిక భావసంకేతాలు. బృందావనమంటే హృదయం తప్ప భౌమస్థలం కాదు. రామాయణం నైతికప్రాధాన్యం చెబితే భాగవతం నిత్యసిద్ధమైన జీవేశ్వర సంగమాన్ని సమైక్యాన్ని అభివర్ణిస్తుంది. ఇదే వైష్ణవ మార్మిక కళాసూత్ర”¹మన్నాడు. ఇక్కడ వాస్తవికతావాదానికి స్థానంలేదు.

1. ఒక చోట యూంగ్ అంటాడు “మత ప్రాధాన్య దర్శనం లేక మత ప్రతీక-ప్రాగ్రూప నింద చేయటంవల్ల అతడే నష్టపోతున్నాడు” అని. అంటే అతనిలో ఆత్మ వికాసం బదులుగా సంకోచిస్తున్నది. (Individuation process డృష్టితో ఈ మాట చూచుకోవాలి).

4. పురాణ పునరుత్థానం

ఈ యుగారంభంలో (1925 నుండి) పురాణ దేవతా ప్రపంచం మేల్కొనటం ప్రారంభించింది. ప్రధానంగా మనస్తత్వశాస్త్రం ఆధునిక కళాదర్శనం—మతాన్ని నూత్నదృక్పథంతో వివేచించటంతో స్వస్వప్రపంచమైన పురాణగాధ (భూతకాలం) జాగృతం కావటం తటస్థించింది. స్వస్వ గాధార్థాలన్నీ పురాణ కథలుగా నిరూపింపబడటంతో ఆధునిక కళామూర్తుల మూలరూపాలు. అన్వేషణలో—విస్తృత ప్రాచీన పురాణం పునః సాక్షాత్కృతి పొందింది. హెన్రీ మూర్ వంటి జగత్పూరిత శిల్పి చెక్కిన శ్రీ మూర్తులన్నిటికీ ప్రాచీన మాతృదేవత-మౌళికరూపంగా కన్పించింది. పికాసో వంటి వారి చిత్రణలో సెంటార్స్-మెంటార్స్ విచిత్ర మానవ రూపాలకు మూలాలు పురాణకథలుగా బైటపడ్డాయి. స్వస్వశాస్త్ర వివేచనతో పురాణగాధా నిత్యత్వం ప్రస్ఫుటమైనది. ప్రత్యేకించి యూంగ్ పరిశోధనలవల్ల మతం-పురాణం-కళ ఇవన్నీ అజాగృత-స్వాప్నికచేతనా విష్కృతులన్న సత్యం బట్టబయలై—ఆసియాఖండంలోని మతగ్రంథాల ప్రాపున అన్నీ ఆంగ్లంలోకి అనువదించబడినవి. కనుక ఆయా పరిశోధనలన్నిటికీ ఆధారం దొరికింది. చైనా-భారత దేశాల తత్వ శాస్త్రాదులు ప్రమాణీకృతములైనాయి.

ఈ దృష్టి పురాణ గాధా ప్రపంచాన్వేషణ సాగింది. 1930-40 నాటికి Science of mythology వ్రాసాడు C కెరీన్స్. అతని ననుసరించి

పురాణమంటే:—

"We have lost our immediate feeling for the Swete realities of the spirit and to this world all true mythology belongs lost it precisely because of all too willing, helpful; and efficient Science—".

ఈ వాక్యాలతో తన విచారణకు నాందిని ప్రస్తరించాడు. ఈ వాక్యార్థమే అతని వివేచన సారాంశం. పురాణ కథ జాగృత మానవచేతనా పరిధి కవతలి పొలిమేరల్లో తిరుగాడే వస్తుతత్వ స్వరూపమైన దేవతా (భావ) సంబంధ మన్నాడు.

A particular kind of material determines the art of Mythology, an immemorial and traditional body of material contained in tales about Gods and God like beings heroic battels and journeys to the wonder world, Mythologem is the best Greek word-for them. Tales already well known but not un-eminable to further reshaping. Mythology is the movement of this material, it is some thing solid and yet mobile substantial yet not static capable of transformation. (p. 2)

ఇదొక రకంగా పురాణనిర్వచనం,

ఇలా నిర్వచించి దీని శ్రోత ఎవరన్న ప్రశ్నకు సమాధానంగా సంగీత శ్రవణంతో ఆనందించే మనస్తత్వం కలవాడే శ్రోత అన్నాడు. ఈ పోలిక తాత్పర్యమేమంటే (immediate feeling) హఠాత్ హృదయ సంవేదన, తర్క-అతర్క సంబంధం లేని మనస్సు. ఎవడూ తర్కించి సంగీతాన్ని ఆనందించడు. అక్కడ మనస్సులేదు హృదయమే వుంది. ఆ హృదయజీవి దీనికి శ్రోత. ఇది ప్రాచీన మానవచేతన, అనాటి మనిషికి మనస్సు కంటే హృదయం-మేధాశక్తి కంటే హృద్ధికతా ప్రధానమైన ప్రజ్ఞ మెండు. మనిషిలో మనస్సు-మేధ-తర్కం పెంపొంది సంవేదన (feeling) చావటంతో పురాణం మనకు దూరమై పోయింది. ఆధునిక కాలం పూర్వ ద్వి-త్రి శతాబ్దాల (18-19) తర్కానికి తిరిగి ప్రజ్ఞాన సంవేదనలను నెమరువేసుకొన్నందున పురాణ పునరుత్థానం జరిగింది—ఈ శతాబ్దంలో. కనుక పురాణ శ్రోతకు అహంకారావరణ లేదు. ఇవి ఉన్నవాడికి పురాణంలేదు. అనాటి మనిషి వ్యక్తికాడు. సమిప్తిచేతనకు మూర్తి, జానపదుడంటే వీడే (ఇందుకే కొన్ని పురాణ కథల్లో పాత్రకు జానపదుడన్న నామకరణం చేయబడింది. ఉదా:—ఉత్తర హరివంశం) ఒక ప్రత్యేక శ్రవణేంద్రియమున్నవానికే కళావగాహన. వాడు శ్రవణంలో తనమ తాను హఠాత్తుగా అవిష్కరించుకొంటాడు a sympathetic pouring out of one self—ఇది కెరిన్యే మాట. ఇలా అని మహాకవి రీల్కే వాక్యాలుదహరిస్తాడు "He who pours himself out as a spring shall find recognition" —

Recognition = ప్రత్యక్షిజ్ఞ, అంటే పునః స్వస్థితికి పోవటం—దూరంగా పోయి ఇంటికి తిరిగిరావటం.

ఈ వస్తువు కర్తతో సంబంధము లేకుండా పురాణ చట్రానికి వాదిగి పోతుంది. ఒక ప్రత్యేకాకృతి ధరిస్తుంది సంగీతంలాగా దీని అవగాహన తర్కాని కొదగదు. ఒక మహానుభవం తర్కాతీతమే ఎప్పుడూ. ఒక డెన్ బొద్దాచార్యుని శిష్యుడడిగాడట. “స్వామీ! ప్రథమ సూత్రమేది?—(First Principle) = అగ్రమందున్న ప్రశ్న ఉపనిషత్తుల్లోనూ వుంది. అగ్రి శబ్దమే అగ్ని—సర్వజన ప్రథమమూర్తి) అని ప్రశ్నిస్తే — “ఓబితే రెండోదవుతుందిరా ఎలాగురా” అన్నాడట. మనస్సు పుట్టుక పూర్వమున్నదాన్ని—దేని నుండి ఇది పుట్టిందో దాన్ని—ఇదెలా అనువదించ గలదు—

ఈ పురాణగాథ అనేకం మార్పులకు లొంగినా, ప్రతి యుగంలోను అదే వివిధ రూపాల్లో నటిస్తుంది (ఆధునిక కళల్లో. సినిమాల్లో రామాయణాది కథాను సారంగా సాంఘిక కథలనేకం వచ్చాయి కదా)

కనుక పురాణ కథ తనను తాను వివరించుకొనేది కాదు అగ్రవస్తువును యథాతథంగా కలిస్తుంది—గాఢాదూపంలో తప్ప తర్కం కాదు కనుక—అంటూ Malinowski ఖావాన్నిలా అనువదించాడు. (ఇతడు Myth and primitive psychology అన్న గ్రంథం వ్రాశాడు. అతడు Trobriand Islands లో అనుభవించి దీర్ఘకాలముండి చూచి వ్రాసాడట. అక్కడ ఈ పురాణగాథ సజీవంగా వుందట గ్రంథ రూపంలో కాదు జీవితంలో) కెరిన్యే అంటున్నాడు: The myth he (Malinowski) says is not explanation but forword to satisfy scientific curiosity it is the re-arising of a primordial reality in narrative forms. Myths, never, in any sense explain, they always set up some precedent as an ideal and as a gurantee of the continuance of that ideal—(p. 6)

కనుక మత్స్యగంధీసరాశర కథ—వేదివ్యాస జననం—యథాతథంగా కథితమైనదే తప్ప నేటి మన మేధాసంతృప్తికోసం అది ప్రయత్నించలేదు. ఇది రంకుకథగా వ్యాఖ్యానించింది. మనమూ మన మనస్సు తప్ప—కథాకాదు—కథా కర్తకాదు. అలాగే కర్ణ జననమున్నూ (అది రంకుకథలైతే వాటికా ధార్మికేతిహాసాల్లో చోటుండేదే కాదు. దేవాలయాలమీద బూతుబొమ్మల్లాగా, అది బూతు బొమ్మకాదు కామకళ—అంటే స్థాయి మన నైతిమీద—అందకుండాపోతుంది)

ఈ దృష్ట్యా పురాణగాథ సృష్టికి మూలకారణ కథనం చేస్తుందే తప్ప కళాత్మకంగా—శాస్త్రీయంగా వివేచించదు.

The myth in primitive society....
performance—p. 5

అన్న వాక్యంలో పురాణగాథా నిర్వచనం వివేచించబడినది.

ఈ వివేచననుసరించి పురాణ లక్షణాలివి.

1, సృష్టి ప్రారంభ దశను—అగ్రస్థితిని చెప్పేది, పురాణసృష్టి కాదిమ మూర్తులైన కుమార దేవతా స్వర్గాన్ని గ్రీకు పురాణాలభివర్ణిస్తాయి. (మనపీ ఇంతే ఉదా:—కుమారుడంటే సృష్టి స్వరూపమైన ఆదిమమూర్తి. ప్రాగ్రూపమనీ, ప్రథమచ్ఛదమనీ, యూంగ్ చెప్పినది ఇదే—వివరాలకు చూ .. నాకుమార భారతి) వారు త్రికాల పర్యంత జీవులు అయినా కుమారులే. ప్రతి సర్గమూ ఒక కుమార మూర్తి జన్మమే. విశ్వంపునరావిర్భూతి పొందుతున్నది. ప్రళయమూ పొందు తున్నది. ఆ ప్రారంభ పునఃసృష్టి కుమారదేవతా జన్మతో మొదలౌతుంది. (వ్యాస, కర్ణాది జన్మ లీస్థాయిలోవి)

Though they are preset all the times, the mytho-
logems which unfold in narrative form what is contained
in the figures of the Gods are always set in primordial
time. This return to the origins and to primordality is
a basic future of every mythology (భారతం సంభవ పర్వంతో
ప్రారంభమై స్వర్గారోహణంతో అంతమౌతున్నది. ఈ ఆరోహణ-అవరోహణ
రూప విశ్వచక్రభ్రమణాన్ని సుందర కథారూపంలో గంభీర పాత్రలద్వారా ధర్మ
గమనంలో సాగే వృత్తి ప్రయాణం పురాణం కనుక ఇది మహాకృత
Cosmic story తప్ప చారిత్రక వాస్తవం కాదు. అయినా కాకపోయినా దాని
పరమార్థం చరిత్ర సత్యకథనం కాదు. ఈ ఖండరూప వస్తుస్థితిని ఆ కోణార్క
రథ చక్రంలో మలచి వక్రంగా—అతుకుతున్నాడు పురాణకర్త. వాస్తవికాంశాన్ని
బృహత్పత్త్యాని కతకటం వస్తు యదార్థ తత్త్వ కథనం చేయటం) తత్త్వవేత్తకూ
పురాణసృష్టికర్తకూ ఉన్న భేదం—The philosopher tries to pierce
through the world of appearances in order to say what
"really is" but the teller of myths steps back into

primordiality in order to tell us what originally was. కనుక శ్రోతను విశ్వప్రారంభ బిందువులోనికి తీసుకొనిపోతుంది. దాన్ని మన అవగాహనకు తెస్తుంది. ఆ ప్రారంభ బిందువు సదనత్తులకు-మృత్యు అమృత సంగమ స్థలం the abyss of the Nucleus కనుక మనం గతంలోకి పోయి పోయి మన మొదలేదో ప్రారంభస్థితి యేదో ఆ బిందువులోనికి పోతున్నాం. (ఇక్కడ వెనక-ముందు ఆన్న మాటలు చరిత్రకాలం కాదు. మన స్తత్వ సంబంధ దేశకాలాలు, అంటే స్వప్నంలో పది/వంద ఏళ్ళ కాలానుభవాన్ని పొందు తున్నాం, లేచేసరికి ఆ స్వప్నమంతా గంట కాలంలో జరిగిందని తెలుస్తున్నది. స్వప్నకాలం వేరు, జాగృతకాలం వేరు. పౌరాణిక దేశకాలాలు చరిత్రకాలు కావు. భారత కథ జరగటానికి 2, 3 జీవితకాలాలు పట్టింది (శంతన-భీష్మ-దృతరాష్ట్ర) కొరవ పొందవులు-నాల్గు తరాల కథ మనము చూచిన సినిమా మూడు గంటలు మాత్రమే. ఈ అల్పకాలంలో అంత సుదీర్ఘ కథానుభవమెలా కలిగింది?—) అది సర్వ జగత్తునకు ప్రతిష్ఠ-ఆధారం.

ఈ ఆధారభూతమైన దివ్యప్రపంచాన్ని దర్శించి-అనుభవించిపునఃసృష్టి చేయటం పురాణ నిర్మాతచేసే పని. ఆ బృహత్ సత్యప్రపంచానికి పురాణం ప్రతిబింబం. ఈ ప్రతిబింబంగా ఆ మహత్తు మారటమంటే ఇది కర్మగా చేష్టగా పరిణమించటం. ఈ పురాణం సజీవంగా జీవితంలోనే వాస్తవిక ప్రపంచంలాగా అనుభవానికందిన అకృత యుగాల్లో (అదికాలం) నిర్మించిన నగరాలు స్వర్గ ప్రతిబింబాలు-శీర్షిత ప్రతిమలు (ఇది పూర్వాధ్యాయంలో చెప్పబడినవే-భారతాదుల్లో మయ-విశ్వకర్మలు నిర్మించిన నగరాల కథలు వచ్చాయి. అవి విశ్వప్రతిబింబాలు కనుకనే నగరం మధ్యలో దేవాలయం = తత్త్వబిందువు నిర్మితమౌతున్నది.)

5. దేవనగరి

అయోధ్య దేవతా నగరమని అర్వవేదమన్నది—ప్రవేశించటానికి కష్టమైన దని మామూలు అర్థం. 'దుర్గమం' మానవలోక గమ్యం కానిదన్నట్లు. అమరావతి—పేరు మన దేశంలో మన రాష్ట్రంలోనే కాక మహారాష్ట్రాదుల్లోను వుంది. దీనికి కారణం శాతవాహనులు కావచ్చు. ఎసరైనా నామ తాత్పర్య మేమంటే ఇంద్రుని రాజధాని కది ప్రతినీధి. దేవలోకంలోని అమరావతి ప్రథమచ్ఛదం (ప్రాగ్రూపం) కాగా దానికి భూలోక ప్రతిబింబం, ప్రతినీధి. రాజు ఇంద్రునికై నట్లు. కనుక ప్రతి రాజధాని దేవనగరికి ప్రతీక. దాని నిర్మాత మయుడు. విశ్వకర్మ కనుకనే పురాణాల్లో ద్వాతకాదులను విశ్వకర్మ నిర్మించాడనటం జరిగింది. నగర నిర్మాణం విశ్వనిర్మాణ ప్రతీక. విశ్వ రచన కది ప్రతిబింబం. దీని ద్వారా అది గమ్యం. కవిత్వం ద్వారా రసం—మనలో వున్నదే—చేతికందిన బావినీరులాగా అందుతున్నది. ఏకాగ్రత, ధ్యానశక్తి బహుశా మనోభూమికలను చీల్చుకొని అంతఃకైతన్య స్పర్శ పొందినపుడు జరిగే కర్మనుండి విశ్వరహస్య నిర్మాణం సృష్టిరచనలో యథాతథ్యత (యథాతథ్యతోద్ధాన్—ఈశ) బుద్ధి కందుతున్నది. కనుక మనిషి పూర్ణతా సిద్ధి నందినపుడు శరీర-ప్రాణ-మనసులన్న త్రివిధ భూమికలు ఆత్మ లగ్నమైనపుడు బహిరుపాధి విస్తృతమై అంతఃకైతన్యం స్వప్నంద్వారంగా బహిర్గతమైనట్లు తత్తుల్యమైన కళల ద్వారా—సృష్టి రచనా రహస్యమే వ్యక్తమౌతున్నది—దీని ద్వారా దానికి పోవాలి.

Cities built in periods that knew loving mythology and claiming to be the images of the cosmic are founded just as the cosmogonic mythologems give grounds for the world (Science of mythology)

అంటే అయోధ్య - ద్వాతకాదులు వంటి పౌరాణిక నగరాలు - బౌద్ధయుగం లోని వైశాలి—సుఖావతి—కుశావతి వంటివి—చారిత్రక నగరాలు విజయనగరం వంటివి (దీని నిర్మాత మహర్షి విద్యారణ్యులు—అని మరువరాదు) సృష్టి పథకాన్ని అనుసరించి నిర్మించారు కనుకనే అవి విశ్వకర్మ (తదాత్మ తాదాత్మ్యమను భవ సంపన్నుడైన ఏ వాస్తుశిల్పి అయినా విశ్వకర్మే) నిర్మాణాలన్నాడు కనుకనే అవీ, పుణ్యక్షేత్రాలు రెండూ వకటే.

అష్టదిశలు పాలకులు—ఆకాశం (ఆత్మ) భూమి (పదార్థం) ఈ దశ దిశలతో కూడుకొన్న విశ్వప్రతీకగా నగర నిర్మాణం జరిగేది కనుక అది కేవలం నేటి వాస్తువు కాదు. ఇది ఆధ్యాత్మిక గుప్త రహస్యానుసారంగా చేయబడేది కాదు గృహనిర్మాణానికి వాస్తువు చూస్తున్నాం తప్ప ప్రభుత్వ భవనాలకు చూస్తున్నామా? (ఇది యాంత్రిక భౌతికవాస్తువు),

నాల్గు దేవతలు—నాల్గు ద్వారాలు గల కోట. ఇది త్రిసప్తప్రాకారాలుగా వుండేది, నాల్గు ద్వారాలకెదురుగా నాల్గు తిన్నవి వీధులు. ఆ కేంద్రంలో దేవాలయం, రాజాదుల భవనాలు ఇత్యాదులుండేటట్లు నిర్మించాలని కొటిలీయాదులన్నాయి, అంటే వాస్తువులో సృష్టి పథక ముండేదన్నమాట (వివరాలకా గ్రంథాలు సంప్రదించుకోవాలి) ప్రాకారాలు 3 కానీ 7 కానీ ఎందుకూ? అవి సప్తచక్ర సంకేతాలు—సప్తలోక సంకేతాలు 3 అంటే త్రిగుణాలు - చైతన్య భూమికాత్రయం - సప్తచక్రాల్లో వున్న గ్రంథత్రయం—ఇలా అనంత విషయాలు కవి ప్రతీకలు, దేవాలయ ప్రాకారాలింతే కదా. ఒక శ్రీరంగం-మధుర-చిదంబరం వంటి చోట్ల ఇంతే. తిరుమలకు, శ్రీకాళహస్తికి మూడే ప్రాకారాలు (శరీరత్రయం—స్థూల సూక్ష్మ కారణాలు) దాటితే కానీ అంతశ్చేతనజ్యోతి కనరావటంలేదు. కనుక నగరం = దేవాలయం, ప్రజలు = దేవతలు, రాజు = ఇంద్రుడు. ఇది భావ (Ideal) రాజ్యం (kingdom) ప్రతి ప్రభుత్వ విధానానికి రాజనీతికి లక్ష్యభూమి. ప్లేటో-మనువు-మార్కుస్ (భౌతికవాది అయినా) మొదలైనవారంతా ఈ ఆదర్శ¹ (భావ) రాష్ట్రాన్ని అవతరింపచేయాలన్న తపన కలవారే. క్రీస్తున్న నా తండ్రి రాజ్యం స్వర్గంలో వుంది అంటే దేవతానగరిని చెప్పటమే. ప్రథమచ్ఛదాన్ని వివరించటమే. అదే తలక్రిందులై ఈ భూమి పైన రాజధాని కావాలి మనిషి నీడలాగా.

1. మార్కుస్ ప్రతిపాదించిన ఆదర్శ రాష్ట్రం—Myth—అన్నాడు యూంగ్. (చూ. Man and his symbols). మార్కుస్ భౌతిక వాదానికి విరుద్ధంగా భారతీయ రాజధర్మ — సంఘ నిర్మాణాదులు నిర్వచించబడ్డాయి. (చూ, Manu Dharmasastra—A study—by Kewal Matwani.)

రోము నగర విర్మాణం వృత్తాకారంలో కాదు చతురస్రాకారంలో జరిగిందనీ (Rome Qwadrante) దీని సమన్వయంగా నేటి మనస్తత్వ పురాణశాస్త్ర వేత్త ఒకొక సమన్వయం ప్రతిపాదించారు.

The figure that combines the circle with the same is in fact not unknown over a wide field of mystic usages and experience అంటూ కెర్రేన్యే తన “పురాణ శాస్త్రం”లో ఇది బౌద్ధ-హిందూ తంత్రాల్లో చెప్పబడ్డ యంత్రం మండలాకారమేనంటూ హీనీరిచ్ జిమ్మర్ శ్రీచక్రశంఖర తంత్ర గ్రంథానుసారంగా చెప్పిన విషయాన్ని వుదాహరించినాడు.

ఈ పథకం మీదే ఖోరోబూదూరు. అద్భుత బుద్ధ దేవాలయం నిర్మాణం జరిగిందట. ఈ మండలంలో¹ శిష్యునకు గురువు దీక్షనిస్తాడు. క్రింది భూమిపై రంగుల రంగుల² ముగ్గుల్లో వ్రాసి—అందులో శిష్యుడు ఘనః తన ఆత్మ సామ్రాజ్యంలోకి ప్రవేశించటం తన జన్మ మొదలేదో ఆ ప్రకాంత స్థితిలోకి తిరిగి వెనక్కు³ ప్రయాణిస్తాడు, ‘An ideal city based on a mandala plan in the heavenly Jurusalem of the apocelypse. Is four corners baing spread on the cricle of the Zodiac-(పై గ్రంథం పు. 13 అఫోజ్జావిక) ఇదే అమరావతి అంటే.

దీన్ని దేవాలయ నిర్మాణ విషయంగా మన పండితులన్నారు.

మండలోపాసననే Jung—Individuationగా చెబుతున్నాడు. మనిషి బాహ్యేంద్రియ ప్రవృత్తుల ద్వారా వెచ్చపెట్టే శక్తులను కూడగట్టుకొని అంతర్ముఖీ నుడై అంతశ్చైతన్యంలోకి పోవటం, బాహ్య ప్రవృత్తుల ద్వారా రవ్వలై వృధాగా పోతున్న మణి శకలాలను కూడగట్టి తిరిగి ఒకే మణిగా చేసుకోవటం. ఈ అంతర్మణి దర్శనమే Individuation (మణి దీప్తిపం శ్రీచక్రం)

చూ. వివరాలకు Man a his symbols)

1. చూ. Tibetan Tantra లో మండలార్చన.

2. రస విషయంలో గుప్తుల ప్రస్తావన నాగార్జున కొండపై బౌద్ధ విహార నిర్మాణాలు ఇంటే.

3. ఇదే Individuation proces గా చెబుతున్నారా యూంగ్ సిద్ధాంతానుసారంగా—(చూ. Man and his symbols).

మండల స్థితుడై ఉపాసించే పద్ధతినే ఆధునిక మనస్తత్వ శాస్త్రజ్ఞులు Individuationగా అభివర్ణిస్తున్నారు.

పురాణ మంటే అతిప్రాచీన (ఆత్మ) అగ్రవస్తువును వ్యాఖ్యానించేది. జీవ ప్రారంభ దశను వివరించేది అంటాడు కెరిన్యే—పురాణ నిర్వచనమీదే కథా. కనుకనే పురాతనమైనా నవీనమౌతున్నది. ఈ ప్రారంభం (origin) అంటే:

1. పురాణ కథావస్తువు ద్వారా భూమికా ప్రదానం.

As the context of a story or mythologem it is the "swing of grounds" as the context of an act it is the "form doing" of a city or a world. In either case it means man's return to his own origins and consequently the emergence of some thing original. So, for as accessible to him, in the form of primordial images mythologems. All the manifestations may be manifestation of the same thing caprmony. The same Mythological idea. whether does a definite mythological idea spring from, such as the mandala which is still drawn to-day in East and West alike with the same meaning.

ఈ మండలంలోని చతుస్సంఖ్యా సూత్రం (quadri-partition) చతుర్దిశా విషయమే. నగరనిర్మాణంలోని నాల్గద్వారాలివే.

ఈ విషయంలో జిమ్మర్ "The adept causes rays coloured after the four quarters—blue, green, red and yellow—to proceed from the seeds of Mahasukha* whose form he himself has taken in his mind's eye. The colours ensure that his feeling of universal compassion pervades the entire cosmos." (p. 15)

ఈ చంద్రసూత్రం మానవ అంతఃకైతన్యమైన కేంద్రబిందువు self గా యోగ్ వ్యాఖ్యానిస్తున్నాడు. కనుక ఈ చంద్రసూత్రం మానవ మేధాజనితం

* మహాసున్నదను త్తంలో అతడు నాలుగు దెసలకు చూడడం - ఆయా రత్నాలు అతనిని వర్ణించటం కథ దీనికి సంబంధించిందే.

(చూ. నా శ్వేతచ్చత్రం)

కాక మరి 'a spontaneous product of objective psyche a fundamental theme of mythology could be understood by refering it back to the inorganic in men. But we have an example of four foldness rather than nearer to the region of mind in the origin of the organism itself.

(Science of Mythology 17)

“ముందు ఒక స్థలంలో వృత్తం కానీ సమచతురస్రం కానీ చిత్రించి వాల్లు దళలకు నాల్గు ద్వారాలు గుర్తిస్తారు. తర్వాత “With the appearance of the first quarter of the moon they began marking out the circumference and the four gates. A bull was led three times round the city. He was then brought into the place marked of together with three cows. After covering three of them he was sacrificed. His member was buried in the middle of the new city and a phallic alter erected along side a sacrificed pit (that is, in the middle of the city's layout. Then is a combined mother and father emblems) always three animals were sacrificed on the alter, four in the pit” ఇలా ఉదాహరించి కెరిన్యే అంటాడు. “ఒక వంక చంద్రుడు, పురుషుడు త్రి సంఖ్య మరొక వంక రవి, నాల్గు అంకె. శ్రీ—వీరి సమ్మేళనంపై దాంపత్య సూత్రం మీద నగర నిర్మాణం జరుగుతున్నది.

యూంగ్ ప్రకారం మండలం మూడుగా విభక్తమై పురుషులలో వుంటుంది—హిందూ మండలంలో త్రి సంఖ్య శ్రీత్వ ప్రతీక గ్రీకులకు పురుషత్వ ప్రతీక. శ్రీత్వ సంఖ్య 2 దీన్ని ద్విగుణించి లెక్కించడం అది శ్రీత్వ ప్రాథమిక సంఖ్యగా చెప్పటం పైభాగరిన్లలాంటి వారన్నారు. యూంగ్ ప్రకారం మండల నిర్మాణ రహస్యం మనకు తెలియదని—అంటే మహాత్మ్య రహస్యాన్ని కొందరు శ్రీ పురుషునిగా చూచారు.

ఇలా నగర నిర్మాణ రూపాలు మండలంలో వుంధంటాడు కెరిన్యే. కనుక పదార్థ జగత్తులోని అనేకత్వం ప్రారంభదశలోని ఏకత్వ బిందుత్వం—రెంటిసి ఒకేసారి రెండు కళ్ళతో చూడగలగటం మన విది, కర్తవ్యం ఎందుకంటే ప్రాణ జీవస బీజంలో ఒక గుప్తమైన ప్రబోధం వుంది. ఆధ్యాత్మికతకు స్పృఖంగా అంకురించే భీజమిది—కనుక పురాణ విద్య—గాఢ—దీనికీ సంబంధించింది.

6. బా ర తీ య ఇ తి హా నం

గంగ కథ :

రామాయణంలో వాల్మీకి మహర్షి అహల్య కథకు ముందుగా గంగ— సముద్రమథన కథలు వ్రాసాడు. ఈ మూడు కథలు ఒకే గుచ్ఛంగా చూడదగ్గవి కనుక ఒకేచోట కూర్చుంటూ జరిగిందని భావించాలి. గంగ కథలో తాత్పర్య ఘేమిటి?

ఈ కథ ఋగ్వేద సృష్టి విద్యకు సంబంధించినది. ఋగ్వేదంలో సప్త సింధూ వృత్తాంతమున్నది. సముద్ర కథ వుంది. సముద్రమూనదీ వృత్తాంతం సృష్టి వృత్తాంతం. వేదోపనిషద్వాఙ్మయంలో సృష్టి జలం నుండి సముద్రవిం చిందని చెప్పబడటం స్పష్టమే. ప్రసిద్ధమైన పురుషసూక్తం—ఐతరేయోపనిషత్తు ఋగ్వేదంలోని కొన్ని మండలాల్లోని మంత్రాలూ దీన్నే స్పష్టం చేస్తాయి. దీని ప్రతీకార్యం శ్రీ అరవింద మహాయోగులు చెప్పిన వేదరహస్యం నుండి గ్రహించదగింది.

నానదీయ సూక్తమంతా సృష్టి పూర్వస్థితి నుండి సృష్టి ఎలా ఏర్పడినదన్న విషయాన్నే వర్ణిస్తున్నది. ప్రపంచ మంత్ర సాహిత్యంలో ఆ సూక్త మొక అద్భుత సృష్టి. దాని ప్రకారం :

‘సృష్టికి పూర్వం అంధకార మంధకారాన్ని ఆవరించివుంది. అక్కడ మనస్సు లేదు. అక్కడ నుండి తఫళ్ళక్తిచే ఒకడు రూపధారణం చేసాడు. మనస్సుగల రేతోబిందువై అతడు కామస్వరూపుడై అక్కడున్నాడు. ఋషులు అనత్తులో ఈ సత్స్వరూపుని తమ హృదయాల్లో దర్శించారు. వారి ఆ కిరణం సమాంతరంగా ప్రసరించింది. పై నొకటుంది. క్రిందొకటున్నది.’

పైదొక సముద్రం. క్రిందిదొక సముద్రం. పైది అంభస్తత్వం. వాటిని ‘అంభస్సు’లనే అంటారు. క్రింది జలాలు ‘ఆపస్సు(అప్పు)లు. పైది ఏకార్ణవమనీ అనబడింది. ఇదే గంగ కథలో ఆకాశ గంగ. ఈ సముద్రం హృదయ సముద్రం. అందులో నుండి మధుమంతమైన ఊర్మి (‘మధుమంతంతం-ఊర్మిం’

ఋగ్వేద-4-58-11) పైకి పొంగింది. దాన్ని నేను ఆస్వాదిస్తున్నానని వామదేవ సూక్తం చెబుతున్నది,

‘జలవేగం నుండి జన్మించిన ఓ అగ్ని. దేవపురుషా! మేము నీ మధూర్మి నాస్వాదింతుముగాక’. అక్కడ ముక్తి-ఆనందస్వరూపంగా జలం వర్ణింపబడింది. ఈ జలం సింధు—సముద్ర ద్వేయం కలదట. అంటే హృదయస్థానం—ఆనంద స్వరూపమే ద్వేయంగా కలది. కాబట్టి ఈ జలాలు ఆనందస్వరూపం. ఇంతేకాదు అవి విశ్వబీజాన్ని—పురుషుని గర్భధారణం చేసాయట. వాటినుండే అగ్ని—సర్వజీవ స్వరూపుడు జన్మించాడు. అందుకే అతడు ‘అపాంనపాత్తు’ జలజన్మద నబడినాడు. మహాచైతన్యమైన అగ్ని పదార్థ బీజస్వరూపమైన జలగతుడు కావటం పేరే సృష్టి పదార్థ సృష్టిలోకి అతడు ప్రవేశించటం పేరే సృష్టి. పదార్థ సృష్టిలోకి అతడు ప్రవేశించటం అనుప్రవేశ విద్యగా చెప్పబడింది. ఆ దివ్య జలాలు ఆ దివ్యశిఖపును భూలోకంలోకి పదార్థ చైతన్యంలోకి ప్రవేశపెట్టాయి, ఇందుకే జలాలను అదితి అంటారు.

ఆపో దివ్యాః—స్పర్శతీరాపః—అని తత్ స్తుతి. ఆ నీళ్ళు దివ్యములు. గర్భంలో సూర్యకీరణం వున్నదట. ఈ కీరణమే అగ్ని—జీవస్వరూపమైనవాడు—సర్వజీవ ప్రతీక. ‘ఆ దివ్యజలాలు సహజ సిద్ధాలయిన కాలువల నుండి ప్రవహిస్తున్నవి. లేదా త్రవ్విన వానిగుండా ప్రవహిస్తున్నవి. అవి పరిశుద్ధ జలాలు, సముద్రోన్ముఖంగా ప్రవహిస్తున్నాయి. అవి మమ్మల్ని షష్టి చెందించుగాక’ (7-49) అని వశిష్ట మహర్షి స్తుతిస్తున్నాడు. ఆ జలాలు సర్వదేవతా గర్భాలు. ఆ జలాలను కాలువలు త్రవ్వ మళ్ళించిందెవరు?—వరుణుడు. సూర్యునితోపాటు దారిలేని అనంతంలో దారులు కల్పించాడని. కొన్నిచోట్ల ఇంద్రుడు దారులు కల్పించినట్లుగానూ ఋగ్వేద కథనం. కనుక సూర్యేంద్రులు మార్గకృత్తులు.

ఇంకా విచిత్రంగా వామదేవమంత్రాల్లో (4-58-5.7) ఇలా వుంది. ‘ఈ జలాలు హృదయ సముద్ర నిర్గతాలు, వాటిని శత్రువు నూరు చెరసాలల్లో బిందించాడు. అందుకని అవి కన్పించవు. వాటికోసమే నాగవేషణ. ఎందుకంటే వాటిలో హిరణ్మయశరముంది. (బంగారు రెల్లు-కుమారస్వామి-అగ్ని-సర్వజీవ స్వరూప మహాచైతన్యం) అవి కేవలం నదీ ప్రవాహాల్లాగా వుంటాయి. అవి హృద్గత మనస్సుచే ప్రవిత్రాలు. అవి గోపాలుని పాలనలో ఆలమందల్లాగా సంఘ

రిస్తాయి. అవి సింధు న(ముద్ర) ధ్యేయాలు. అదుపు తప్పిన గుర్రాలై పరుగెత్తుతున్నవి ...

దీనికర్థం—దివ్యజ్ఞానం భౌతికాలోచనల కడుగున ప్రవహిస్తున్నది. వాటిని శత్రువులు—భౌతిక విషయమగుమయిన మనోరూప వాంఛలు—కన్పించనివ్వకుండా దాస్తున్నారు. దివ్యజ్ఞాన తేజోమహితమైనప్పుడు వాటిలో శక్తివేగం పెరిగి ఆశ్వంలాగా పరిక్రమిస్తున్నవి. ఈ దారుల ధ్యేయం ఆనందరూపమైన ఆకాశసముద్రం—ఏకావర్ణవం. ఇది వ్యష్టివృష్ట్యా ముక్తి పరిక్రమణ విషయా కర్థంగా అరవిందులు వ్యాఖ్యానించారు,

ఈ ఏకావర్ణవం — మహాసముద్రం — మూలప్రకృతి నుండి కాలవలు త్రవ్వించి ఇంద్రుడు. అవి సప్తప్రవాహాలుగా క్రిందికి వచ్చాయి. ఈ సప్తసంఖ్యా ప్రవాహాలూ దేనికి ప్రతీకలు? భూలోకాది సత్య లోకాంతమైన సప్తత్యాత్మిక శక్తులు. ఇదే సప్తమాతృకలుగా చెప్పబడడమూ వుంది, ఈ ఏడు జీవునియొక్క ప్రయాణములోని అంచెలు. పైనుండి క్రిందికి రావడము, క్రింది నుండి పైకి పోవడము—రెండు రకాల ప్రయాణాలు. ఈ ఏడు+ఏడు కలిపి పద్నాలుగుగా పౌరాణికులు వర్ణించారు. జీవుడు పరిసక్వ బుద్ధిని పొందినకొలది పరమేశ్వర స్థానానికి చేరుకొంటాడు. ఈ సప్తభూమికలలోను మహాపురుష చైతన్య మభివ్యాపించివుంటుంది. అందుచేతనే అగ్ని సప్తధామములు (స్థానము లేక గృహము) కలవాడుగా చెప్పబడ్డాడు—ఋగ్వేదంలో. ఈ సప్తధామాలు సత్తు, చిత్తు, ఆనందములను మూడు ఈ మూడూ దివ్యస్థానాలు. ఇవి ఊర్ధ్వలోకమందలి చైతన్యముయొక్క అంగాలు. ఈ మూటికి క్రింది లోకములో ప్రతిస్పర్థలు—సత్తునకు వ్యతిరేకముగా భౌతికద్రవ్యమున్నది, చిత్తునకు ప్రతిరూపంగా భౌతిక ప్రాణశక్తి వున్నది. ఆనందానికి వ్యతిరేకంగా పరిమితమైన లౌకికానందమున్నది. ఈ మూడు కలిసి మృత్యురూపమైన జీవుని భౌతికస్థితి. ఇది మృత్యువని, అది అమృతమని సంకేతించబడ్డాయి. అమృతమే ఆకాశంగా, మృత్యురూప జగత్తే భూలోకంగా వున్నాయి. ఈ రెండు లోకాలను బంధించే ముడి యొకటున్నది. దానిపేరు విజ్ఞానము, లేక కారణభావము. ఇది క్రింది దానిని పైదానికి అన్వయించేది. ఈ ఏడుజలలాలుగా వేదములు కీర్తించారని అరవిందులు 'ఈశావాస్య

భాష్యంలో అన్నారు, ఈ సప్తకంలో వ్యాపించిన మహాచైతన్యము పేరే అగ్ని. అతడే కుమారస్వామి. కుమారస్వామి కథంతా దీనికి సంబంధించినదే

పురాణాల్లో జలకథ విస్తరించబడినది. పైనన్న మహాసముద్రం అగారస్తబ్ధ సలిలమనీ, అది నీహరముతో ఆవరింపబడినదనీ హరివంశం వర్ణిస్తున్నది. నీహరమంటే—నేటి భాషలో నెబ్బులా) ఏకావసమే ఏడు నదులుగా ఘారింది. ఈ సప్త ప్రవాహాలే పైన చెప్పిన సప్తలోక విషయము. ఈ స్తబ్ధసలిలం లోపల అగ్నితత్త్వం మనోబీజంగా వున్నదని 'నా సదీయ సూక్తంలో' చూచాము. అది తపించి సృష్టి కామంచేత పేడెక్కిపోగా స్తబ్ధసలిలం ఘట్టసలిలంగా మారింది, ఈ ఘట్టతను తపస్సుగా వర్ణించారు. ఈ నీహర ఆవృతే హిమాలయం, గంగ అతని కూతురనడంలో వున్న ప్రతీకార్థమిదే. తపస్సంటే రజస్సు—సంచలనము. ఇదే కామంగా వర్ణింపబడింది. స్తబ్ధసలిలంలో ఏర్పడ్డ కదలిక రజస్సు (లేక) తపస్సు. ఇది దివ్యాగ్ని. దానికి ప్రతీక సూర్యుడు. సృష్టి ఈ రజోగుణము నుండే ఏర్పడుతుంది. కాబట్టి సూర్యుడు స్తబ్ధసలిలంలో రజస్సుగా మారి ఏడు ప్రవాహాలు త్రవ్వడు. అంటే పరమాత్మ స్వరూపమైన అగ్ని తనకు తాను సప్త భూమికలలో నిక్షేపించుకొన్నాడు. ఇలా ఏకచైతన్యము సప్తవిధలోక చైతన్యంగా తన్నుతాను విభజించుకొన్నది. మళ్ళీ తిరిగి ఈ దశనుండి ఆ మొదటి దశకు చేసే ప్రయాణము ముక్తిమార్గం. ఇదే వామదేవుడు హృదయ సముద్రము నుండి ఉద్భవించిన ఒక తేనె కెటాన్ని ఆస్వాదిస్తున్నానన్నాడు. అంటే ఏడు విధాలుగా విభక్తమైపోయిన పదార్థ జగత్తులో అడగున మహానంద స్వరూపమైన చైతన్య ముండగా దానిని మహర్షి ఆస్వాదించాడు. ఇదే విషయము 'ఐతరేయోపనిషత్తు'లో వామదేవుడే ఇలా చెప్పాడు—

‘నన్ను దేవతలు వంద ఇనుపకోటల్లో బంధించారు. నేను గరుత్మాంతుడనై ఆ కోటలను భేదించుకొని పైకి వెళ్ళాను.

ఇది పదార్థంలో బద్ధమైన చైతన్యం విముక్తం కావటాన్ని ప్రతీకాత్మకంగా వర్ణించబడే. ఇదే విషయాన్ని వామదేవుడు ‘ఈ దివ్య జలాలను శత్రువులు నూరు చెరసాలల్లో బంధించారు’ అని చెప్పిన మంత్రం పైన వుదహరింపబడింది. కాబట్టి ఈ ఏకావసం—భిక్షానౌక మహాసముద్రం (అనిభక్తమైన షరమాత్మ)

సప్తవిధాలుగా (లోకాలుగా) అవతరించి తిరిగి మళ్ళీ ఈ ప్రవాహములను ఏకాగ్రములోనికి మళ్ళించుకొంటున్నాడు. ఇదే మూడు అంచెలుగా అరవిందులు చెప్పినట్లుగా పైన మూడు క్రింద మూడు, రెంటిని కలుపుతున్న కారణభావం. ఈ మూడు ఆకాశం, భూమి, అంతరిక్షములన్న ప్రతీకలుగా యుషులు వర్ణించారు. ఈ మూటిలో విక్రమించడమే త్రివిక్రమ తత్త్వరహస్యము.

ఈ ఏడు ప్రవాహాలు సూర్యుని యొక్క సప్తకాంతులు. ఇందుకే జలాలు సూర్యగర్భాలని చెప్పడం జరిగింది. జగత్తు సప్తవర్ణాత్మకం. ఈ ఏడు ఇందాక చెప్పిన సప్తలోకాలు. ఈ ఏడు ఏకైక సూర్యకిరణ వినిర్గతాలు. ఇందాక చెప్పిన జలము, ఇక్కడి వెలుగు రెండూ ఒకటే. 'వాయుపురాణం'లో ఆకాశగంగ 'అంబరనది'గా వర్ణింపబడినది. అది సోమ ప్రవాహమట. (దీన్నే తేనె కెరటంగా ఋగ్వేదం చెప్పింది) అది సప్తమ వాయుస్కంధంలో ఉందట. అది వాయు సూర్యులచేత ప్రేరింపబడి అనేక ప్రవాహాలుగా చీలి మేరువును ప్రదక్షిణిస్తూ దానికి నాలుగు ఎక్కులా నాలుగు ప్రవాహాలై ప్రవహించిందని ఒక అశ్శుత వర్ణన మున్నది. దీని ప్రతీకార్థమేమంటే వాయువు పేరు మాతరిక్వుడు. మాతరి— మాతయైన జలాల్లో, శ్వ—శయించినవాడు. మాతృగర్భములో విస్తరించినవాడని తాత్పర్యార్థము. అతడు సమష్టి ప్రాణస్వరూపుడు. సూర్యుడంటే తపః—కామ రజశ్శక్తిగా చూచాము. మేరువంటే సప్తలోక స్థితికి సంకేతం. కొండను క్రింది నుండి పైకి అధిరోహిస్తాము. మానవుడు కూడ అధోలోకం నుండి పైకి ఊర్ధ్వ లోక ప్రయాణం సేస్తాడు. ఇదే కొండ ఎక్కటం. మన పుణ్యక్షేత్రాలు దేవాలయాలు కొండలమీదున్న రహస్యమిదే. తిరుపతి ఎదుకొండలు ఈ సప్తలోక ప్రతీక. పై నున్నవాడు మహాచైతన్య స్వరూపుడు. కనుక కొండ—స్థితికి, సంకేతము.

ఈ అంబరనదీ సప్తప్రవాహాలుగా చీలి తూర్పుదిక్కుకు మూడుప్రవాహాలు, పడమటికి మూడు ప్రవహించగా మధ్యది భాగీరథిగా చెప్పబడింది. తూర్పుదిక్కునకు పోయిన మూడు నదులు—నళిని, హ్రాదినీ, పావని—పడమటికి పోయిన మూడు—సీత, చక్షు, సింధువులు. మధ్యది భాగీరథి. తూర్పు ఉర్ధ్వనికి సంకేతం, పడమర అధోలోకానికి సంకేతం. ఇది మృత్యువు. అదిఅమృతం. ఈ ఏడుద్ధ త్రివర్గాల ఇంటను సమన్వయించే దాని పేరు భాగీరథి. అది విజ్ఞానస్వరూపము (ఇదే యోగులు చెప్పే సుమమ్ము).

ఋగ్వేదంలో సూర్య ఇంద్రు లిద్దరు నటరాజులుగా కీర్తింపబడ్డారు (8-31-12). వాంఖిల్య ఋషులు 60 పేరిమంది. వాళ్లు ఉదయాస్తమయపర్యంతము సూర్యునితోపాటు సంచరిస్తున్నారు. వీరు భ్రమణశక్తికి సంకేతము. అవై—ముప్పైపగళ్లు, ముప్పై పరాత్తులకు సంకేతం. కాగా వీరు కాలస్వరూపులు.

ఏకార్ణవస్థితి నుండి దేశ కాల వ్యక్తులేర్పడడం పేరు సృష్టి. దీనినే సముద్రమథనంగా వేదాలు వర్ణించాయి.

సృష్టిలో వెలుగు చీకట్లు—ధర్మాధర్మాలున్నవి. దీనిపేరే మృత్యువు, ఏకం అమృతం. సముద్రం ఏకైక స్థితి. దేవతలు రాక్షసులు ధర్మాఽర్థ శక్తులు. ఇద్దరూ అన్నదమ్ములే. (వేదంలో ఆవులనూ—లేక జలాలను దాచింది వృత్రుడు లేక వణులనే రాక్షసులు. వాళ్ళను సంహరించి ఇంద్రుడు జంమార్గం కల్పించాడన్న కథ వుంది. వివరాలకు చూ. 'వేద రహస్యం'). వీరు—ధ్వంధ్వశక్తులు మధించగా భిన్నస్వరూపమైన సృష్టి ఏర్పడింది. ఆ మథనం నుండి పుట్టినవారు కల్పకంశంఖం; ఉచ్చైఃశ్శృవం—ఐరావతం—లక్ష్మి—ధన్వంతరి—ఆప్సరసలు—చంద్రుడు—విషం. ఇవి:

1) కల్పకం—వాక్కు, వారుణీ, మణులు 2) ఉచ్చైఃశ్శృవం—సూర్యుడు, కాలప్రతీక 3) ఐరావతం—ఆహంకారం 4) ఆప్సరసలు—సౌందర్యం 5) లక్ష్మి—పదార్థగతచేతన సౌందర్యం 6) శంఖం—శబ్దగుణమైన ఆకాశం 7) చంద్రుడు—మనస్సు 8) విషం—మృత్యువు 9) ధన్వంతరి—విషాపహారి వైద్యుడు 10) అమృతం—తత్త్వం.

రామాయణం చెప్పినది ధన్వంతరి-అర్చరలు-వారుణీ-ఉచ్చైఃశ్శృవం—కల్పకం—కౌస్తుభం—లక్ష్మి—అమృతం మొత్తం 8. వారుణీ మృత్యుహేతువైన ప్రాణరసం. విషం—మృత్యువు ఇవి మృతతత్త్వ విరుద్ధాంశాలు. కౌస్తుభం—సంకల్ప శక్తి. కొన్ని చోట్ల 7 రోజులని కొన్నిచోట్ల 14 గా చెప్పబడ్డాయి. ఇవే లోకాలు భూమికలు. అన్నిటియందు అభివ్యాప్తమైన తత్త్వం పేరు అమృతం. యోగశాస్త్రం ప్రకారం మందరం వెన్నుపాము. వానికి కుండలినీ శక్తి. ఇది ముక్తిమార్గం. సృష్టి విషయికంగా మందరం స్థితిసంకేతం, పాము స్థితిరూప సర్పణం—చలనం.

ఇది వస్తువుగా సముద్ర మథన కథను విశ్వామిత్రుడు రామునకు వ్యాఖ్యానించాడు.

విశ్వామిత్రుడు సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మ. బ్రహ్మ తపస్సు చేసే సృష్టి చేశాడన్న పురాణ కథ అనుసందించుకోవచ్చు. తపస్సు అంటే మథనం. ద్యౌవా పృథ్వీలు అరణులుగా మధిస్తే జీవజాలం పుట్టింది. ఇందుకే బ్రహ్మ విశ్వామిత్రుడు (విశ్వామిత్రుడు). అతడు (బ్రహ్మ) సర్గనిర్మాత. విశ్వామిత్రుడు ప్రతీసర్గ నిర్మాత. రెండు సర్గల విషయం పురాణ లక్షణాలైన ఐదింటిలోని రెండవది. సర్గం— సామూహిక సృష్టి. ప్రతీసర్గం—ప్రత్యేక సృష్టి. అది భావరూపం. ఇది భౌతిక రూపం, ఇందుకే గంగ కథ (తర్వాతి కథ అమృత మథనం) ప్రారంభిస్తూ శ్రీ విశ్వనాథ :

“సీ, ఆశ్వీనాక్రమణంబులో గల కథా వృత్తాంత విజ్ఞానమే విశ్వంబుల్” నన్నాడు.

విశ్వామిత్రుడు సృష్టి కథావేత్త—కర్త కనుక అతని కథా విజ్ఞానం విశ్వకళ్యాణ హేతువు. విశ్వప్రకాశ కారణం. అతని కథా నిర్మాణశక్తి గుర్రపు అంగవలె విశాలం. విస్తారం. దూకుతూ పరుగెత్తే కథానిర్మాణ కౌశలం కలవాడు. ఒకమాట అంటే అనంతార్థ గుంఫనం జరుగుతుంది. ఆలోచనా రమణీయంగా వుంటుంది.

ఇది కథానిర్మాణ రహస్య సూచన.

గంగ కథలో సగరుడు యజ్ఞదీక్షితుడైనాడు. ఆశ్వీం వెంట 60,000 మంది సగరులు వెళ్ళి కపిలకోషాగ్నికి భస్మరాసులైనారు. వాళ్ళు రాబోయే గంగా ప్రవాహానికి కాలువలు తీసినవాళ్ళు. సముద్రమంతా వాళ్ళు తవ్వినదే కనుక సాగర మన్నారు.

సగరుడు-అసమంజసుడు-దిలీపుడు-భగీరథుడు ఇది వంశక్రమం. సగరుడు మనుమడైన అంశుతుంతని సాయంతో అశ్వాన్ని గుర్తించాడు. కపిలుని పేడకొని అతడా గుర్రాన్ని తెచ్చాడు. దీనితో యజ్ఞం పూర్తయింది. ఈ యజ్ఞం సృష్టి. మనుమడు పట్టటంతో తాత మరణిస్తున్నాడు లేదా సన్యసిస్తున్నాడు. మనుమడు వివాహయోగ్యుడైన దశలో తాత వానప్రస్థం స్వీకరించాలని మనువు లోకాన్ని అనుశాసించాడు. (వృద్ధులు యువకులైన వారికి స్థావమివ్వాలన్న వ్యావహారిక క్రితి ఇది శాస్త్రీయరూపం. మానవ జీవితప్రస్థానంలో బాల్య యౌవనాలు పున్నాణు.

కనుక జీవిత వ్యవహారాల నుండి విడివడి అధ్యాత్మిక జీవిత మార్గాన్వేషణ చేయటానికి ప్రారంభం వానప్రస్థం) తాత-తండ్రి-కొడుకు ఈ మూడు బిందువులను కలిపితే కులమౌతుంది. కులమంటే ఈ ముగ్గురూ కలిసిన కుటుంబం. వ్యష్టిదళలో కుటుంబం: సమష్టిదళలో సృష్టి. అకాశం-అంతరిక్షం-భూమి. ఇది కులం-త్రికం. త్రయీ విద్య. 60,000 జీవసమష్టివాచకం. యజ్ఞ రహస్యమేమంటే ఆత్మార్పణం నుండే సృష్టి ఏర్పడుతున్నది. తాత పరిణమిస్తే తండ్రి. ఇతని పరిణామం కొడుకు. పూత నగిస్తేగాని కాయలేనట్లు. ఇది యజ్ఞం. అంత జీవులు స్వాత్మార్పణం చేయటమే సృష్టివికాసం లేదా కాలసంకేతంగా గ్రహించవచ్చు. (వాల్ఖిల్య విషయకంగా సూర్యుని వేయికిరణాలు).

భస్మరాశి పదార్థసంకేతం. చివరకు మిగిలేది. అది చైతన్యంగా పరిణమించటానికి గంగావగాహనం చేయాలి. అందుకోసం అంకుమంతుడు తపస్సు చేసాడు. దీరీపుడు చేసాడు—భగీరథుడు మనుమడితోగాని తపస్సు పూర్తికాలేదు. ఈ తపస్సొక యజ్ఞం. కథలో అశ్వం క్రియాశక్తి స్వరూపం. గోవు జ్ఞానశక్తి సంకేతం. అశ్వమే సూర్యుడు. 60,000 సగరులు వాల్ఖిల్యులు. అంకుమంతుడన్నా సూర్యుడే. భగీరథుడన్నా సూర్యుడే. భగుడంటే సూర్యుడే. సూర్యుడే జలమార్గ నిర్మాత. కనుక జలం భాగీరథి.

పదార్థం భస్మాంతం. భస్మం యజ్ఞాకృతికి ప్రతీక. ఇది చైతన్యాను ప్రవేశంతోగాని ప్రాణవంతమై—చలించలేదు. ఈ సృష్టి కథనే గంగ కథగా వాల్మీకి మహర్షి వ్యాఖ్యానించాడు. గంగ చైతన్య ప్రతీక. జగత్తులో కాలం ప్రవేశిస్తేగాని దిశావిభాగం ఏర్పడలేదు. కాలస్వరూపం—ప్రతీక సూర్యుడు. భగీరథుడు. కనుక వ్యక్త సృష్టి సూర్యుని ద్వారానే ప్రసరించింది, అందుచేత గంగ—వ్యక్త సృష్టి చైతన్యం. మార్గకృత్తు—మార్గనిర్మాతయైనవాడు భగీరథుడు.

ఇది గంగ కథలోని వేదప్రతీకార్థం. వేదమే తిరిగి రామాయణంగా అవతరించినన్ని ఆత్మోక్తిలోని రహస్యమిదే. రామాయణానువాదకుడు ఈ వేదరహస్య వేత్త కానివాడు ఆ గ్రంథం జోలికి పోకూడదు. ఈ వస్తువును వ్యంజిస్తూ కథా కథనాన్ని శిల్పించాలి. కథా శిల్పమంటే ఈ వస్తువును వ్యంజించటమే.

7. మహాభారత కథాతత్త్వము

‘కృష్ణద్వైపాయనం వ్యాసం విద్ధి నారాయణ ప్రభుమ్

కోహ్యసన్యః పుండరీకాక్షైన్మహాభారత కృన్వతే

(విష్ణుపురాణము)

వ్యాసమహర్షి సాక్షాద్విష్ణువు; నారాయణుడు. కాకుంటే మహాభారతము నెవడు వ్రాయ గలడు? ఎందుచేత? అది పంచమవేదం కాబట్టి. వ్యాసమహర్షి పేరే వేదములను వ్యాసించిన - విభజించినవాడని చెబుతున్నది. అంటే భారతకర్త యొక్క జీవ లక్షణమేమి? అతడు వేదవిద్యోపజీవి, ‘వేద రహస్యంబున లోకహిత మొనర్చిన ముని’ (అనుశాసనిక పర్వము 4,314) వేదరహస్యమెరిగిన వాని రచన ఎలా వుంటుంది.

వేదమంటే జ్ఞానము = అత్యజ్ఞానం - పరావిద్య, సృష్టిజ్ఞానం - అపరావిద్య = ఈ రెంటి సమన్వయం. వేదశబ్దానికి ఈ దృష్టితో నర్థం చెప్పవలె. కేవల వాచ్యార్థం కాదు - భౌతికార్థం కాదు. ఒకనాటి మానవచరిత్ర కాదు. నిత్య చరిత్ర. ఇదే త్రైకాలిక దృష్టి. ఇందులో సమన్వయమున్నది. ఈ సమన్వయమే సంప్రదాయము. ఇదే వేదరహస్యంబున లోకహిత మొనరించుట యనగా. వేదరహస్యం సంప్రదాయం. మహాభారతం వ్యక్తాన్యక్త సమన్వయ బోధకం. కాని చారిత్రక గ్రంథం కాదు. ఈ దృష్టితో చూచిన పాశ్చాత్య పండితులు ‘హావ్ కిన్సు’ - మొదలైనవారు భారతం ఇతిహాసం కాదని ఇతిహాసాభాసమన్నారు. హోమరు కావ్యం దృష్టి వేరు. ఈ దృష్టి భారతమునకు లగించదు. ఎందుకని? భారతజాతి మనస్తత్త్వం తాత్త్వికం - లౌకికం కలయిక. లేకపోతే నిర్గుణ బ్రహ్మవాద గ్రంథమైన బ్రహ్మసూత్రము ప్రక్క కామసూత్రము పుట్టదు. మానవ జీవిత మందేదో అవిజ్ఞేయ తత్త్వమున్నది, అది తరచి చూచినగాని తెలియనిది. కొంత తెలిసి, కొంత తెలియనిది జీవితం. ఈ రెంటికి పొత్తెక్కడ? ఈ సూత్రము ముడిని నడలించుకొన్న వాని పేరు భారతీయుడు, ఆర్యుడు, వాని గ్రంథము భారతం. కాబట్టి కేవల చారిత్రక దృష్టిగాని, తాత్త్విక దృష్టిగాని; కవిశాస్త్రదృష్టిగాని పనికిరాదు. ఈ మూడింటిని కలిపి కట్టిన గ్రంథం మహాభారతము. మానవ జీవితమున ఈ మూడున్నవి. లౌకిక దృష్టినుండి నిత్యజీవితం తత్త్వం నుండి

పారమార్థిక జీవితం. కవితాసృష్టి నుండి సౌందర్యారాధన నిష్పన్నములు కావటం సృష్టమే.

భారతం మహర్షి నుండి పుట్టిన గ్రంథం కావటంవల్ల వేదరహస్యం. దీని కారణం.

‘గోపగ్నిమయ మమృతమయ

మోపసుధాధిప’ - అనుశా. 2-277.

‘అనలుడు భాస్కరుండును సుధాంకుడు నద్వర సంప్రపర్తకుల్

వినుము సరేంద్ర యీక్రతువు విష్ణుమయంబిది నిర్వహించి ర

ర్జునుడును గర్జుడుండగ’

కర్ణపర్వాంత పద్యము.

గోపగ్ని యేమి? అమృతమేమి? బొననుకొండాం. అగ్నిదహన శీలమైన ఉష్ణ తత్త్వం. అపృతము శీతతత్త్వం. ఇది మృత్యుంజయము. ఇది మృత్యురూపము. రెండూ కలనటమెలా? అది గోపగుఱెలా? అనలు గోవుజంతువు కదా.

ఈ క్రతువు విష్ణుమయం. ప్రపర్తకులు సూర్యచంద్రాగ్నులు. నిర్వహించిన వారు కర్ణాగ్నులు. యద్ధము చేసారు కనుక కర్ణాగ్నులు నిర్వాహకులనుట సరే బాగున్నది. సూర్యచంద్రాగ్నుల సంగతియేమిటి? పొసగుట లేదే? ఇవి వ్యాస గ్రంథాలు. సమాధానం వేద విద్యా రహస్యం. సంప్రదాయ విజ్ఞాతకే లభించు నట్టిది.

ఈ ముడి నామకరణంలోనే వున్నది. అనలు మహాభారతమంటే అర్థమేమిటి?

మహా + భారతము. ‘భరత వంశకథ భారతమనుట’ చారిత్రక దృష్టి. ఆదోక్తమే కాదే!

మహా = మహత్తు. భారతమంటే ప్రాణం. మొదటిది భూతప్రకృతి కౌద్యరూపం కాబట్టి పదార్థం. అచేతన ద్రవ్యం. ప్రాణమంటే చేతనం. ఆత్మ చైతన్యం. మొదటిది వ్యక్త ప్రకృతి. రెండవది అవ్యక్త తత్త్వం. అదెక్కడ నుండి వస్తున్నదో, ఎక్కడికి పోతున్నదో తెలియదు. దాని విషయమేమో? ఈ వ్యక్తావ్యక్త సమన్వయం పేరు ఆర్యవంశ్యుతి. తదనుగుణ నిత్య జీవితం పేరు సాగరికత.

మహాయనగా మహాత్ము. అనగా సాంఖ్యము, భారతమనగా ప్రాజము. అనగా వేదాంతము. ఈ సమన్వయ క్రమము మహాభారత, మన్నాడు ధర్మాని పండితుడు తన 'Mystery of Maha Bharata అన్న భారత విమర్శ గ్రంథంలో.

అతని సిద్ధాంతంలో భారతం సర్వదర్శన సమన్వయ గ్రంథం. దర్శన మంటే ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం కానీ చరిత్ర గ్రంథం కాదే.

‘పాంశు పయోద నీలతను భాసితు నుజ్జ్వల దండధారు, బిం గాంశు జటాచ్ఛటా భరణణు, నాగమ పుంజపద్మా తత్త్వ ని స్సంశయ కారు గృష్ట మృగ చర్మకృతాంబర కృత్య - భారతీ వంశ వివర్ధనుంద్రిదశ పండితు సాత్వవతేయు గొల్చెదన్.

(భీష్మసర్వము)

భారతవంశమంటే? భారత సంబంధం భారత వంశమా? భారతీ-సరస్వతి కాబట్టి బ్రహ్మ మానసపుత్రుడు వసిష్ఠ నుండి జనమే జయాయుల దనుక సాగిన వంశమని కొందఱు పండితులన్నారు. విచిత్రవీర్యుని వరకు వచ్చిన వంశము వ్యాసునిచే వివర్ధితం కావున భారతవంశ వివర్ధనుడు. అప్పుడది బ్రాహ్మణ క్షత్ర రక్తము కలది. మొదటిది తత్త్వబోధకము. రెండవది కర్మరూపము. తత్త్వోన్ముఖ కర్మ పేరే కర్మ. కర్మభూమి అంటే లౌకికా లౌకిక సమన్వయ రూపయజ్ఞ కర్మకల దేశము. ఆర్యునిది యాజ్ఞిక సంస్కృతి. ఆర్యుడనగా వీడు. చారిత్రక వ్యక్తి కాడు. (ఆర్యశబ్దము ద్రావిడ వ్యతిరేకియన్న అర్థమున చెప్పకొనుట ఆధునికము. వేదంలో ఎక్కడా చారిత్రకార్థంలో లేదన్నారు వేదపండితులు)

‘ఉత్తిష్ఠత మాన్వప్త అగ్ని మిచ్ఛద్యం భారతాః

రాజ్ఞః సోమన్య తృప్తాసః సూర్యేణ సయుజోపసః (అరుణోపనిషత్తు)

ఈ మంత్రంలో ‘భారతునకుదోస వున్నదీ :

“ఓ భారతులారా ! లేండు. నిద్రించకుడు. అగ్ని నుపాసింపుడు. సోమ రాజుచే తృప్తినందుడు. సూర్యకాంతితో కలసి సుఖింపుడు” భారతులంటే మ ష్యాభ్యాతలన్నారు.

భారతీ-సరస్వతీ-విద్యా-తత్పంబంధినో భారతాః

హేత్రీ విద్యో పాసకాః - అని

విద్యోపాసక పంశము భారతపంశము. ఇహపర తారకమైనది. చతుర్వర్గ సమన్వితమైన జీవితమును వ్యాఖ్యానించేది. తీర్చేది. విది-తెలిసికొనుట. దానికి యోగ్యమైనది విద్య. వేదమంటే జ్ఞానము. విద్య తద్రూపాన్ని విప్పేది. విద్య-సరస్వతి. తల్లి. ఉపనిషద్విద్యదేవి. ఇందుకే గీతా ప్రార్థనలో “అంబ! త్వామను సందహమి. భగవద్గీతే. భవద్వేషిణీం - అని వున్నది. అంటే విద్య ఎప్పుడూ అంబయే. కనుక భారతులంటే వారు సరస్వతి తనయులు. శ్రీవిద్య కేవల పారమార్థిక విద్య. ఇందుచేత ఆ దృష్టితో లౌకిక జీవితం చక్కదిద్దుకొనేవాడు భారతుడు. భారతీయుడు. వాని కథ భారతం, అది మహాభారతం. తెలియనిదాని కున్ముఖముగా తెలిసినదానిని తీర్చుకొనుట మహావిషయం కాబట్టి. అందుచేత అఖండ మహాభారతదేశం-దాని కథ-త్రికాల జీవితకథ మహాభారతం. ఇంతేకాక అఖండ భారతదేశమునకభిన్నత, రెండు వాఁటే.

ఒక పాశ్చాత్య పండితుడన్నాడు ‘మన కవి కనుక భారతం వ్రాస్తే ధర్మరాజు అభిషేకము దనుక వ్రాసియుండేవాడు. లేక అతని విజయం వరకు. భారతీయుడు కనుక తర్వాత కథ వ్రాపివాడు’ అని అంటే శాంతి సప్తకం భారతీయుడే వ్రాయగలడని, ఎందుకని?

ఆర్య సంస్కృతి యజ్ఞసంబంధమైనది. ఆర్యులెక్కడివారైనా యజ్ఞ మిక్కడే జరగటం, వేదమిక్కడే పుట్టటం జగద్విదీతమహాసత్యం. పాశ్చాత్యులూ అంగీకరించిందే. యజ్ఞం ప్రవృత్తిరూపం. అంటే సృష్టి. నివృత్తిరూపం ముక్తి విషయము. రెండూ కలసిన వృత్తం పేరు యజ్ఞం. (చూ. సాహిత్యపరిషత్తు ప్రకటించిన అనుశాసనకము) వ్యక్తవ్యక్త రూపమైనది. అది భారత కథ. ఈ యజ్ఞం విష్ణుమయం. ఇది నారాయణుని కథ, ఈ యజ్ఞమన్న వృత్తమునకు మేరువు - ఇరుసు నారాయణుడు. దీనిని త్రిపుతున్నవారు సూర్యాగ్నిసోములు, సూర్యేందులు కాలప్రవర్తకులే కాదు. పుణ్యజీవులు త్కమ్రణము చేయుట దేవ యానమున, దానికి ద్వారము రవి; కర్మజీవులు పితృలోకము చంద్రుని ద్వారమున పోతున్నారు, ఇలా దేవయాన పితృయానములు సూర్యేందులవల్ల. అగ్ని అంటే

పురుషుడు - జీవి. క్రిందికి వచ్చి పైకి పోయేవాడు, ఈ ప్రయాణము రెవరినో జూడు. ఈ రెండుమార్గాల్లో దేవయాన ప్రతీక అర్జునుడు. భూమ్రయాన ప్రతీక కర్ణుడు. ఒకటి దేవత అనగా ధర్మం. మరొకటి అసురము. అనగా అధర్మం. ఈ రెంటి ఘర్షణ ప్రవృత్తిలోకం. ఈ స్పర్ధభౌతికమైతే యుద్ధం. భారతయుద్ధం జాహ్నవ్యభృంశర సమన్వయము. అది ట్రాజాన్ యుద్ధం కాదు. ధర్మాధర్మ స్పర్ధ. ఇందుకే గీతాప్రారంభం - ధర్మక్షేత్రే - యని, అంభే హృదయం. దేవాసుర సంపద్విభాగయోగము ఆంతర విషయమే. అదే జాహ్నవ్యమవుతుంది. భావమే క్రియగా మారుతున్నది కనుక, ఇది కర్ణపర్వాంత పద్యమున కర్ణము, ఇలా చూచుకోక తప్పదు. అలా కాకపోతే కావ్యం సమన్వయం కాకపోవటంలా వుంచి నిలువుగా చూడదగ్గ దాన్ని తలక్రిందులుగా చూడటమవుతుంది.

ఇందులో నరనారాయణ తత్త్వముపదేష్టమైనది. నరుడనగా జీవుడు. మాయాసంకుచిత ఆత్మజీవుడు. మాయాతీతమైనది బ్రహ్మము. కృష్ణు డనగా బ్రహ్మ పదార్థము.

కృషిర్భూవాసకశృణో - ఐశ్వనిర్వృతి వాచకః

విష్ణుస్తద్భావయోగచ్చ - కృష్ణోభవతికాశ్వతః (ఉద్యోగపర్వము)

‘కృష్ణశబ్ద వ్యాఖ్యానంలో విష్ణుసహస్ర వ్యాఖ్యలో ఆదిశంకరులు దీని నుదాహరించి ‘ఇతి వ్యాసవచనాత్ సచ్చిదానందాత్మకః కృష్ణః’ అని వ్రాసారు. కృషివ్యక్త విశ్వవాచక శబ్దము, ఐచ్ - అవ్యక్త తత్త్వవాచకము. ఈ సమన్వయ తత్త్వము కృష్ణుడు.

‘ద్వాసుపర్ణాసయజ్ఞా, సఖాయా

సమానం పృక్షం పరిషన్వజాతే

తయో రన్యః పిప్పలం స్వాదు

అత్తి అనశ్నన్ అన్యో అభివాకశీతి (ముండకోపనిషత్తు)

ఒకే పృక్షెన్నాశ్రయించుకొని రెండు పక్షులున్నవి. అవి సమానములు. సదా కలసివుండేవి. సమాన నామములు కలవి. అందులోవకటి పిప్పలపలాలను తింటుండగా మరొక పక్షి తినక సాక్షిమాత్రుడై వున్నాడు. అనగా జీవేశ్వరుల

స్వరూపమిందులో చెప్పబడినది. కర్మఫలమే విప్పలము. తద్బోక్త జీవుడు ఈశ్వరున కిదిలేదు. చూస్తున్నాడు. ఇంతే, ఇదే సరసారాయణ తత్త్వమన్నాడు కీ॥ శే॥ నూక్తంకర్ పండితుడు తన భారతార్థము. (మీనింగ్ ఆఫ్ మహాభారత) అన్న గ్రంథమున ;

పై మంత్రం తర్వాతి మంత్రం.

‘సమానే వృక్షే పురుషో నిమగ్నో

అనీశయాశోచతి ఘుహ్యమానః

జుష్టం యదాపశ్యత్యస్యమీశ

మన్య మహిమాన మితిః త శోకః’

జీవుడు సుఖదుఃఖాదిమగ్నుడై మోహంతో శోకిస్తున్నాడు. అలాంటివాని కెప్పుడు తానాత్మ స్వరూపుడనన్న జ్ఞానం కలుగుతున్నదో అతడు వీతశోకుడవు తున్నాడు.

ఇందులో వర్ణించబడిన జీవుని శోక మోహముల చేతనే గీత ప్రారంభ మైనది. కావున గీతాశ్రోత ప్రతి జీవుడును. క్రీస్తుపూర్వునకు కాదు. పరునకు కాదు. సంసార పాంథునకు, ఇందుచేతనే గీతలో అర్జున విషాదయోగం వ్యాఖ్యానింపబడుటం, ఆ విషాదం జీవి విషాదం, నిత్యవిషాదం. అహో! బంధావృత్తుడైన జీవుని విషాదమెంత నిత్యసత్యము. గీతలోని రథము ఉపనిషత్తులోని వృక్షము ఒకటే. వృక్షమంటే భేదింపబడేది. రథమంటే శరీరమని భారతమే. శరీరమంటే నశించేది. రెండూ వాకటే - అంటే శరీరమే. క్రిందనున్న జీవాత్మను పైకి చూడమని బోధించటమే గీతోద్దేశ్యము. ఇది నిత్యబోధ. అంతరమైన విషయం. ఇందుచేతనే ఆ రథ చిత్రమంత అందమైనదవుతున్నది. తెలియని వానికిని నందమైనదే.

నరునకు ధనంజయుడని ఒక పేరున్నదిగదా. అనగా అగ్ని అందుకే గాండీవమతని నుండి లభించినదని కథ చెప్పబడినది. నరుడనగా అగ్నేయని చెప్పబడినది. (అనలుడు భాస్కరుడన్న పద్య విషయమున) అగ్నికి రెండు ముఖాలు. ప్రవృత్తి-నివృత్తి ముఖాలు. గాండీవి సవ్యసాచి. అంటే అంతర యుద్ధము అనగా ఆత్మజయముని భాహ్యయుద్ధము - అనగా కర్ణాదిజయము -

తెంటిలో నమడ్తుడైనవాడు, అంటే తత్త్వము-లౌకిక కర్మలను సాధించటంలో నమడ్తుడు. తెంటిని సాంఖ్యయోగము, కర్మయోగము (జ్ఞానము, కర్మ-) వీనిని సాధించటమే జీవితలక్ష్యం. గాండీవమంటే ధనుశ్రేష్ఠము = ప్రణవము. అది కల్గిన వానికంటే విలుకాడెవ్వడు ?

‘ప్రణవోదనుః శరోహ్యత్వా బ్రహ్మతల్ల క్ష్యముచ్యతే’
అప్రమత్తేన వేదవ్యంశర వత్తన్నయోభవేత్’

అన్న ముండకోపనిషత్సంతమున ధనువు ప్రణవము. జ్ఞానము ఆత్మ, లక్ష్యము బ్రహ్మము అనటంలో గాండీవతత్త్వమున్నది. ఇందుకే యోగిని వీరుడని శాస్త్రములు (త్రితయభోక్తా వీరేశః) 1-11) (వసూత్రాలు). అగ్ని ఋక్కుతో వేదమూఠంభమగుట యందుకే (అది ప్రపృత్తిరూప యజ్ఞతత్త్వము.) భారతమున 18 పర్వాలు. యజ్ఞము చేయించు ఋత్విక్కులు 16 మంది, ఇర్వరు చేయునట్టి దంపతులు. ఇందుకే యుద్ధం 1 రోజులు, అశ్విహిణులు 18, గీకాధ్యాయములు 18, ఇందుచేనిది యజ్ఞసంబంధమైన గ్రంథము. అది జీవేశ్వర తత్త్వబోధకము. ఇదే వేదరహస్యము. కావున జీవుని కథ. నిత్యమైన కథ భారతము. శ్రీవిద్యోపాసకుని కథ భారతుని కథ. భారతవంశమనగా ఈ శ్రీవిద్యోపాసకవంశ కథ. భారతమున దేవీప్రాశస్త్యము లేకపోలేదు. విరాట నగరానికి పోతూ ధర్మరాజు ‘అస్తువన్ మనసా దేవీం దుర్గాంత్రి భువనేశ్వరీం’ యుద్ధారంభంలో నరుడు కృష్ణాదేశంతో ‘నమస్తే సిద్ధసేనాని ఆర్యేమందార వాసిని’ - యని ప్రార్థించినట్లున్నది. కాక దేవీ విద్యయే అగ్ని. అగ్ని కథయే జీవుని కథ, కావున శ్రీవిద్య అగ్ని విద్య.

‘యోవా అత్రాగ్నిర్గాయత్రీ సానిదానేన’

(ప్రతీకాదృష్ట్యా అగ్నియే గాయత్రీ) (శతపథము)

8. స్వర్గారోహణం - మహాప్రస్థానం

మనుష్యాణాం సహస్రేషు కల్పిద్యతతి సిద్ధయే
యతథామపి సిద్ధానాం కల్పిన్మాం వేత్తి తత్త్వతః (గీత)

జీవితమొక మహా ప్రస్థానం. అన్వేషణవున్నదే జీవితం. ఆ ప్రస్థానంలో ఎదురయ్యే విప్రతీపశక్తులతో చేసే యుద్ధమే కురుక్షేత్ర సంగ్రామం. అన్వేషణ దర్శబద్ధం - అంటే ఏకాగ్రంగా - లక్ష్యబుద్ధితో సాగేది - వక్రమ దృష్టిలేనిది కనుక అది దర్శమార్గం.

అదొక కత్తివాచర మీద నడక. అదొక కర్మ కౌశలం, కుశల మనస్సే మాత్రం షళం తప్పినా - వక్రమార్గంలోకి - ఆలోచనల దారి పతనమే - నాశనమే. కనుక జీవితమొక మహాయోగం. దర్శబద్ధంగా యుద్ధం వాని జీవితం మహాయోగం. ఈ ఏకాగ్రమైన ఊర్ధ్వగమనం - మహా వస్థా శ్రీకృష్ణదేవరాయల వారన్నారు.

“జని సాహస్ర మహాప్రయాణమగు సంసారంపు ద్రోవన్ సదా
పనుచుండున్ బహుమోద భేదమలమన్ సంసారి పాంధుండు, వా
సనలన్ ధూళి ముసుంగుగాగ” -

ఈ ధూళి విప్రతీప శక్తి. అధర్మ శక్తుల మర్షణ. ఇదొక జన్మల మహాగాధ. ఎక్కడ బయలుదేరాడో? ఎక్కడకు పోతున్నాడో గాలికి పండుటాకులాగా వుంది జీవితం కనుక,

వేల మానవుల్లో ఎవడో మహాత్ముడు సిద్ధికోసం యోగి కాగా యోగుల్లో తత్త్వతః తనను దర్శించే వాడెవడో ఒక్కడే. కోట్ల జన్మల్లో నవతనాల దీర్ఘప్రయాణంలో ఎవడో ఒక్కడట. వాడెవడు? గురు మండల” స్థానంలో కూర్చున్నవాడు.

మహావేత్త సూఫీయోగి మన్సూర్ గురువు జున్నాయిద్ - నిఘంటువులతో చెప్పేవాడట “నా గురువు పాఠాల దగ్గర 12 ఏళ్ళున్నాను, ఆయ

మణిసారం, రోపలకు వెళితే నన్ను చూచి మా గురువుగారు కూర్చోమని సంజ్ఞ చేసేవాడు. మూడేళ్ళవరకు నన్నాయన చూడనేలేదు. నేను మాత్రం రోజూ గురు సన్నిధిలోనే వుండేవాణ్ణి. 3 ఏళ్ళ తర్వాత ఒకేసారి గురువు నన్ను చూచారు. ఆ మూడేళ్ళు నేను గురువు దగ్గర ఎంతో భక్తిగా కూర్చోవటమే సమాధిగా, నా సర్వోద్రియాలను వారి మూర్తిపై కేంద్రీకరించి కూర్చోనేవాణ్ణి కాబోలు, దానికాయన కరుణించి నన్ను చూచారు. జీవితాంతం ఆ దృష్టి సాతం కోసం వేచి వుండేవాణ్ణి. అంత తపసతో శ్రద్ధాభక్తులతో - ఓర్పుతో వేచి వున్నందువల్ల నాకా భాగ్యం కలిగింది. మరలా మూడేళ్ళు మౌనంగా వారి దగ్గరే కూర్చున్నాను, తాళు నన్ను చూడలేదు, అయినా నేను ప్రియురాలు ప్రియుని కోసం ఎదురు చూచినట్టు వేచివున్నాను. 6 ఏళ్ళు గతించాయి. అప్పుడు గురువుగారు నన్ను చూచి నవ్వారు. మాటా లేదు - పలుకూ లేదు. కాని ఓహో, ఆ నవ్వేమి నవ్వు. ముక్తికాంత గులాబి పుష్పమై వికసించిందా? ఎంత దివ్యసౌందర్యం. మాధుర్యం, శబ్దాల్లో చెప్పటం అసాధ్యం. మరలా 3 ఏళ్ళు. అప్పుడాయన నన్ను కౌగలించుకొని "నాయనా జున్నాయద్ ఇక నీవు సిద్ధపడినట్టే. నీవిక వెళ్ళవచ్చు" ఇవ గురుశిష్య సమ్మేళనమంటే. గురువు మాట్లాడడం లేదు. ఒక దృష్టిపాతం - ఒక నవ్వు - ఒక కౌగిలింత. మొదటిది సిద్ధించటానికి మూడేళ్ళు. రెండోదానికి ఆరు. మూడోదానికి మూడు = 12 ఏళ్ళు. అలాంటి గురువు లభించటమే మహాప్రస్థానం స్వర్గారోహణంగా పరిణమించటమంటే. జున్నాయద్ తన గురువుగారి పేరు ఎప్పుడూ చెప్ప లేదట. 'గురువుగారు' - అంటే, నామరూపాలతో నిమిత్తం లేదు. గురువొక్కడే. జగత్తుకంతా. అతడే గీతాస్వామి. అతడే శ్రీ అరవిందులు - పరమహంస - రమణ మహర్షి - ఓషోరజనీష్ - శ్రీ పిరిడీ బాబా. ఏ రూపంలోనైనా రావచ్చు. ప్రతి యుగంలోనూ వస్తున్నాడు. అర్చితో బాటను పడ్డవాడికి ఎదురౌతున్నాడు. దప్పిక తీరుస్తున్నాడు.

టిబెట్ భాషలో ఒక సామెత - తదనుగుణమైన కథ వుందట. దీన్ని చాలా సొగసుగా కవితా రూపంగా వ్యాఖ్యానించాడు భగవాన్ శ్రీ రజనీష్.

"వందమంది అన్వేషకులు బయలుదేరారు. దారిలో 99 మంది రాలి పోయారు. దారి తప్పారు. ఒక్కడే లక్ష్యం చేరుకున్నాడు. ఇదీ చెప్పటం కష్టమే" - ఈ సామెత కనుబంధమైన కథ :-

“లాసాకు దూరంగా హిమాలయసానువుల్లో ఒక బుద్ధనిలయం, ఆశ్రమం ఆ గురువు వృద్ధుడై పోయాడు. ఒక శిష్యుని పిలిచి ఒక రోజు “నాయనా నీవు లాసా ప్రధానాశ్రమానికి పోయి ఆ గురువు నడిచి నా వారసుని పంపించమన్నానని చెప్పి రావోయి” అన్నాడట. ఇతడలాగే వెళ్ళాడు. ఆ ప్రధాన ఆశ్రమాధిపతి విని ‘సరే ఈ వంద మందిని తీసుకుపో’ అన్నాడట. ఈ యువకుడు కాదంటే మా గురు వొక్కరినే తీసుకు రమ్మన్నాడు గదా, అని అంటే “పిచ్చివాడా, నీకా సామెత తెలియదా? నీకెందుకులే ఈ మందితో బయల్దేరన్నాడు గురువు.

సరే మహాప్రస్థావం మొదలైనది. కొంచెం దూరం వెళ్ళారో లేదో సిపాయిలు ఎదురై “మా రాజ్యంలో ప్రస్తుతం మత గురువెవ్వరూ లేరు. కనుక మీలో ఎవరైనా మాతో వస్తే మంచి జీతం నివసించటానికి రాజస్థానం, సకలైశ్వర్యాలతో కూడిన రాజగురువు పదవి కదా, ఆలోచించుకోండి” అన్నారు సిపాయిలు. శిష్యుల మనస్సులు మొగ్గు చూపినవి. రాజగురువు పదవి, తమాషా కాదు కదా, చాలా మంది సిద్ధమైనారు. గురువు మాట ఎక్కడ పోయిందో, సిపాయిలు మా కొకడు చాలు, అంతావస్తే మా రాజుగారి బౌద్ధాశ్రమంలో సకల సదుపాయాలతో వుండవచ్చు. పోనీ రండి - అన్నారు. సరే సగానికి సగం దారి తప్పారన్న మాట. మరలా ప్రయాణం మొదలు కాగా మరలా దారిలో కొందరెదురై ‘మీరు నల్లరు మాతో రండి. ఒక కోటీశ్వరుని కూతురు పెళ్ళికి పురోహితులు కావాలి. చాలా డబ్బిస్తాడు, కొన్నాళ్లుండి మీ దారిన మీరు పోవచ్చు. మూకభ్యంతరం లేదు - అన్నారు. సరే నల్లరికి 10 మంది పోతామన్నారు. వీరిని తీసుకుపోయే యువకుడు ‘అరే మీరంతా గురువుగారి మాటను విస్మరిస్తున్నారు. మాటిమాటికీ ఇది బాగా లేదన్నాడు. వారు విసుగుతో వుండవయ్యా. నీదేం పోయింది. అంత డబ్బు ఎవడిస్తాడు - పైగా నల్లరోజులే కదా. అని కొంతమంది నారి చీలిపోయారు.

ఇలా కథ జరుగుతుంది :

చివరకు వారొక నదీ తీరాన ప్రయాణిస్తుంటే ఒక సుందరి ఏడుస్తూ కనిపిస్తుంది. ఆమె వీరితో ‘మా నాన్న గోప్ప వేటగాడు. ఇవాళ ప్రొద్దుననగా అడవికి వెళ్ళాడు. ప్రొద్దు గ్రుంకబోతున్నది. మా అమ్మ చచ్చిపోయింది. నే నొక్కదాన్నే ఈ అడవిలో ఒంటరిగా వుండాలి. మీరు బుద్ధుడేవుని మతస్థులు కదా. కరుణతో నాకీ రాత్రి ఎవరో సకరు తోడుగా వుండాలి” అని అభ్యర్థిస్తుంది. చాలా,

మంది వుండిపోదామంటారు. చివరకొక యువకుడు 'బానిదే బుద్ధ దేవుని బోధ జీవకారుణ్యమంటే. నేనుంటానీమెతో, మీరంతా పొండి, నేను రేపు మీతో కలుస్తానని' వుండిపోతాడు. ఇలా 98 మంది దారి తప్పితే చివరకు ఇద్దరు మాత్రం మిగులుతారు. తీసుకుపోవటానికి దగ్గరవుతుండగా, ఒక గ్రామంలో అడుగు పెడతారు. దూరాన హిమాలయాలపై సూర్యుడు వజ్రంలాగా వుదయిస్తున్నాడు. ఆశ్రమం కాండచరియల్లో కనిపిస్తూనే వుంది. ఆ వూరు దాటితే యిక ఆశ్రమమే. అంతలో ఒక నాస్తికుడు ఆ వూళ్ళో వీరికెదురై 'నాకు మీ బుద్ధుడు గిద్దడంటే జాంతానై, నేనివన్నీ నమ్మను. మతమంటే మత్తుమందు. దేవుడు పేరు చెప్పి మీరు సోమరులై సంఘం మీనపడి బడితల్లాగా మేస్తున్నారు. నాతో వాదించి మీ బుద్ధ దేవునిమీద నాకు విశ్వాసం కల్పిస్తే నేనూ మీలాగా కావిబట్టలు కట్టుకోవడానికి సిద్ధమని వావానికి కాలు దువ్వాడు. మనిషిలోవున్న వాదించే శక్తి-తర్కం తనకు తెలిసింది పదిమంది ముందు ప్రదర్శించుకొని కీర్తి పొందాలన్న తృష్ణకు జాలు తీసాడు. నాస్తికుడు. వెంటనే ఒకడు దానికి సిద్ధపడుతూ వారిస్తున్న యువకునితో 'చీ, నీవు నోరుమూసుకో, నా గురుదేవుడు గౌతమబుద్ధుని కాదన్న వీడిని నోరు మూయించకపోతే బ్రతకటం వ్యర్థం కనుక మీరు వెళ్ళండి, వీడి డొక్కచించి నేను ఆశ్రమానికి వస్తా' నన్నాడు.

చివరకొక సన్యాసి - 100 మందిలో మిగిలినవాడు, యువకుడు మాత్రమే ఆశ్రమానికి వచ్చారు. గురువుగారు వారిద్దరనూ చూచి మంచిది, వంద మంది బయల్దేరతారనీ - ఒక్కడే ఇక్కడకు చేరుకోగలడనీ ముందే తెలుసునన్నాడట. తాను పంపిన యువకుడు "మరి మీరు ముందుగా చెప్పలేదేమి" అన్నాడట. గురువు నవ్వి "సామెతలో నిజం తెలిసింది కదా-అని, అవృష్టవశాత్తు ఒకడైనా వచ్చాడు నయం. దారిలో అన్ని లోయలు - జంతువులు వ్యామోహరూపంలో వుంటే వీటన్నిటికీ ఆకర్షింపబడక రావటం చాలా గొప్ప విషయం కదా" అని అన్నాడట.

ఇది దర్శన విజయం సాధికచిన మహావీరుని కథ. భౌతిక కర్షణ నెదురించి తొంగక దీరుడై నిల్చినవాడు నడిచేదే మహాప్రస్థానం. ఆ ఆశ్రమ దర్శనమే స్వర్గారోహణం.

మహాభారత కథలోని పరమార్థమిదే. భౌతిక యుద్ధం ముగిసింది. ఇక అంతర యుద్ధం. శాంతిపర్వంతో మొదలైనది. భారత రాజనీతిలో రెండు

యుద్ధాలు చెప్పబడ్డాయి. (1) భౌతిక యుద్ధం = మిథ్యా యుద్ధం, (2) అంతర యుద్ధం = సత్యయుద్ధం. భౌతికయుద్ధాలికి తనలోని ప్రెరణలేవో-కోపాదులు, అవే అంతర్యుద్ధంలో తనకు శత్రువులాగా కనిపించటం ప్రారంభించటంతో ఈ యుద్ధం మొదలౌతుంది. కౌరవ సంహారంలో ఏమి మిత్రులుగా సాయపడినవనుకున్నామో ఆ కోపతాపాదులే ఇప్పుడు శత్రువులు. చిత్రంగా లేదా, ఆ యుద్ధంలో విజయానికి కౌరవులు లక్ష్యం. ఇక్కడి విజయం తనమీద తాను పొందే పెత్తనం. తన మనస్సే తనకక్కడ శత్రువు, మరి తానెవరు? జీవుడు. ఈ అంతర్యుద్ధమే అన్వేషణ, మహాప్రస్థానం, ఇది తన లోపలికి తాను చొచ్చుకొని పోవటం, పద్య వ్యూహమంటే యోగశాస్త్రంలోని షట్ (6) కమలాలు - పద్మాల వ్యూహమే మూలాధారం నుండి అజ్ఞానక్రం దాకా, సప్తమం సహస్రారమే స్వర్గం. (పురాణ పరిభాష పేరు, ఇందులో ప్రతీకలే పురాణంలో పురాగాధలు)

పద్యవ్యూహ ప్రవేశమే తెలుస్తుంది. తిరిగిరావటం తెలియదు, అభిమన్యుడు వీడు, దైవానుభవ మగుదైనవాడు క్రిందికి రాలేడట.

బాబాజాన్ అన్న సిద్ధురాలు మెహర్ బాబాను - 10-12 ఏళ్ళ వయసులో వున్నప్పుడు నొసటన ముద్దు పెట్టుకొంటే బాహ్యస్మృతి పోయి ఆత్మ మగ్నత సిద్ధించిందట. బాహ్యస్మృతి కోసం షిరిడీలో ద్వారకామాయిలో వున్న దైవాన్ని చూడటానికొస్తే - ఆ మహానుభావుడు “ఖండోబా గుడికి పోరా”-అని ఆరిచాటడ. అక్కడ బాబాశిష్యుడు ఉపాసనీబాబా వున్నాడు. అతనిని మెహర్ బాబా సమీపిస్తుంటే ఆ మహాయోగి ‘రావద్దురా’ అని ఒక రాయి విసిరితే అది నొసటన - ఎక్కడ బాబాజాన్ ముద్దు పెట్టుకుందో అక్కడ తగిలి వెంటనే బాహ్యస్మృతి కలిగిందట. (ఈ గురుశిష్యులు తోటలో నడుస్తుండగా ఎవరో తీసిన ఫోటో సాకోరి - షిరిడీ దగ్గరలోని ఉపాసన ఆశ్రమంలో ఉంది.) తర్వాత మెహర్ బాబా మహామౌనయోగి అయినా లోకంలోకి ఎందుకు వచ్చాడంటే తన లాగా బాహ్యస్మృతి కోల్పోయిన వారి కది అనుగ్రహించటానికని - ఓ షిరజినీష్ ఒక చోట అన్నారు. చాలా అద్భుతంగా,

శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస చెప్పారు. తాను అమ్మ స్మృతి నుండి బైటకు రాలేకపోతే - రనకు తానే రనగుల్లా తిందామని మనస్సుకు నచ్చచెప్పకొని బైటకు వచ్చేవాడట. ఆయనకు తీపి పదార్థాలు ఇష్టమట. ఎందుకంటే ఆ చిన్న ఆ సక్తికూడా లేకపోతే తాను లోకసంబంధం పెట్టుకోలేక పోయేవాడు కనుక. మరి

ఇవి లేకపోతే ఇవాళ మనకు వివేకానందస్వామి లేడు. ఈ మిషనరీ లేదు. కనుక అమ్మ చెప్పిందట తనకు “ఒరేయ్ నీవు భావముఖంలో వుండమని. (ఇదే అపరోకితేశ్వర తత్త్వం. బోధినత్త్వం తత్త్వం. బుద్ధుడంటే చైతన్య-నిర్వాణ మగుడు. దాన్నిలోకాన్ని చూస్తూ - గడపలో పెట్టిన దీపంలాగా వుండడం అవలోకనం - పైన మనస్సు పెట్టి క్రిందకు చూడటం)

దీనికి సంబంధించి ఒక కథ చెప్పారు శ్రీ పరమహంస. ‘ముగ్గురు స్నేహితులు వెళ్తున్నారు. రోడ్డుప్రక్క పెద్ద కోటగోడ. అవతల ఏదో పెద్దగా నవ్వులు-సంతోషాలు వేడుకల ధ్వనులు వినిపిస్తున్నాయట. ఒకడు చూచివస్తూ నేమిటోనవి గోడ ఎక్కి చూస్తే ఓహో స్వర్గం, నందనోద్యానం. ప్రక్క గంగ, ఒక మహా నంద ఖండం. వీడూ ఆపుకోలేక అటు దూకేశాడు. ఇద్దరూ చూచి చూచి ఒకడు మరలా గోడనెలాగో ప్రాకి చూచి - ఇవతలప్రక్క ఇంత ఆనందం. నేను వచ్చినచోట అంతా కశ్యపం, దుఃఖం, ఛీఛీ నేనూ నా ముందు వాడిలాగే పోతానని ఆ స్వర్గంలోకే దూకేశాడట. మూడోవాడు చూచి చూచి ఏమిరా వీళ్ళిద్దరూ అలాగే పోయారు. ఏమైనారు. నీళ్ళ దుంపతెగ రాలేదని గోడపై కెక్కి చూస్తే ఏముంది. ఆనంద సముద్రం త్రుళ్ళింతలాడుతూ కన్పించింది. వీడికి చూకుడా మనిపించింది. ఇంతలో ఒక ఆలోచన - ‘నేనూ దూకితే మరి యీ సంగతి గోడ అవతలి జనానికెవరు చెబుతారు. కనుక నేను జనానికి చెప్పటానికి లోకంలోకే దూకుతాననుకున్నాడట. ఇదే భావముఖముంటే-అని అన్నారు. అది అమ్మ ఆజ్ఞ అని, (ఇక్కడ గోడ వేదంలో చెప్పిన వాకపృష్ఠం. మహాచైతన్యమక్కడ వున్నదన్న తాత్పర్యంతో)

కనుక స్వర్గం సహస్రారం - ఆనందం - ముక్తి - నిర్వాణం - కైలాసం శివస్వరూపులు. ఇవన్నీ చేరుచేరు రాత్రు పరిభాషలు-ప్రతీకలు. పద్యపూహంలో చొరబడటం తెలియటమంటే సహస్రార ప్రవేశం కలగటం. అక్కడే వుంటే లోకానికేమీ లాభం లేదు. వాడు మరలా మూలాభారంలోకి రావాలి. (చూ. శ్రీ అరవింద కేసభాష్యం) అలా వచ్చినవారే బుద్ధాదులు. ఈ రాకపోకలు తెలిసినవాడే సవ్యసాచి. రెండు చేతులతో యుద్ధం చేసే నేర్పరి. విజయుడన్నా ఇంటే. బాహ్య భ్యంతర (1) యుద్ధ విజేత. (ఎడమచేయి అంతరయుద్ధ సంకేతం. కుడిబాహ్యం. ఎడమభాగం అంతః ప్రయాణమైన ఆధ్యాత్మిక మార్గసంబోధం చేసే స్ఫురణకత్తి.

దావి పేరే వామా. వామాచారమంటే బాహ్యస్మృతికంటే భిన్నమైనది. ఇదంతా యోగ పరిభాష. సంధ్యా భాష. పగటి భాష లోకం. సుషుప్తి భాష వేదం. రాత్రికి పగటికి నడుమ గోడ సంధ్య. అక్కడి మనిషి భాషకు ఈ రెండర్థాలు అనుసంధితమై వుంటాయి. పైన ఉపరితలంలో లోకభాష. చారిత్రక - సౌమాజికి - భౌతిక శబ్దం. దానికి వాచ్యార్థమే వుంటుంది. దానికడుగున మార్మిక-పౌరమార్మిక భావముంటుంది. ఇదే ప్రతీకాభాష. ఇతిహాస పురాణ శబ్దమంతా సంధ్యా భాషే.

పద్మం = అంతర పద్మం. వ్యూహమంటే సృష్టి.

హరివంశంలో వ్యూహవతుష్టయ సిద్ధాంతం చెప్పబడింది, 1. వాసుదేవ. 2. సంరక్షణ 3. ప్రద్యుమ్న 4. అనిరుద్ధ వ్యూహాలు 4. (వివరణకు నా "సంవిధాన చక్రవర్తి" చూడు) పరతత్త్వం సృష్టిగా పరిణమించటమే ఈ వ్యూహవాదమంతా. అందులోని నాల్గవలే పైవి. కనుక వ్యూహమంటే చిక్కుముడులు. (గ్రంథులుగా యోగ శాస్త్రం చెప్పింది)

కనుక స్వర్గారోహణమంటే సహస్రార వికసనం. ప్రవేశం. అంతరనుభవాన్ని బాహ్యవస్తు లాగా చెప్పుకోకపోతే మనిషీకర్థం కాదు. కనుక వేద మంత్రార్థం పురాణ కథగా పరిణమింప చేసాడు పురాణకవి. ఇతిహాసమంటే పురాణకథ అంతర్థక్యనాన్ని బాహ్యజగత్తులోని ఒక సంఘటనగా - కథగా చిత్రించే కవితా ప్రక్రియ.

ఇలా స్వర్గారోహణ కథను వివరించుకోవాలి. స్రుతి మతంలోనూ ఈ మతానుభవాన్ని అంతరనుభవాన్ని-పౌరమార్మిక సత్వాన్ని కొండపైకి నడవటంగానే చెప్పబడింది. ఇందుకే కొండ ఒక పెద్ద ప్రతీక పురాణంలో. కొండకెగ్గబ్రాకు తున్నట్లు మనకు స్వస్నం రావటం అలాంటి చిత్రాలుండటం-మనకు తెలిసిందే. ఈ దృష్ట్యా మహాభారతమన్న కావ్యనామాని కర్థమేమిటి? కథా దృష్ట్యా చరిత్ర కండని యుగాల్లో ఎప్పుడో 5, 6 వేల సంవత్సరాల క్రిందట - జరిగినదన్న అర్థంలో భరతవంశ గాధ. కానీ ఇతిహాస పురాణ కథ, చరిత్రాధారంగా నిర్మించే ప్రతీకార్థం గల మరొక అంతర కథ కది శరీరం. ఈ అంతర కథా మాత్రమే ముందు చెప్పిన విషయం. చేసిన వివరణ. ఇదే ఇతిహాస పరమార్థం. ఈదృష్ట్యా భరతశబ్దానికి ప్రాణశక్తి అని అర్థం. "ది ప్రిన్సిపుల్ ఆఫ్ లైఫ్" ని గురించి స్పెలాన్ వైటల్'గా "బెర్గనన్" ప్రతిపాదించిన విషయమిక్కడ సమన్వయిస్తుంది.

ఆ ప్రాణశక్తి సమాధానమే యోగి చేసేది. గాయత్రీ మంత్రశక్తి అదే. ప్రాణాయామం యోగానికి మూలం కనుక. ఈ విషయం వైదిక వాఙ్మయంలోది. కృష్ణ ద్వైపాయనుడు వేనవ్యాసుడు కనుక వేదాలనుండి మొలచుకొని వచ్చినాడు కనుక ఒక చరిత్రను గ్రహించి పరమార్థాన్ని వ్యాఖ్యానించాడు. ఇతిహాసం = అంటే ఇలా వున్నది - వుండాలి అని అర్థం. ఉన్నది = అంటే గత చరిత్ర. ఉండాలి అన్న అర్థంలోనూ ఉన్నదనవచ్చు కదా. ఏది వుండాలో అది వున్నది. త్రైకాలిక సత్యమన్నమాట. ఇది కథ లోపలి సత్యం. నిత్యమూ వుండేది. పురా + నవం = పురాణం. గడచిన దాన్ని చెబుతూనే నిత్య సత్యాన్ని - నవీన సత్యాన్ని - వ్యాఖ్యానించేదని అర్థం. ఈ విషయం ఆధునిక పురాణ జానపద గాథా విచారణలో బయల్పడిన సత్యం. మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్తలు స్వప్న దార్శనికులు దీన్నే సత్యంగా అంగీకరిస్తున్నారు.

కనుక భారతీయసంస్కృతి క్రిందికి వచ్చిన మనిషి (గతకాలం) మరలా పైకి, వచ్చిన చోటికే పోతాడు. ఇదే భారత కథ. మహాప్రస్థానమంటే రావటం - పోవటం రెండూ కలిసిన ప్రయాణం. ఆత్మ పద్మముయొక్క ఉమ్మేష నిమేషాలు.

భారత కథా తత్త్వమిది.

9. రామాయణము - ఇతిహాస అక్షణము

నిర్వచనాలు :—

ఇది ఇలా జరిగిందని చెప్పిన ప్రక్రియా విశేషం. 1. 'ఇతి+హ+అన్' ఇది శాబ్దిక నిర్వచనం. 2. దేవాసుర సంబంధ ఇతివృత్తం. ఇది పౌరాణికం. 3. పారంపర్యోపదేశమున్నది. ఇదిహాస్పార్యం సర్వోపదేశః అస్తే అస్మిన్ ఇతి అపః ఉపదేశనే. ఇది ఉపదేశ దృష్టి. 4 కర్మఫల నిరూపణాన్ని ప్రత్యక్షంగా నిర్దేశించింది. ఇది మతదృష్టి. 5. విధి నిషేధరూప వాక్యార్థస్తుతి నిందాత్మకమైన కథ. ఇది ధర్మశాస్త్రకారుని నిర్వచనం.

పాశ్చాత్యుల ప్రకారం. 1. యుద్ధ వర్ణనలు కలది. 2. దైవప్రాధాన్య నిరూపణ కలది. 3. మానవౌన్నత్య నిరూపణ కలది. 4. లఘు కథలతో కూడు కొన్న దీర్ఘ కథ. 5. వీరుల జీవితజన్మనకు ఉచితమైన ఛందమున బంధింప బడేది. ఈ రెంటికీ సాదృశ్యాలివి: దేవాసుర సంబంధేతి వృత్తం. వీరి యుద్ధ వర్ణన ఇతిహాస లక్షణం. దీని కనుగుణంగా పాశ్చాత్యులు యుద్ధం చెప్పారు. భారతీయుడు దీర్ఘ కథ అని చెప్పకపోయినా మన ఇతిహాసమూ దీర్ఘమే. ఎడనెడ లఘు కథలుండటం అక్కడా ఇక్కడా సమాన లక్షణమే.

ఈ రెండు నిర్వచనాలను కలిపిచూస్తే ఫలితమిది. కథ-దేవాసుర సంబంధేతి వృత్తము, దీర్ఘము. లఘు కథాబహుళము. 2. చస్తుపు : ఈ కథలో ధర్మాధర్మ నిరూపణం ద్వారా మానవౌన్నత్యం స్థాపించబడటం దైవప్రాధాన్యం, కర్మఫల నిరూపణం చేయబడటం, 3. ధర్మోపదేశం. భేదదృష్టి: భారతీయుడు కర్మ సిద్ధాంతాన్ని చెప్పడం.

2. దేవాసుర వృత్తాంతం - కేవల భౌతిక యుద్ధం కాదు. అది జ్ఞాన, అజ్ఞాన సమరం. దీనితో ఇతిహాసంలోని భూతకాలిక చరిత్రాంశాలు మానవ మనోగత జ్ఞానాజ్ఞాన ప్రతీకగా మార్చబడటంతో నిత్యమైన చస్తువైపోతున్నది. ద్వైభూత సర్గలోకేస్మిన్ దైవఅసుర ఏవవ - (16-6. గీత). అస్మిన్ రెండు రకాల మనః ప్రకృతులున్నాయి. ఒకటి దైవప్రకృతి, రెండు అసుర ప్రకృతి. మొదటిది జ్ఞానము. రెండవది అజ్ఞానము. అది వెలుగు, ఇది చీకటి. కాబట్టి భూతకాలికమైన

చారిత్రక కథ నిత్యమైన ధర్మాధర్మ సమరంగా ప్రతీకా దృష్టితో చిత్రించబడటం భారత యేతిహాస ప్రధాన లక్షణం.

3. పాశ్చాత్యులు 'దిగ్నీటీ అండ్ నోబిలిటీ ఆఫ్ మాన్' చిత్రించబడాలన్న ఇతిహాస లక్షణం గ్రీకుల కళాధర్మమైన మానవోన్నత్య నిరూపణం చెబుతున్నది. వాళ్ళ దృష్టిలో విశ్వంలో గొప్పవస్తువు మానవుడు. వారి శిల్ప విద్యలు సర్వమూ మానవత్వము నంటిపెట్టుకొని చిత్రింపబడ్డవే, ఇందుకే ప్రకృత్యనుకరణ వారి శిల్పాదుల్లో చోటు చేసికొన్నది, వారి దృష్టి¹ సౌందర్యానికీ, లోకయద్ధానికీ పరిమితం, భారతీయుల దృష్టి ప్రతీక. ఇందుకే రామాయణంలో 'కోన్వెస్మిన్ లోకేస్మిన్ వీర్యవాన్' ఇత్యాదిగా మానవోన్నత్యం ప్రశంసించబడ్డా- అది మానవత్వ పరిధినిదాటి దివ్య పరిధుల్లోకి ప్రవేశించింది. అందుకే భారతీయ కళాధర్మం ప్రతీక. పాశ్చాత్య కళాధర్మం సౌందర్యం. అది భౌతికం. ఇది ఆంతరం. ఇందుకే భారతీయ శిల్పాల్లో కనిపించే నగ్నత ఆంతర సత్యమునకు ప్రతీకకాగా పాశ్చాత్య కళాకారులు చిత్రించిన శిల్పనగ్నత శరీర సౌందర్యరూప చిత్రణ. ఇందుకే 'పీన్స్' వంటి బొమ్మలు మనకు ఉద్వేజకము తోతున్నాయి, అవెంత కళాత్మకాలైనా. ఇందుచేత భారతీయ ఇతిహాసం భౌతిక, అధ్యాత్మిక పరిధులను సమన్వయించే మహాకావ్య ప్రక్రియ, భారతీయ ఇతిహాసం ఆర్షజీవిత సంబంధి. ఆర్షమంటే పురుషార్థ సంబంధం కలది. పాశ్చాత్య దృష్టిలో భౌతిక ప్రపంచ ప్రాధాన్యమయింది. క్వాచిత్యంగా మత ప్రాధాన్యం చెబితే భౌతికలోక ప్రాధాన్యం పోతోంది. సామాన్యంగా ఇది పాశ్చాత్యదృష్టి. భారతీయ జీవితంతో చతుర్వర్గ సమన్వయ దృష్టి వుంది. ఇది ఇహపర సమన్వయ దృష్టి. ఈ దృష్టి నుండి ప్రతీకాత్మక ప్రక్రియ పుడుతుంది. ఆర్షజీవితం నుండి పుట్టిన ఇతిహాస ప్రక్రియలో వాస్తవిక సౌందర్యం. భావనా సౌందర్యంతో పాటు - సౌందర్య సమన్వయం ఉంటుంది.

Greeks had perceived, and built up—a civilisation and a culture on the sovereignty of Mind—They cherished the ideal of harmony—in art, music Literature, and realised beauty and valour. శ్రీ అరవిందుల అభిప్రాయాన్ని యం. పి. పండిట్ వివరించారు. (చూ. Talks on the life Divine.)

భారతీయుల్లాగానే పాశ్చాత్యులకూడ ఇతిహాసాలు రెండురకాల విభాగాలు చేశారు. భారతీయుని ప్రకారం 1. కావ్యేతిహాసం, 2. శాస్త్రేతిహాసం, పాశ్చాత్యులు చెప్పింది. 1. ఎపిక్ ఆఫ్ ఆర్డర్, 2. ఎపిక్ ఆఫ్ గ్రోత్. మొదటిది కావ్య కళాధర్మం కలది. రెండవది ఆనేకులు కాలం మీద చెప్పుకొన్న కథలన్నీ చేరి బృహద్గ్రంథంగా తయారౌతుంది. ఎపిక్ ఆఫ్ ఆర్డర్-కావ్యేతిహాసం అనవచ్చు కాని ఎపిక్ ఆఫ్ గ్రోత్ - శాస్త్రేతిహాసం కాదు. శాస్త్రేతిహాసం ఉభయ కావ్యం. కావ్యేతిహాసం కేవల కావ్యం, రామాయణం కావ్యేతిహాసం. భారతం శాస్త్రేతిహాసం. ఇందులో కావ్యశాస్త్రధర్మాలు చిక్కగా సమన్వయిస్తాయి. భగవద్గీతే, సనత్సుజాతీయం యిలా సర్వదర్శనాలు రసాత్మక కథలో పెనవేసికొని పోవటం భారతంలో కనపడుతున్నది. ఇది కేవలం ఆర్షనిర్మాణం. అందుకనే ఒక పాశ్చాత్య విమర్శకుడన్నాడు. భారతకథ పాశ్చాత్యత్వమే గనక వ్రాస్తే యుద్ధ వర్ణనలతో పూర్తి అయిపోయేది. శాంతిపర్వం నుండి మిగిలిన పద్యాలన్నీ భారతీయుడే వ్రాయగలడని, అందుచేత శాస్త్రేతిహాసం. ఎపిక్ ఆఫ్ గ్రోత్ సమన్వయించడం సమంజసం కాదు. సాహితీవేత్తయైన వాడు చేయదగ్గ పనికాదు.

ఇతిహాస వస్తువు

మానవ జీవిత సંపూర్ణ భావసమన్వయం ఇతిహాసం. కీ॥ శీ॥ విశ్వనాథ కవిసామ్రాట్ కల్పవృక్ష అవతారికలో :

‘మరల నిదేల రామాయణం బన్నచో
 నీ ప్రపంచక మెల్ల నెల్ల వేశ
 దీనుచున్న యన్నమే తినుచున్న వీన్నాభు
 తన రుచి బ్రదుకులు తనవి గాన
 చేసిన సంసారమే సేయుచున్నదీ
 తనదైన యనుభూతి తనదిగాన
 తలచిన రామునే తలచెద నేనునొ
 నా భక్తి రచనలు నావిగాన’

ఈ పద్యం ప్రథమపాదంలో కవి అన్న విషయంచేత ప్రతిపాదించినదీ మానవ జీవితంలోని వ్యావహారిక పరిధి, తృతీయపాదంలో సంసారమునకు

ద్వారా భావపరిధిని ప్రతిపాదించి, చతుర్థపాదంలోని భక్తి శబ్దం ద్వారా తాత్త్విక పరిధిని ప్రతిపాదించారు. ఈ మూడు కలిపి సంపూర్ణ మానవ జీవితం. దీని చిత్రణ ఇతిహాసం.

మానవునిలో ఒక భాగం వ్యక్తి. ద్వితీయ భాగం సంఘం, మొదటిది స్వకీయం, ఆర్థము, హార్దికము, అంతరము. ఇక్కడే 1. గృహము 2. తత్త్వం ప్రతిష్ఠితము లాతున్నాయి. గృహం. శృంగార రసం, తత్త్వం-శాంతరసము, సంఘం బాహ్య జీవితం, ఆర్థికం - వీరరసం, శృంగార రససంబంధియైన కామ పురుషార్థం 'ప్లెజర్ ప్రిన్సిపుల్' తత్త్వము మోక్షసంబంధ పురుషార్థము కాబట్టి 'స్పిరిట్యువల్ ప్రిన్సిపుల్ (ఆన్ కాన్సియస్ ప్రిన్సిపుల్.) సాంఘిక వ్యక్తి ఆర్థ పురుషార్థ సమన్వయం కలవాడు. ఇది ఫఫర్ ప్రిన్సిపుల్, ఇది మానవునియొక్క బాహ్యభ్యంతర స్వరూపతా సమగ్రచిత్రణ.

మనువు మానవ విధులు పంచయజ్ఞాత్మకము లన్నాడు. అవి ఇవి :
1-బ్రహ్మ: 2-దేవ: 3-పితృ: 4-నర: 5-భూత యజ్ఞాలు.

1. వేదవిద్యా స్వాధ్యాయ ప్రవచన వ్యాపనాదులు.
2. దేవతారాధన
3. పితృదేవతారాధన
4. మనుష్యారాధన
5. ప్రకృతి గత వృక్ష, జంతు సమారాధన.

మొదటి రెండు మూడు పరలోక సంబంధ విషయాలు, నాలుగు ఐదు ఇహ లోక సంబంధాలు, ఈ రెంటి సమన్వయం సృష్టికరించేది మొదటిది, ఇది సమగ్ర మానవ జీవిత సమన్వయం బాహ్యభ్యంతర లోక సమన్వయం.

ఇదంతా ఇతిహాస వస్తువు. ఇది భూత కాలికమా? వార్త మానికమా? త్రైకాలికం. అందుచేత ఇతిహాసం సృష్టికథ, సత్యకథ. ఇంత సమగ్ర జీవితాన్ని చెబుతున్నది కాబట్టే ఇతిహాసం విస్తృతకావ్యం.

మానవ జీవితంలోని బ్రహ్మచర్యం, గర్హస్థ్యం. వానప్రస్థం, సన్యాసం- ఈ నాలుగు ఆశ్రమాలు బాల్య, యౌవన, కౌమార, వృద్ధావస్థములన్న అవస్థలకు

సంబంధించినవి. ఈ సమగ్ర జీవితాన్ని రామాయణ మహాభారతాలు పరిస్తున్నాయి. అంటే రామజననం నుండి అవతార పరిసమాప్తి, పర్యంతమూ రామకథ అభివ్యాప్తమై ఉంది. ఎప్పుడైతే సంపూర్ణ మానవ జీవిత చిత్రణ వస్తువు అన్నామో కథ నవరసాత్మకమౌతుంది.

కావ్యనాటకాలు మానవుని యౌవనావస్థలు, గౌరవస్థ జీవితాన్ని మాత్రమే అభివర్ణిస్తాయి. కాబట్టి రసము శృంగారమై అక్కడక్కడ వీరరసం అంగంగా కలిగి లఘు పరిధిలో ప్రవర్తిస్తున్నది. ఇప్పుడీ వస్తువును రామాయణానికి సమన్వయించుకుంటే తాత్విక పరిధికి సంబంధించినవి కొన్ని. సాంఘిక పరిధికి సంబంధించినవి కొన్ని. కేవల భావపరిధికి సంబంధించినవి కొన్ని కనిపిస్తాయి.

ఇతిహాసం ఋషి రచన, కావ్యం నాటకాలు కవి రచనలు. ఋషి అంటే సుఖము; ఖాల్లో, రాగద్వేషాల్లో సమన్వయ దృశ్యం చేసేవాడు. జీవితానికి జనన మరణాలు రెండంచులు, ఋషి దృష్టిలో ఈ రెండూ సమానమే. ఈ ఉదారదృష్టి ఋషి రచనలైన ఇతిహాసంలో ప్రధాన లక్షణం. రామాయణం పుత్రకామేష్టితో ప్రారంభమై నాయకా నాయకులు స్వస్థానం చేరడంతో ముగుస్తున్నది కాబట్టి ఉత్తర రామాయణంకూడ వాల్మీకి రచనే. జీవుడు ద్యులోకం నుండి బయల్పడలి, మేఘం, పృథిని, స్త్రీ పురుషులనుండి జన్మించి తిరిగి ద్యులోకమే చేరుకొంటున్నాడని పంచాగ్ని విద్య చెబుతుంది. ఇది జీవిత సంపూర్ణ వృత్తచిత్రణ. ఇదే సృష్టి చక్రభ్రమణం, పుత్రకామేష్టి అంటే సృష్టి. దీనితో కావ్యం ప్రారంభం కావడం అంటే ఒక కల్పకథ ప్రారంభానికిది సూచకం. మరణంతో లేక స్వస్థాన గమనంతో కథ ముగియడమంటే ఒక సృషివృత్తము పూర్తి అయినదని అర్థం. రామాయణ మొకకల్పకథ అయితే భారతం మరొక కల్పకథ అది పూర్వ కల్పము. ఇది పరకల్పము. త్రేతా ద్వాపర యుగాలని తాత్పర్యం. ఇది తత్త్వవృష్ట్యా కాల దృష్టి తప్ప చరిత్ర దృష్ట్యా కాలదృష్టి కాదు.

సీత భూసంజాత అంటే పృథివీ తత్త్వం. అంటే ప్రకృతివేదార్థం రాముడు సూర్యసంశ్లేష క్షత్రియుడు. సూర్యుడు ద్యులోకం పురుషుడై తన్వం. ఈ రెంటి సమన్వయం రామాయణ కథ, ఇక్కడ వేదమంత్రముంది, 'ఆకాశం తండ్రియని, భూమి తల్లియని' అనగా వ్యక్తావ్యక్త సమన్వయం. దేవతాపురము

అయోధ్య—‘దేవానాం పూరయోధ్యా’ అని వేదం, ఈ నగరంలోకి రాముడు అవతరించాడు. అతడు అదితి దైవత్య నక్షత్రంలో జన్మించాడని మహర్షి అన్నాడు. అదితి అంటే దేవసూత, అంటే సృష్టియొక్క అవ్యక్త దశను అది సూచిస్తున్నది. పదార్థంలోకి ఆత్మశక్తి ప్రవేశించి సృష్టి సృందించడం ప్రారంభిస్తున్నదని అర్థం, కథంటే తాత్త్వికంగా ఇదే,

ఇతిహాస ఆకృతి;—నామకరణం, కావ్య ప్రారంభాంతాలు, కావ్యవిభాగాలు, విభాగ నామకరణం, ఇవన్నీ కావ్యాకృతికి సంబంధించినవి. చిత్రలేఖనంలో రేఖల్లాంటివి, ఇవి వస్తుగత చైతన్య వ్యంజకమైనట్లు కావ్య విభాగ నామకరణాదులు కూడ వస్తుగతచైతన్య వ్యంజకాలే లేక ప్రతీకలే. రామాయణ నామకరణం తాముని గమనమన్న అర్థంతో చేయబడింది, ఆయనమంటే గమనం, ఉత్తరాయణం, దక్షిణాయణం ఉధాహరణంగా తీసికొనవచ్చు, ఉత్తరాయనమంటే జీవుడు స్వస్థానానికి చేరుకోవడం, పంచాగ్న విద్యలో చెప్పబడ్డ ద్వ్యలోకాన్ని చేరుకోవడం. ఉత్తరశబ్దం ముక్తస్థితిని సూచించేది. ఇందుకే రామాయణ చివరి కాండ ఉత్తరకాండ అయింది, భాలకాండ జన్మ, ఉత్తరకాండ మరణం— జీవుని స్వస్థాన గమనం.

రామాయణంలో ఏడు కాండలు. సప్తసంఖ్య అనంతత్వమునకు ప్రతీక, సంపూర్ణతకు ప్రతీక. బేసిసంఖ్య ఆవ్యక్తమునూ, అనంతత్వమునూ గాఢ్రుతులు సూచించినవి. ఏకైకమైన తత్త్వం అనే కథా చీలి సృష్టిగా మారింది. ఈ అనేకత్వం పేరు సప్త. ‘తందీరా వాచా ప్రణయంతి సప్తా’. ఋషులు మూల తత్త్వాన్ని సప్తసంఖ్యచే చెప్పారు.

కాండ: దుంపనుండి మొదటిగా బహిర్గతమైన కాడ పేరు కాండం. వృక్ష శాస్త్రంలో Ryzome అంటారు. దీని నుండి ముడులు లేక బుడుపులు Nodules పుడతాయి. వీటినుండి వేళ్ళు క్రిందకు, పైకి కాడలు, వీటినుండి నీటిపైకి కనిపించే కాడలు, వాటినుండి ఆకులు, పూలు ఇది తామరతీగ స్వరూపం. కాబట్టి నీటికి అడుగున దుంపనుండి సాగిన కాడ మొక్క ప్రధమభాగం. ఇది కొంత సాగి దీన్నుండి ఏర్పడే బుడుపులు—తీగలు వీటిని ‘పర్వములు’ అంటారు. ఆవ్యక్తం పేరు మూలకందం, దాని ప్రథమ బహిర్గమన దశ కాండం. దాని తరువాతి దశ పర్వం. మూలకందం ఘేదం. దాని బహిర్గమనం కాండం, అనగా రామాయణం

తరువాతది భారతం. భారతం విస్తృతం. కారణమేమంటే పర్వం నుండే కాడలు, అక్షులు, పూలు ఇలా తామర—తంపరగా అల్లుకుపోతుంది. తామర జగత్తుకు సంకేతం. 'పద్మమన భూత చాత్రి'—అని శాంతిపర్వం. భారతీయ శిల్పకళలో తామరతీగ బహుదా శిల్పించబడటం స్పష్టమే.

ఇతిహాస నిర్వహణ: పై విషయాలను చెప్పే పద్ధతి ఇది. ఇది విషయం. సామాన్యంగా ఇతిహాస మానవ సంఘం, జీవితం, ప్రథమ పుడుతుంది, నాటకాలు తరువాత వచ్చాయి. మానవ నాగరికతలో పల్లీయ కళ ప్రథమం, పట్టణ నాగరికత తరువాత ఇతిహాస శైలి పల్లీ నాగరికత నుండి సంగ్రహించబడింది. ఇది సరళ జీవితం. వక్రత ఉండదు, అంటే నిరంకుశ ద్వారా నిర్మల పవిత్ర భావచిత్రణ. సామాన్య చుండములో చెప్పబడతాయి కథనంలో వక్రత వుండదు. కానీ భారత కథనంలో వక్రత వుంది, దానికి పట్టణ నాగరికత వచ్చిన తరువాత పుట్టిన గ్రంథమిది. రామాయణం అరణ్యాలు, అశ్రమాలు, మానవ స్వభావాలు మధుర మధురంగా చిత్రించబడతాయి. దృశ్యమానమౌతుంది. అసలు రామకథ అంతా అడవిలో జరిగిందే. రామాయణం కథ నిత్యమైన దాంపత్య కథ ప్రకృతి పురుష దాంపత్య కథ. చేత సీతారాములు స్త్రీ పురుషులకు, వారి వారి తత్వాలకు, వారి వారి భావాలకు మధురస్నేహాలకు ప్రతీకలైనాయి. ప్రతీకలే కాదు. రెంటికీ అభేదమే గృహస్థాశ్రమ కథ. శృంగార కథ భారతం సాంఘిక కథ. అంటే జీవితం కంటే అవతల వున్న సంఘ జీవితకథ. రామాయణం కామ సంబంధమైన కథ. భారతము అర్థపురుషాద సంబంధి. రామాయణం స్త్రీ, పురుష సంబంధమైన కథ. అర్థపురుషాన్ని పవిత్ర మాధుర్యాన్ని స్నేహాది ధర్మాల భావ సౌందర్యాన్ని చిత్రిస్తూ ఉండగా—భారతం మానవుని బహిర్గతమైన సామర్థ్యాలను చిత్రిస్తుంది. లోకమంటే అర్థకామ స్వరూపం, రామాయణం లో రెంటినీ గురించి చెప్పిన తరువాత లౌకిక వ్యవస్థను గూర్చి చెప్పడానికి వీలు లేదుగనక మరొక కావ్యంలేదు. మిగిలిన పురుషార్థ మొక్కటే మోక్షం పారలౌకికం. దాన్ని చెప్పడంకోసమే భాగవతం పుట్టింది. ఈ మూడే పురుషార్థాలు. ఈ మూడే పుస్తకాలు, నాలుగవ పురుషార్థము లేదు. నాలుగవ పుస్తకము ధర్మ పురుషార్థము ప్రత్యేకమైన పురుషార్థము కాదు, ధర్మం అంటే ఈ

పురుషార్థాఽకూ సమన్వయ సూత్రం. 'ధర్మ సంస్థాపనార్థాయ సంఙ్వామి యుగే యుగే' అంటే అర్థకామాది రూపమైన లోకాన్ని పాఠశాలికమైన మోక్ష పురుషార్థంతో సమన్వయించడానికి కనగవంతు డవతరించడం. కాబట్టి ధర్మం ఐహికా ముష్మిక సమన్వయ సూత్రం. లోకమొక సరళరేఖ. దానికి ప్రథమ బిందువు అర్థం కాగా చివరి బిందువు కామం. ఈ సరళరేఖకు పైన ఊర్ధ్వబిందువు మోక్షం. ఇద్దోక త్రికోణం, ఈ మూటిని కలుపుతూ వృత్తం గీస్తే అది ధర్మం. ఈ వృత్త పరిరక్షణ అవతార బాధ్యత. ప్రయోజనం. అప్పుడది సంపూర్ణ మానవజీవితం. రామాయణంలో శ్రీరాముడు, భారతంలో శ్రీకృష్ణుడు అవతారాలనటంలో రహస్య మిదే. అందుకే ఈ కథలకు ఊతిలేదు. అవి చావవు. చస్తే లోకం లేదు కాబట్టి.

అర్థ కామాలను మోక్ష పురుషార్థంలో పర్యవసంపదేయటం అర్థ జీవిత లక్ష్యం. ఇతిహాసంలో ఇది నిరూపించబడుతుంది, ఇందుకే రామాయణ కల్ప వృక్షంలో

‘వేద విహితనాగకత విభుడుమనువు

ఇహపరంబుల రెంటిని నేకపఱచె’

అని చెప్పబడింది. ఇందుకే సర్వరసాలు శాంతంలో పర్యవసిస్తాయని శాంతం ప్రధానరసమని అలంకారికులు చెప్పటం. అప్పుడు రామాయణంలో రసం శాంతం కావాలి. భారతంలోలాగానే ఈ మాట ప్రాచీనాలంకారికుడయిన కుంతకుడు రామాయణంలోనూ శాంతమే రసమంటూ

‘రామాయణ మహాభారత యోశ్చ శాంతాంగిత్వం

పూర్వ సూరభిరేవ నిరూపితం’ (ధర్వాడ విశ్వ విద్యాలయం ప్రకటించిన వక్తృక్రి జీవితంలో ఈ శ్లోకపాఠం సరికాదని - కరుణ శాంతాంగిత్వం - అని వుండాలనీ సూచించారు. వ్యాఖ్యానంలో అచార్య కృష్ణమూర్తిగారు)

రామాయణ మహాభారతాల్లో, శాంతరసమే అంగిరసమని పూర్వ పండితులు నిరూపించారని దీనికర్థం. ఎవరో ఆ పూర్వపండితులు తెలియదు. ఇతిహాస వస్తు దృష్టినిబట్టి తత్కర్తయైన ఋషి మనస్తత్వమునుబట్టి అర్థజీవిత సమన్వయదృష్టిని బట్టి రసం శాంతమే. కావ్యనాటకాల్లో ఇతర రసాలనుచెప్పి ఇతిహాసంలో శాంతం

చెప్పడం సముచితమైన పద్ధతి. ఈ సిద్ధాంతానికడ్డుగా అనంద వర్ధనాచార్యుల వారు చెప్పిన రామాయణ కరుణరసవాదం కన్పిస్తున్నది. ఈ చర్చకిది అదనుకాదు. అనందవర్ధనులు ధర్మవీరాదులు సాహంకారులు కావు. నిరహంకారాత్మకాలు. కాబట్టి శాంతరసప్రభేదములే అని అనటం వారి అర్హజీవిత రహస్య దర్శనానికి ప్రబల తార్కాణం. పైన చెప్పినట్లు ధర్మం ప్రత్యేక పురుషార్థంకాదు కాబట్టి. ఇందుకే విశ్వనాథ కవి సామ్రాట్టు తన రామాయణంలో శాంతరసాన్నే స్థాపించారు.

ఇదీ రామాయణంలో ఐతిహాసిక లక్షణం అింట్లే.

10. కల్పవృక్షం (కాస్మిటిక్) ఇతిహాసికత

“ఆ యుగాలు ఆనంద తుండీలాలు. నక్షత్రమండలకు మార్గసూచకంగా వున్న రోజులవి. మార్గానికి వెలుగునిచ్చేవి ఆకాశంలో వెలుగుల చుక్కలు. ప్రతిదీ పరిచితమే—ప్రతిదీ ప్రత్యగ్రమే ఆ యుగ మనోలక్షణ మది. వీరవిక్ర మణంతో సాధించటం—అయినా స్వంతమే. ప్రపంచం సువిశాలమైనా చునిషికి ఘోర ఇల్లుగానే వుండేది ఎందుకంటే ఏ అగ్ని అత్తలో చుండేదో అదే నక్షత్రాల్లోనూ ప్రకాశించేది. అత్త-విశ్వం ఎప్పుడూ పేరుకాలేదు. పేరుగా కన్పించినా అలా ఆత్మక్రియలన్నీ ద్వంద్వత్వకవృత్తంలో అర్థవంతంగా వుండేవి. అర్థం సంపూర్ణం. ఇంద్రియతృప్తినిచ్చేది. వృత్తమంటే ఆత్మక్రియోన్ముఖమైనా తనలో తానుండేది. పేరుగా వుంటూ క్రియావంతమయ్యేది. తన కేంద్రంలో తానుంటూ ఒక నేమిని సృష్టించుకొనేది, నోవాలిస్ అన్నాడు “తత్త్వమంటే ఇంటిదెంగ. ప్రతిచోటా స్వగృహభాషన చేయటం” అని—ఇతిహాసకాల లక్షణ మిది. గ్రీకు మేధాసంపత్తి జీవితపూర్ణత మనకర్థం కానంత భూతంలో దూతంగా వుంది. వారికి సమాధానాలు తెలుసు. ప్రశ్నలు లేవు. ప్రశయం లేదు. ఈ ప్రపంచ సృష్టి వుంది. ద్వంద్వమున్నా దానిచుట్టూ ఒక వృత్తం గీసుకొన్నాడు, మనకంతా ద్వంద్వమే. విరుద్ధాలపుట్ట లోకం. వారికి విశ్రాంతి. నవలా సిద్ధాంతమన్న గ్రంథంలో జార్జి లూకాజ్ అన్నమార్కుస్ సిద్ధాంతవేత్త—ఇతిహాసం కాల నిర్వచనం చేసాడు.

మనిషీ-కోతీ-రాక్షసీ-చెట్టా-పుట్టా-పామూ-పక్షీ-రాయీ-దేవతా-నదీ-అగ్ని-వాయువూ—సర్వమూ కలిసి చేసిన ఒక సామూహిక నాట్యం మనోవాఙ్మయం ఇతిహాసం.

అంగికం భువనం యస్య—వాచకం సర్వవాఙ్మయం. ఆహార్యం చంద్ర తారాది—తం సుమః సాత్త్వికం శివం’ అన్న శ్లోకం—కేవలం విశ్వనాట్య విషయమే. మహానర్తకుడు శివుడు.

“చలికాలమున హిమాచల గంధికావర్త -

ముల నీళ్ళులను వెచ్చగిలగ తెచ్చి

వేసంగిలో మంచు పూసకట్టుల నెళ్ళు -

లొడ్డు ముత్తైపు బిందు లొత్తిగిలగ తెచ్చి

తాన మాడంగబోయిన తరగమొత్త -

ములను నామూర్థమునయందు ఘూరుకొనుచు

నేచియేచి మాయశ్యమృతాబికన్న -

నలరు క్రొందమ్ము కన్నుల నారగూరు.

(అహల్యాఖండం-260)

విశ్వామిత్రుని అక్క సత్యవతి కౌశీ - నదిగా పరిణమిస్తే - ఆ యొడ్డున తమ్ముడు అశ్రమం కట్టి తపస్సు చేస్తున్నాడు. వారిద్దరి స్నేహమాధుర్యం పై పద్యం. నదీ-మానవ చైతన్యం కలిసి చేసిన నాట్యవర్తం-పద్యం.

‘ప్రభు మేని పైగాలి పైవచ్చినంతనే పాషాణ మొకటికి స్పర్శ వచ్చే’

అనంద ఘనుడైన విశ్వశిల్పి సమీపించగానే రాతిలో నిద్రాణమైన అత్మ గలగలా స్పందించి గాజుల సవ్వడితో అహల్యగా మారింది. శిల శిల్పమైపోయింది. శిలగా వర్తించిన చైతన్యం అహల్యాచైతన్యమై రూపుదాల్చుటం పద్యభావం.

1 “అగ్రయాయుల పశిష్ఠాదుల ఫాలభాగముల తేజోరూప కాంతులగుచు శ్రీలోకవదన రాజీవ సంస్పర్శ హేలాముగ్ధ కరవిచాలనము లగుచు కదలినది బాలమార్తాండ కౌంకుమార్ద్ధ్ర-మస్పణ మందార మాలికా

విస్మయర ప్ర

శస్త్ర సుకుమార కాంతి ప్రసారణములు-కమలినీ కన్యకాత్రపాకారణములు

ఎదురుగానేగుచో నెవలపై హాసనా-యక రత్నముల కంకులప్పు వెట్టి

ఎడమకు తిరుగుచు నేగుచో గుడి ఋజుమ్ములనంగదచ్చవుల్ గులకరించి

సాగి ప్రొద్దెక్కిన కొలంది చండకరుండు

దారిమలకలు తిరిగిన దశరథేశు

పై న్యమునయందు గాంతి ప్రసార చిత్ర

వల్ల గమనంబులన్ వళావళులు చేసే

(ధనుష్ఠండం-కల్పవృక్షం)

1. ఈ విషయాన్ని మొదటిగా గ్రహించి వ్రాసినవాడు శ్రీభరతశర్మగారు.

దేవుడు పెళ్ళికి దళదళాలు విదేహకు వస్తుంటే సూర్యకాంతి వారితో —
పెండ్లి పెద్దలతోపాటు తానూ ఒక పెద్దగా ఒయ్యారంగా వస్తున్నాడు. ఆకాశ
మంత పందిరి కనుక దానికి వ్రేలాడదీసిన పెద్ద బల్బుగా—భూదేవంత కళ్యాణ
వేదిక నలంకరిస్తూ :

జలజాతేక్షణ గౌతమీతటమునన్ స్నానార్థ మేతేరగా
వలయాకార ప్రదక్షిణంబుగ నదీ వార్యేణిసాదాచునీ
కలిత స్తంభముగాగ లేచిమునుకల్ కల్పించి నూత్నాంబు జాం
జలియై కానుకల్పిచ్చిపోవు వినయస్కన్నాంబు మర్యాదయై
(అరణ్యం—మారీచ అండ్)

ఎన్నెన్ని పద్యాలు—పై మహానాట్య స్ఫోరకంగా పుడవారించను. అన్నీ
జడాజడ జీవులన్నీ అందులో నర్తకులే. అంత అద్భుత నాట్యంపేరు ఇతిహాసం.

మహాబలిపురంలోని భగీరథ తపస్సు (కిరాతార్జునీయ కథగా కొందరు—
అన్న పర్వతపార్శ్వస్థ శిల్ప మహేతిహాసంలో పాత్రలుగా సకల జంతువులూ—
దేవతలు—మునులు—మనుజులు—దైవం—నదీ ప్రవాహాలు—అజ్ఞాతా చెక్కబడటం—
శిల్పవ్యాఖ్యాతల కెంత ముగ్ధంగా అద్భుతంగా తోచిందో వారు వ్రాసిన విమర్శలు
చూడాలి.

(ద్రా. Cosmic Art of India
—by Prof. Radhakamal Mukherji)

ఇక్కడ త్రిలోకజీవులు సర్వమూ పాత్రలే. ఇదే మహానాట్యం. 'కల్ప
వృక్షంలో గంగావతరణ గాథ ఈ దృష్టితో శిల్పించబడినదే. రెంటినీ కలిపి
చదువుకోగలిగిన మహానుభావులకు — మహాభావులకు.

ఇది ఇతిహాస వస్తు విన్యాస సంగీతం. ఒక విశ్వకథ ఒక సృష్టి స్పందనా
వర్తనర్తనం. ఇందుకే కల్పవృక్షం ఆత్మ నిత్యమంటూ అవనిపై కుడిపాదం
మోపుతూ అవతరించవలసి వచ్చింది. ఆత్మ అంటే స్పందించేది. దాని స్పందనం
మహాచ్ఛందం. సంగీతం. నాట్యం. ఈ యోగదర్శనం కలవాని రచనా సృష్టి
కల్పవృక్షం. ఇందుకే ఇష్టి ఖండం దాని మొదలి అంకురం—ముఖం ఇష్టి అంటే
సృష్టికోసమైన తపస్సు. అగ్నికార్యం. భూమ్యాకాశ మహామైథున క్రతువు.

ఇందుకే కాండం పంచభండాలుగా విభజించి కావటం - 'పంచేంద్రియాభ్యా శివో' - దిగిన సనాతన సారాయణరూప పటవృక్షం. వృక్షం సమతారూప చృద్ధికి ప్రథమచ్ఛదం (ప్రాగ్రూపం) విశ్వమే మహాకల్పవృక్షం.

ఈ విశ్వనాట్యం-ఇతిహాసాన్నికన్న చైతన్య భూమిక-విశ్వేంద్రతన్యం. కవి ప్రతిభాఋషిత్వంతో-విశ్వేంద్రుని శక్తితో సంగమిస్తున్నదో ఆ దశ.

అంతమౌని రామునానసంఘను జాచు

ఘండె నిశ్చలముగ గనులయందు

నిట్లు తోచె మునిగి ఇంత అజ్ఞుల్వక్తి

లేని యచ్చ మనసులోని ఊహ

ముని ఊహ రామునకు తెలి

యు నతని తెలివి మునిగి తెలియున వాగ్వికృతిం

జను తెలివి సర్వగ-సనా,

తని వ్యోమస్థితయు స్వగత తానది యగుటన్

(అరణ్యం-దశవర్ష)

అగస్త్యమౌని-రాముల మధ్య నిశ్శబ్ద భావవ్యాపార వర్ణన ఇది. ఇది పరావాక్ దశ. సవ్వడి లేదు. కనుక అక్షరాలు లేవు. శబ్దపూర్వరూపమైన భావం. దాన్ని అక్కడే చూడటం. ఆ అచ్చ తెలివి సనాతన కాలం లేదు. సర్వగదేశం లేదు. వ్యోమస్థిత-సహస్రారస్థిత-స్వగత, బాహ్యమైన జ్ఞానం కానిది. ఇదే "సహస్రారవాక్"గా వేదం గానం చేసింది.

'బాహ్య వస్తుజ్ఞానంలో దృష్టా. దృశ్యాలు వేరు. దేనికదిగానే వుంటాయి. సజ్జెక్స్ + అజ్జెక్ట్ల మధ్య ఏకీభావంలేదు. ఇది పరోక్ష జ్ఞానం (ఇన్-డైరెక్ట్) ఐంద్రియ సాధ్యం కనుక ఇది వస్తువును గురించిన జ్ఞానంతప్ప వస్తుజ్ఞానం కాదు. ప్రత్యక్ష జ్ఞానంలో నేనూ-వస్తువు ఏకమౌతాం. ఈ అభేద ప్రతిపత్తినే జ్ఞాన మంటాం. అని ఆధునిక మనస్తత్వాశాస్త్ర పరిశోధన గుర్తించినది.

ఈ తెలివిలో దేశకాల వైయక్తిక మనోలయం జరుగుతుంది. కనుక బృహన్మనస్సు (బృహన్మతి అంటే వేదం ప్రకారం ఇదే). అక్కడ నిక్క-

క్షణంలో కలిగిన జ్ఞానం లోకంలో పొందాలంటే ఏండ్లా-పూండ్లా పడుతుందంటాడు డా. బక్ (యండి) తన Cosmic-Cloousness అన్న గ్రంథంలో. అదొక బృహత్కాంతి వలయమట. ఒక దివ్యానంద సంవృతస్థితి-అని దాన్ని అనుడించి వర్ణించాడు తెనడా వైద్యుడైన బక్ (గీత ఈ చైతన్య భూమికలో విన్పించింది కనుక అంత పెద్ద గ్రంథం యుద్ధం ముందు చెప్పటం సాధ్యమా— అన్న హేతువాదం-ఇక్కడే దెబ్బతిన్నది.)

అజ్ఞానం సర్వసమన్వయతృకం. దర్శనాత్మకం. విరుద్ధాంశస్ఫురణ లేనిది. ఒకదానిలో ఒకటి లీనమైపోయిన దశ. చరాచర జగత్తునూ సమన్వయించిన మహానాట్య రంగమది. కనుకనే:

సీతాదేవి మరల గొంత దవ్వు చని యొక వశ్మికము చాటుచేసికొని నిలుచుండ రావణుండు పెన్నంటి యామె బట్టకొన

దుష్ట సర్పాస్యలగ్న దర్ధరశిశువలె
కీచుమనె సీత, నాకు సంకేత భుజగి
యోర్తు లజ్జాశ్ల ధవరీభవోగ్ర శిరస్సు
నొక శిలాస్థలి వేసి కొట్టుకొన చచ్చె

“విడులు నచ్చరల గుప్పిళ్ళిట్టు పోలిదినే
నందికర్తనమాల యశవమువలె
స్వాగతి నేరపు అచ్చరలు చేతులు చాచి
నవిధాన ప్రవహించు నదులు దాటె”

వంటి అతిలోక, భావరామణీయకత పూచిన చెట్టు కల్పవృక్షం—సంకల్ప వృక్షం. విశ్వేంద్రైతన్యంలో దుఃఖస్పర్శలేదు. పున్నా రసమే. ఒక మహానందతాండవం. ప్రతివస్తువు ఆత్మత్వంచన కలదే. జడత్వంలేదు. అందుకని విపత్తునడిచిన సీతతో ఐక్యమౌతుంది ప్రకృతి దుఃఖిస్తుంది. నది అచ్చర చేయిలాగా వుంటుంది. లాగా రాదు. అచ్చరచ్చాన హస్తమే. ఇది దర్శనం తప్ప ఊహ రాదు.

సీతాపహ్లావ భుట్టమంతా ఈ చైతన్య భూమిక నుండి పుట్టినదే. సీత విశ్వచ్ఛరభావ స్వరూపిణి. రావణుడు విశ్వ అధర్మభావ మూలప్రతీక. ఈ రెంటి

మర్షణ అంతరాకాశ సంబంధమైనది. ఇందుకే మహాకవి అనేక విచిత్రచ్ఛందాలు ఆ ఘట్టంలో కుప్పబోసాడు. ధర్మాధర్మ ఘర్షణరూపమైన పిషమగతికి ఆ చందాలు ప్రతీకలు. విచిత్రచ్ఛందాలు వ్రాసి మధ్య మధ్య సామాన్య చందాలు వ్రాయటం నుండి ఒక పిషమగతి ఏర్పడుతుంది. ఆ ఘట్టమంతా అలాగే చూడాలి. ఇక్కడి పాత్రలెవరు? మనోవస్తుగతధర్మభావాలైన దేవతలు.

‘అంత స్థితి హేతుభూతయైన వైష్ణవి పరాశక్తి — పాంచజన్యముఖి — సుదర్శన పాలిత యిట్లనుకొనియె’

శ్రీరమణం :

ఇంత తమస్సాహిత్యము గల్గన్

శాంతము నత్త్యము సాగుటయున్నే

మరియు సనాతనులు త్రయీ దేవతలు ;

ఈ పురుషుండు ఈ స్త్రీయు నిద్దరే యింతయు బతియు—

ఏ పురుషుండో ఏ స్త్రీయో ఎందుకో యేలకారు—

అన్నచోట—సృష్టి గతిలోని యిత (ఆర్డర్) స్థితిని వ్యాఖ్యానించటం. ఈ భూమికను వ్యాఖ్యానించేపే ఈ ఖండాంతంలోని పద్యాలు.

జనక జాత శరీర నిష్ఠం బొనర్చు

కడక వ్యవసాయి యగు బంక్తి కంధరుండు

రావణుని టోధ దేవ భావాచ్ఛతునిగ

జేతకు గడంగు బూత ఛాత్రీ తనూజ

దైత్య ఛాత్రీకి వచ్చిన ధరణి జాత

దైత్య భావము కనునని దైత్యరాజు

దైత్య ధారుణి పెకలించి దైవగుణము

తా సముద్ధిన్న మగుసని ధరణి జాత.

గీతలోని దైవమునే గుణనంపత్తి యోగవృష్ట్యా సమన్వయించుకోవచ్చు. ఈ గుణాలనే ప్రథమచ్ఛదాలు (ప్రాగ్రూపాలు)గా ఆధునిక మనస్తత్వ శాస్త్రం చెబు

తున్నది. లోకదశలో జరిగే సర్వవైయక్తిక సంఘటనలకూ మూల భూతాలైన ఆదిమభావాలు (ఆర్కి-టైపు) కథను బాహ్యకాశంలో జరిగినట్లు కవి చిత్రించినా భావుకుని అనుభవంలో అది అంతరాకాశ విషయంగా అనుభూతం కావటానికి హేతువులుగా పై పద్యాలు వ్రాయబడ్డాయి.

ఈ ఘట్టంలోనే మారీచుడు లేడిగా మారినప్పుడు ఒక అద్భుత పద్యం వ్రాయబడింది.

ఆకాశంబున వ్రేళ్ళు పారిన శిరోవ్యత్య స్తభూమీజమై
వ్యాకీర్ణంబుగ వందపంగలగు శృంగావీత గర్వంబునన్
ఘాతాంతుంబలె నున్న దుప్పిగనుచున్ బూర్యామరుండల్పదే
హాకారాత్తమతిన్ భయంపడియెలిప్తాంశైక భాగంబునన్

దుప్పికొమ్ములు దైవం తలక్రిందులైన విశ్వరూపం, దాని కొమ్మలే లేడికొమ్ములు. వ్యామోహాలషట్టలన్నమాట. దానిచేత అది గర్విస్తుంది — అంటే విశ్వమే మృగమని. అది నడచిన దారి మార్గం. మృగం జాడ. అవిభక్త మహాచైతన్యం నుండి వ్యష్టి చైతన్య మేర్పడటమే సృష్టి. అది పదార్థాకృష్టం కావడమే సంసారం మొదలు. అందుకే అది బంగారులేడి.

ఇక్కడ రావణుడు భయపడటం దేనికి? ఈ భయస్వరూపమేమిటి? భయ పడితే సీతరాములక్ష్యణలు భయపడాలి తప్ప. లేడి రావణుని బంటుకదా. వాడి కేందుకు భయం. కనుక ఇది భౌతికంకాదు. ఏదో ఆంతరభయం. అంతఃచైతన్యం లోని మూలభావం తప్ప సవష్టి చైతన్యం నుండి (ఇదిగా మనస్తత్వ శాస్త్ర వేత్తలు చెప్పింది) వ్యక్తి విడిపోయిన దశనుండి నేటివాకా తెచ్చుకొన్నది. దాన్ని కప్పకోవటానికి చేసే ప్రయత్నాలే ఇన్ని శాస్త్రకల్పనలు.

సుందరకాండ ప్రారంభంలో హనుమ లంకను—దాని ఆకృతిని చూచి అనుకున్నాడట. 'అరే సముద్రం దాటి మనిషి వస్తాడా? వస్తే కదా కోటగోడ ఉనికికి అవసరం. రసుర పిడిలో లోపల జీవగతంగా ఏదో భయమున్నట్లుండని ఇది తాత్త్వికభీతి.

అంతలోతుల్లోకి పోయి భావం తేవటం ఇతిహాస కవికి మాత్రమే సాధ్యం. ఋషిత్వము + కవి + త్వం + శిల్పిత్వం = ఇతిహాస కవి.

వాస్తవిక సత్యం బాహ్యోద్రియ విషయం. వస్తునైవర్తనం. ఋషిత్వం. దాన్ని వర్ణించేది కవి స్వభావం (కవిత్వం). అది కథా మూర్తిని ధరిస్తే అంగాంగి సమన్వయం చేసేది శిల్పిత్వం. ఇది విశ్వనాథుని కవితా చైతన్య సంపుటి.

అంతయో ఇంతయో తెలిసినట్టి విమర్శకులైన కావ్య సి
ద్ధాంతం యొత్తిడించిడి మహాకవి నాగటిచాలు తీర్చు కా
లాంతర కీర్తి వృష్టిగతమై చను లాభము నెంచుచున్-లలా
టం తపసరూక్ష చింతన నటన్మధు భారతి సన్యధారుణిన్

ఫాలం పగిలిపోయేటంతగా చేసే చింతనమే తపస్సు. దాని నుండి లభించే మధురభారతీనాట్యం. అదే శబ్దక్షేత్రం—సన్యధారుణి. దానిలో కవి సాగేటి చాలు పన్ని కీర్తి వృష్టిగత సస్యాన్ని పండించుకుంటున్నాడు. ఇది వ్యావసాయి కోప మానం. కవి పుట్టిన దేశమిది. ఆయన జీవకణాల్లో వున్నది—సీతాసన్యం.

రామాయణ కథ వ్యావసాయిక కథ. జనకుడు యజ్ఞావాటికను దున్నటం— సీత జన్మించటం—సీతాయాశ్చర్యతం మహత్-కావ్య కథాంశం. సీత చరిత్ర. కావ్యమే సీత—జనకుడు కవి. ఈ అలంకారం కవికి అన్వయమైనానే కావ్యకథను—ఆకర్షించటం— ఇతిహాస రచనా లక్షణం.

కవి మహర్షి-తపోగ్నిచే క్రాగి క్రాగి
స్వతేజః ఫలంబు రసంబు తువకు
చూచినట్లుగ చూచితి ఊణిశాత—నని

హనుమ నుందరకౌండలో అన్నాడు. ఈ రసమూర్తే కావ్యం సీత. ఆమె పోతర వేసిన చుట్టలాగా పసిమి మేనికాంతితో వున్నచని హనుమ దర్శనం. ఇదే సన్యధారుణి-కాలాంతరలాభం. ఈ కావ్యప్రతిమ—సీతాసువర్ణ (ప్రతిమ) పై పద్యం లోని అంతరువు నుండి బహిర్గతమౌతున్నది. ఈ తీర్చే ఇతిహాస లక్షణ కవి అంతశ్చైతన్యం దాకా మధనపడితే తప్ప ఈ ఇతిహాస మూర్తి శబ్దంగా అనత రించదు. అదే లలాటం తప ఈక్ష చింతనగా మహాకవి చెప్పినది.

ఈ కావ్యప్రతిమను విశదీకరిస్తే యిలా వుంటుంది;

పై కథాస్పృతాన్ని చిన్నదిగా భావనూత్ర దృష్ట్యా చూస్తే అహల్య కవచి
సీత. అహల్య—నీటినేల, పక్షం కుర్రపనినేల. ఫలించని నేల. ఇంద్రుడు పక్ష
స్వరూపుడైన పురుషుడు. 'భూమ్యాకాశ సమన్వయమే—అహల్య ఇంద్ర కథ.
సీతారాముల కథ. ఈ కథకది అంతర్వాటిక. దాన్నే గర్వాంకమనీ అంటారు.
భారతంలో నల కథకు పెంపుదలే పాండవ, కౌరవ కథ. అది బీజం. ఇది
వటవృక్షం.

అహల్య—హలాగ్రం సోకని-వర్షించని-ఫలించని బీజినేల. (ప్రాచీన
రాజనీతిలో బీజినేల ఫలించటం దార్మిక చక్రవర్తి పాలనకు చిహ్నంగా చెప్పారు
పౌరాణికులైన ఋషులు) ఇంద్రుని శరీరమంతా భగవంతుడు కావటం-అతనిలోని
ప్రత్యక్షపునృప్తి చేయగల జీవశక్తి. కందదుంపలో ప్రతికన్నా పిలకవేస్తుంది.
అతడు సృష్టికర్తయైన ప్రజాపతి. ఆమె శిల కావటంలోని రహస్యమేమంటే శిలా
జన్యం శిల్పం. శిల్పానికి జనకస్థానం శిల. శిల-కొండ స్థితిసంకేతం. ఆ స్థితి భౌమ
స్థితి. దానినుండి మధుజాలను ప్రసరింపజేసుకోవటం యోగికార్యం. ఈ శిలా
వృత్తాంతం సర్వమత వాఙ్మయంలోనూ వుంది వేదంలో గ్రామనూక్తముంది.
అక్కడ సోమరసం నూరేరాళ్లు—ఋషికి దేవతాల్లాగా దర్శనమిస్తాయి. బండ
నుండి మత ఆధ్యాత్మిక రహస్యాలు సూత్రాలుగా రావటం-లోకానికి-కాశ్మీర-శివా
ద్వైతంలోనూ—కైస్తవంలోనూ వున్నదే, వినేవాడికి శిలలో మంత్రం ద్వని
స్తుంది. కనేవాడికి శిలలో శిల్పం దర్శనమిస్తుంది. (మైకేల్ ఎంగిల్కి శిలను
చూడగానే తాను చెక్కటోయే శిల్పం కన్పించేదట. ఇందుకే భా-తీయ శిల్ప
శాస్త్రంలో చెక్కటమంటే—శిల్పం చుట్టూ ఘనీభవించి పోయిన అనవసర శిలా
పదార్థాన్ని తొలగించటమే నన్న అర్థం చెబుతారు) శిల మరలా శిల్పం కావటం.

మనస్తత్త్వ శాస్త్రవేత్త లంటున్నారు: దేవతలు ఉభయలింగులు విరుద్ధాంశ
సమన్వయమూర్తులు. అవి భక్త చైతన్య ప్రతీకలు కనుక స్త్రీ పురుష విరుద్ధాంశ
గర్భితమూర్తులు. లేదా ప్రథమతః విడిపోతున్న సంధ్యాకాలంలోని మూర్తులు
అని యాంగ్ వివరణ. ప్రతిమనిషి ఉభయలింగి. దేహం పురుషాకారమైతే
స్త్రీ - మాతృ - కణాలు సుప్రచైతన్యంగా రోషింటుంటే; స్త్రీ అంశవ్యతమైతే
పుంస్తవ్యత్వం-పితృకణాంశ ఆమె సుప్రచైతన్యంగా పుంటాయనీ-అతని పరిశోధన
సోరాంశమే. కనుక స్త్రీ=అహల్య. పురుష-ఇంద్ర-శరీరంమీద భగచిహ్నాలు—
అంతర్గత సుప్రచైతన్య స్వరూపమైన విశ్వస్త్రీత్వం. ఇది ప్రథమచ్ఛద వివరణం.

అహల్యా కథకు పరాకాష్ఠ సీతారామ కథ కదా. ఇందుకే అహల్య వృత్తాంతం విని రాముడు జాలిపడతాడు. అసహ్యించుకోడు (నైతికాచార్యునిలాగా) తిరిగి వివాహానంతరం అహల్యను చర్చిస్తాడు,

"గౌతమ మునీంద్రుని భార్య అహల్య యెంత ప
డ్డది యలనామె దుఃఖ వికట జ్వలితాగ్ని మదంతరంబునం
దొదిగిన కోటి జన్మల మహోన్నత దుఃఖము ద్రవ్యి చూపె"

నని తల్లితో అన్నాడు. ఏమిటా దుఃఖం?—సీతా వియోగం తనలో—కాల గర్భంలో, (భావి) నిశ్చిప్తమై అక్కడే పున్నదాన్ని అనుభవించటం. తర్వాత సీతారామ దాంపత్య వర్ణన వస్తుంది.

"ఏపున మింటి నుండి యుదయించిన సీతయు మింటి నుండి, ఆ
వాపముగన్న రాసువుడు వచ్చి ఋగద్వము లందునుండి ద్యా
వా పృథువుల్ సమాహరణభావము పొందిన రీతి" (బాలకాండ)

భూమ్యాకాశ వివాహామన్న మాటే కదా. (ఇది జానపద కథల్లో ఆకాశమంత పొదిరి-భూదేవంత అరుగు—అన్నమాట).

అహత రామపుష్కర దయాహత లక్షణ సీత కోటి ప
ర్వా హత సర్వసాగర సరస్వరి దానతభావ మందు చో
సేహ నీరీహమా ప్రథమ సృష్టి వికస్వర సూక్ష్మ దేవతా
దేహ నముజ్జ్వల ద్వరుణ దేవుని పోలిక రాముడొప్పెడున్.
(బాలకాండ)

ఈ పద్యం ఆదిమ పౌరాణిక ప్రథమచ్ఛద వివరణాత్మకం. శ్రీ-భూమి, పురుషుడు-మేఘుడు (ఆకాశం) వరుణదేవురు—వాని వర్షంతో సృష్టి గర్భరచనం చేసి పులకరిస్తున్నది. (ఇందుకే మైథునం జాంతవం కాకుండాపోయి తాంత్రిక శిల్పమైపోయింది ఈ కేశంలో.)

కనుక ఇంద్రాహల్యలే రామసీతలు.

అంతయో యంతయో పద్యంలో నిశ్చిప్తమైన కొవ్వప్రతిమా రహస్యమిది. కొవ్వమంతా బీజంగా అక్కడే గర్భితమైనది.

ఇంద్రుడు సహస్రయోని ముద్రిత శరీరుడైనప్పుడు కవి “వల కప్పుకొన్న జాలరివలె” వున్నాడన్నాడు. రాక్షసుడు సీతను అపహరించిన ఘట్టంలో సీత రాముని పిలుస్తూ అన్నది. ‘ఈ మహావన పుధ్యంబున ధీర శ్రేష్ఠుండవైన నీకెన్ని ధనువుల దూరమైపోయితిని’ అని. ఈ ధీవరుడెవరు? ¹ భగవంతుడు. సృష్టికర్త. మూలప్రకృతియన్న మహాసముద్రంలో జీవులన్న చేపలను గలంపేసి పట్టుకుంటున్నాడని ప్రాచీన వాఙ్మయంలో పురాణ గాథాంశంగా వుంది. కనుక కవి అంతశ్చైతన్యంలో ఈ రెండు కథ లొకటిగానే అనిపించివుండాలి కదా

పై పదనంలో వనశబ్దం సముద్రాన్ని ఆకర్షించే శబ్దం. ఈ దృష్ట్యా ఆ శబ్దం బహురమణీయంగా వుంది.

ఆత్మ నిత్యమ్మ కాలాద్య వచ్చిన్నమ్ము
సచ్చిదానంద సంపచ్చయమ్ము

అద్వితీయమేక మపరిణామ ప్రాప్త
మపరిమేయమ్మ అచ్చ తెలివి

అట్టి జ్ఞానముతోడ నైకకాలికముగా
నాది మునుల్ గలరు—

ఆత్మతో నాది మునులెట్టు లవని తోడ
నాదినృపులైక కాలికులై చరింతు

1. కల్పాంతే శమిత త్రివిక్రమ మహాకంకాశబద్ధ స్ఫురత్ శేష స్యూత నృసింహపాణి నఖరప్రోతాది కోలామిషః
విశ్వైకార్ణవతా విశేషముదితౌ తౌమత్యృ కూర్మాపుభౌ
కర్షన్ ధీవరతాంగ తఃసృతు సతాం మోహం మహాభై రహః.

విశ్వవృక్ష దీపం— (పాదు) సముద్రం. మనస్తత్త్వ శాస్త్రంలో విశ్వసుప్త చైతన్య సంకేతం. అక్కడ నుండి సర్వజీవులు వస్తూపోతున్నారు. ఆ జీవులే చేపలు. (ఇది జీవ సంకేతంగా ఆధునిక మనస్తత్త్వ శాస్త్రం—ప్రాచీన పురాణాలు చెప్పిందే) వాటిని సృష్టికర్త ధీవరుడైనాడు, అంటే అంతస్థిత జీవ మత్స్యాలను బహిర్గతం చేస్తున్నాడు.

ఆ నృపులయందు నిక్షేపకునంబు జాబ్బు
మనుమబొప్పు వైఁస్వతు మనువు కొడుకు.

యిది రామాయణ కల్పవృక్షరంభ పద్య.

ఎవరో కాదన్నట్లుగా—ఆత్మ నిత్యము—అని ఎందుకారంభించినట్లు?

ఐరోపా సంస్కృతిలో 18-19 శతాబ్దాలు హేతు భౌతికవాద యుగాలుగా 20 వ శతాబ్ది దానికి విరుద్ధంగా విశ్వచైతన్యవాదం వచ్చిందన్నారు—నేటి పాశ్చాత్య విమర్శకులు. ఈ శకారంభంలో స్వామి వివేకానంద పాశ్చాత్య డేళాలకు వెళ్ళిన దగ్గరనుండి ఆత్మవాదం ప్రారంభమైనది.

విలియం జేమ్స్ 1930 నాటికి మతానుభవ వైవిధ్యం వ్రాసాడు. 'అంతకు ముందే యూంగ్ ఆత్మాన్వేషణలో ఆధునిక మానవుడు (1925) వ్రాసాడు. ఐక్ వంటివారు 1905 లో విశ్వచైతన్యం (Cosmic Consciousness) వంటి గ్రంథాలు వ్రాసారు.

మానవ జీవితమంతా ఆత్మ ధరించిన ప్రతీకీర్షకం Mask అనీ అదీ సర్వ విరుద్ధాంశ సమన్వయాత్మకమనీ—ఆధునిక శాస్త్రవేత్తల పరిశోధన. జాగ్రత్ చైతన్యం—సుప్తచైతన్యంతో విడిపోవటం నుండే న్యూరోసిస్—ఆధి-పుట్టిందనీ ప్రాచీన మత సంస్కృతిలో వాటి సమన్వయమున్నదనీ—కనుక మతం మనిషికొక వరమనీ—వారే చెప్పారు. (చూ. యూంగ్ రచనలు)

ఇందుకని ఆత్మ నిత్యమన్న మాటతో ఈ కోవ్యం ప్రారంభం కావలసి వచ్చింది. అది చూచి వ్రాసాడని కాదు. ఈ యుగచైతన్యమిది—అనటం.

మునులాత్మతో — రాజులు — పృథ్వితో ఏకమౌతున్నారన్న మాట. ప్రాచీన లావరిక వ్యవస్థను తాకుతున్నది—రాజు + పురోహిత = పదార్థ + ఆత్మ సమన్వయంకోసం ఏకమైన వ్యవస్థ నాటిది. క్షత్ర—నశించే పదార్థం కాగా ముని ఆత్మ—నశించని పదార్థం. రాజసూయమంటే క్షత్రియుని శరీరం నుండి రాజును కనటమట. ఈ క్రతు నిర్వాహకుడు పురోహితుడు. ఇందుకే మునులు పురుషులుగా—క్షత్రియుడుత్తీగా చెప్పిన కథలు భారతంలో వున్నాయి. ఇది ప్రతీకార్థం

* వివరాలకు చూ. ఎ. బి. పురాణి 'సావిత్రి' విమర్శ పీఠిక.

తప్ప వాచ్ఛార్థం కలదికాదు. అంటే భారతీయ దర్శనంలో - రాజనీతిలోను - భూమ్యాకాశాలు కలిసిన వ్యవస్థ చెప్పబడింది తప్ప విడిపోయిన స్థితిలేదు. (చూ. అరవిందుల జీవితం 'లైవ్ దివైన్'లో ప్రథమాధ్యాయాలు). కనుక ముని+రాజు (వసిష్ట+రామ) సమన్వయం ఇతిహాస కథాత్మ వైరుధ్యం కాక సమన్వయమే మాటిమాటికీ చెప్పబడుతూ వచ్చింది. ఇదే శ్రీ+పురుష దాంపత్యం, ఇందుకే ఇతిహాసం ప్రకృతి మానవ సమన్వయాత్మక కథా విషయంగా ముందు చెప్పబడటం జరిగింది.

కల్పవృక్షమంటే ;

శబ్దవానందముల్ స్కందత్రయము గుత్తు

గానున్న యొక చెట్టుగాని చెట్టు

పంచభూతములను పంచకాళులు సాగి

యైదు గుణంబుల నవమళించి

ఒక మహాగాథ పెంచిన యొక్కదైన

చెట్టుగాని చెట్టు తనమ్మున జగి వెలుగున

కంజలిందెద నేను నారాయణనకు

రామచంద్రునకును రఘురామునకును

అని ఆహల్య స్తుతిస్తున్నది.

ఆత్మవ్యత్యస్తమైన నృప్తిగా పరిణమించింది కనుక రెంటి నడుమ విరోధంలేదు. నాకూ—దృశ్యానికి అభేదమే. ఈ ప్రతిపత్తి=ప్రతీతి=జ్ఞానమనీ అదే విశ్వదైతన్యమనీ పూర్వోక్తమే.

అదెంత ప్రాచీనమో అంత నవీన సత్యం. అంటే పురాణం.

11. బా గ వ త ం

శ్రీ కృష్ణావతార ముట్టంలోని ఈ శ్లోకాలు పరిశీలించదగ్గవి.

సత్త్వం త్రిలోక స్థితయే స్వమాయయా

భీభర్షి కుర్వం ఖలు పరమాత్మనః

సర్గాయ రక్తం రజసోప బ్భహితం

కృష్ణం చ పర్ణం తమసా జనాత్యయే

10-19-20

ఇది వసుదేవస్తుతి. ఇందులో త్రిలోక స్థితి కల్పనకై జన్మలేని పరమాత్మ జన్మిస్తున్నాడనీ సత్త్వగుణంతో తెల్లనివాడై స్థితిని కల్పిస్తూ - రజోగుణంతో రక్త వర్ణుడై సృష్టిస్తూ - లయార్థం కృష్ణవర్ణం గ్రహిస్తున్నాడని చెప్పబడింది. ఎవరు గ్రహిస్తున్నది? వర్ణం లేని పరమాత్మ - అవర్ణుడు.

తర్వాత దేవకీదేవి స్తుతిస్తే కృష్ణుకన్నాడు - "తల్లీ! పూర్వం నీవు పృథ్వి. వసుదేవుడు సుతపుడు. వ్రజావతి ఆజ్ఞతో సృష్టి కోసం మీరు దీప్తుకాలం తపస్సు చేస్తే నేను మీకు పృథ్వి గర్భునిగా జన్మించాను. ద్వితీయ జన్మలో మీరే అదితి - కళ్యపులు కాగా నేను వామనుడనై మీకు జన్మించాను. ఇప్పుడు మీరు కృష్ణుడనై పుట్టాను. నాకీ మూడే జన్మలు. మరి మనకిక జన్మలేదు.

మూడే జన్మలంటే మరి దశావతారాల కర్తమేమిటి? మొదటి శ్లోకంలో అవర్ణాత్మక సృష్టికార్యార్థం త్రిమూర్తులను ధరించినట్లు చెప్పబడ్డది. తర్వాత చెప్ప చెప్పబడ్డ అంశంలో మాతా పితృత్వం - స్త్రీ పురుషుల జంట - మూడు జన్మల్లో ముగ్గురు దంపతులుగా వస్తే ఒకే అజతత్వం మూడు సార్లు మూడు పేర్లతో పుట్టింది. నాల్గో జన్మ లేదు. అంటే?

పృథ్వి విషయం ఋగ్వేదంలో వస్తుంది. అదొక పలుమచ్చుల రంగు రంగుల గోవట.

విశ్వానీ దేవాన్ హవామహే మరుతః సోమపీయతే

ఉగ్రాహి పృథ్విమాతరం"

ఋగ్వేద 1.5 23-10

సిద్ధాంజన భాష్యంలో శ్రీ కపాలి శాస్త్రిగారు వ్రాస్తున్నారు. “ప్రాణశక్తి అవిచ్ఛిన్న విలాసక్షేత్ర భూతా అంతర్హిత ధీవృత్తి ర్ఘ్రి ప్రమాః అదితి వదఖండాకా రాంత రిక్ష స్థానా వివిధావిష్కార కలాప సంపన్నా సత్త్వ మయా శక్తిర్మాతా మరుతాం చిత్రవర్ణాః పృష్ఠిరుచ్యతే.”

దీని రహస్యాన్ని వివరిస్తూ వారి శిష్యులు శ్రీ యం. పి. పండిట్ తమ అదితి అన్న గ్రంథంలో అదితి తత్త్వావిష్కారం చేస్తూ

మాతా రుద్రాణాం దుహితావసూసాం స్వసాదిత్యానాం

అమృతస్యనాభి

ప్ర ను వోదం చిక్రి తుషే జ్ఞాయ మా గాం అనగా మదితిం

వదిష్ట (9-10-45)

రుద్రుల తల్లి - వసువుల దుహిత - అదిత్యుల సహోదరి అమృతనాభి నిర్దోషమైన అదితిని వధించకండి. జ్ఞానపంతులైన మానవులను హెచ్చరిస్తున్నాను - అన్న ఈ జమదగ్ని ఋక్కును వ్యాఖ్యానిస్తూ అదితి అంటే (1) స్వర్గద్యు/దివో లోకం = మనస్సు (2) అంతరిక్షం = ప్రాణశక్తి (3) భూమిలోకం - శరీరం - ఈ త్రివిధ లోకాలను కని పాలించే మహాశక్తిగా నివరించారు.

“మరుత్తులు భావ ఆలోచనాశక్తులు. అవి దివ్యప్రజ్ఞా స్వరూపుడైన ఇంద్రుని కాంతుల్లో వెలుగుల్లో తడిసిపోయినట్టి ప్రాణశక్తులు. అవే నాడీశక్తులు—వారి తల్లి పలువన్నెల—మచ్చల గోవు—అమే శక్తి. ప్రాణశక్తి నావిర్భవింపజేసే మహాక్షేత్రం. అమె గర్భంలో పలువన్నెల భావ ఆలోచనా (Thought Powers) రక్ము లున్నాయి. అమె వీటితో అంతరిక్షాన్ని నింపుతున్న అదితియే. నానా విధ సృష్టిని విధికే గోమాత” (P 28. Aditi)

(1) అదితి = దేవలోకమైన కాంతిమయ ప్రపంచాన్ని - బ్రహ్మాండంలో శరీరంలో యోగదర్శనం కల మనస్సును కన్నతల్లి.

(2) బ్రహ్మాండంలో అంతరిక్షాన్ని - శరీరంలో యోగోపాస్య మహాప్రాణ శక్తిని - కన్న పృష్ఠి.

(3) భౌమజగత్తు - భౌతిక సత్తను శరీరంలో శివ దశలో సృష్టితత్వాన్ని కన్న-దేవకి ముగ్గురూ అదితి శక్తి యొక్క రూపాలే. కన్నది దివ్యాత్మతత్వాన్ని. "వసువులంపే పదార్థంలోని చైతన్యం. కనుకనే భౌమదశలో అదితి = భూమాత. అధిత్యులంపే ద్యులోక దేవతలు. యోగదర్శనంతో వెలిగే దివ్యప్రజ్ఞ (శరీరంలో) వారితో సహచరించే శక్తి అదితి.

ఆ విధంగా పై మంత్రం అదితి త్రివిధ దశలు - భూమికలను ధరించే నత్తా శక్తిగా స్తుతింపబడటం స్పష్టమే - అని పండిట్ వ్యాఖ్యానించారు.

భౌమదశలో భూదేవికి బదులుగా భాగవతం దేవకిని పెట్టింది, ఆమెకు శివ క్షంతానం శ్రీకృష్ణుడు. వసువులు ఎన్నిమిది మంది. చివరినాడు భారతంలో భీష్ముడు, భాగవతంలో శ్రీకృష్ణుడు.

కనుక భాగవత కర్తకు ఈ వేదార్థ రహస్యం స్పష్టమన్న మాటే. అనేక మంత్రాల్లో గోవుగా కీర్తించబడ్డ విషయం - దాని రహస్యం పండిట్ గ్రంథం స్పష్టం చేస్తున్నది. ఇందుకే దేవకీనందనుడు నందనందనుడై (కాంతి-వెలుగు) పాలకుడై - పతియై భాగవత కథానాయకుడైనట్లు చిత్రించబడ్డాడు. ఆల¹కావరి అన్నది కేవల భౌతికార్థం-జరిగిపోయిన కథ. నిత్య కథాదృష్టితో కాంతిని వెలుగు నందించే నాడుడు - దైవం.

ఇలా (భాగవతం) పురాణం వేద ప్రతీకారాన్ని కథగా చిత్రిస్తుంది.

1. ఆనంద కుమారస్వామిగారు Spiritual authority and Temporal power in the Indian Theory of Government పుట 46 లో యిలా వ్రాశారు.

"In Christianity the shepherd is both king and priest. The Government and care of men preeminently sacerdotal function, but so far is the Royal function is delegated to a king, the later king also be called a shepherd of men, as in some of the Iddian Texts where the king too is a Gopa. We need hardly add that Krishna's epithet Govinda and that he is the "Divine Cowherd," do not mean that he was in any historical sense a herdsman by caste but that he is a solar hero, and like Bodhisatva a descent of the Sun."

వే దం

అత్రి కథ వేదంలోది. అత్రి = అ + త్రి = మూడు లేనిది. మూడు = త్రిగుణరూపిణి. ప్రకృతి = సృష్టి. ఊర్ధ్వ-భౌమ - అంతరిక్ష స్వరూపమై - దిశాత్మకమైనది. మనః + ప్రాణ + పదార్థ స్వరూపం విశ్వం = ప్రతి జీవి. ఇది వైయక్తిక దశ. అది విశ్వదశ. ఈ వేదార్థాన్ని ఉపబృహించే = విస్తరించే, ప్రక్రియ పురాణం. సత్యాంశ కథగా చెప్పటం పురాణం పన్నిన వలకక.

బ్రహ్మజ్ఞానుసారం సృష్ట్యర్థం అత్రి తపస్సు చేస్తుండగా ఒక మహాకాంతి అతని నేత్రంలో ప్రవేశించిందట. ఆ కాంతి దేవతా మయం. ఆనంద మయం. అందులో నుండి అదిమదంపతులు శివపార్వతులు ఆవిర్భవించారు. ఆ శివునిలో అష్టనాంశగా చంద్రుడు జన్మించి దశదిశలా కాంతి కిరణాలతో ఆవరించాడు. ఈ దిశలు శ్రీయై ఊర్ధ్వజలాలలోనుండి స్రవించే చంద్రతేజస్సుకు (బీజం) గర్భ భారణం చేసి మోయలేకపోగా గర్భప్రాసవమైనది.

భృగు - అంగీరస - అత్రిలు సోదరులు.

భృగు శీతజలాలు. అంగీరసుడు అగ్ని. వీరినుండి అత్రిజన్మ సృష్టి పూర్వమున్న - (ముక్తి దశానుభవ స్వరూపమైన) అవి భాజ్య స్థితి. ఏక స్థితి.

వాగ్వా అత్రిః వాచాహి అన్నం ఆద్యతే

అత్త్రిర్హవై నామ తత్. యదత్త్రిరితి (శతపథం 14-5-22)

అత్రివాక్కు. ప్రాపంచంలోని ఆద్యమాతృత్వం - సృష్టికారణ జలం; మూల పదార్థం. ఈ ప్రతికాదృష్ట్యా జలం గర్భభారణ యోగ్యం కావటం అత్రి తపస్సు. ఆ జలం కర్దమ - బురద - జలాలు. అంటే రజస్సహితాలు. ఆ రజస్సే శ్రీ రజస్సు (వ్యక్తి దశలో). ఆ తపస్సుచేత నీరు తేరుకొన్నది.

త న్యా భి ర్మ త్ర యం

సోమః ప్రథమో ఏవిధే. గంధర్వో వివిధ ఉత్తరః

తృతీయో అగ్నిష్టేపతి స్తురీయస్తే మనుష్యజాః (ఋగ్వేదం 10-85-40)

ప్రథమ రజస్వలా రజస్సత్త్వం సోముడు - కన్యకు ప్రథమ భర్త. ద్వితీయుడు గంధర్వుడు. గంధ తత్త్వం. వికసిత పుష్పం - గంధావస్థ. ఫల పూర్వాస్థ. (వ్యక్తిదశలో దంపతి సంయోగంలో హృదయం దివ్యప్రణయార్థం కాగా శరీరం నుండి వివిధ పరిమళాలు స్రవిస్తాయనటం బయోకెమిస్ట్రీ అంగీకరించిన సత్యమే.) తృతీయుడు అగ్ని = (వాక్కు) అంటే ప్రాణశక్తి. శబ్దమంటే ఆకాశ ఆకాశం. ఈ కొన పృథ్వి. ఈ రెంటికీ మధ్య తత్త్వాలు గి.

అగ్ని - జలం - వాయువు.

ఉష్ణతత్త్వం - సోమతత్త్వం, గంధం (గంధర్వుడు)

ఈ తత్త్వాలు వికసించినపుడే కన్య మానవభర్త (నాల్గవవాడు) కు వివాహ యోగ్య. అత్రి నేత్రంలో ప్రవేశించిన దేవతామాయ ఆనంద తేజస్సంటే మనః ప్రాణ శరీర దశలు మూడు ఏకమై ఒకదానిలో ఒకటి లీనమైపోయిన దశలోని సృజనేచ్ఛ-కామస్పందమే, ఇదే తేజోరూపంలో అత్రి నేత్రంలోకి ప్రవేశించింది. ఇందుకే సృజనేచ్ఛకు స్రవీకగా ఈ క్షణ కర్మ చెప్పింది వేదం.

(చూ. నా శ్రీ అరవింద ఈశాభాష్యాను వాదం.)

ఇప్పుడు భాగవత కథ, వైదిక అత్రి తపస్సును చూస్తే రెండు సృష్టి గోళా వ్యాఖ్యానాలే కదా. వేదార్థోప బృంహణమంటే ఇదే. పురాణ ప్రక్రియా వస్తు సూత్రం,

ప్రతి దాంపత్యమూ = అదితి కశ్యప రూపాదిమ తత్త్వప్రతీక. జన్మించే ప్రతి శిశువు నందనందనుని కిరణ లేశమే. సృష్టి అశాశ-అంతరిక్ష-భామ జగద్రూపం. వ్యక్తిదశలో మనఃప్రాణ-శరీరత్రయమే. ఇదే శ్రీకృష్ణుడన్న మూడు జన్మలు. మహాశక్తి నామరూపం లేని - దిశా ప్రమాణబద్ధం కాని అమేయవస్తువు నామరూప శరీరం ప్రమాణబద్ధం కావటం పేరే సృష్టి. ఇందుకే దంపతి సంయోగం యజ్ఞంగా సంకీర్తితమైనది.

శ్రీ తృష్ట త త్త్వం

¹అపశ్యం గోపామనిపద్యమాన మాచ పరాచ పధిశ్చరంతం

స సద్దీపీః సవిమాచేర్వసాన ఆపరీవర్తి భువనేష్వంతః

(ఋగ్వే. 1.14.31)

“ఆవిరామంగా నిశ్చిత మార్గంలో నిత్యమూ ఇటు వస్తూ - అటు దూరంగా పోతున్న గోపతిని నేను దర్శించాను.

అతడు నిత్యం ఈ విశ్వాంతర్భాగంలో సంచరిస్తూనే ఉన్నాడు.”

వేదంలో గోవిద్య. గోప(త్రి) విద్యలని రెండు సుప్రసిద్ధితములై ఉన్నాయి. గోపతి రవి, అగ్ని, ఇంద్రుడు. ప్రాణం - ఈ నల్లరూ గోపాఃకులట.

గౌ శబ్దం గత్యంతం, జగత్తన్నా కదిలేదనే అర్థం. కాబట్టి గోపం అంటే జగత్తే. ఈ చలన రూపమైన విశ్వాన్ని నియమిత కక్ష్యలో నడిపే ఇరుసు పేరు గోపతి. ఆ చక్రకేంద్ర బిందువు. అది నిశ్చలం-నలినపజేస్తుంది. అదే అమృతస్య నాభి.

విశ్వమంతా రేఖాగణిత భాషలో ఒక మహావృత్తం. చక్రం నియమిత కక్ష్యలో పరిభ్రమించేదని అర్థం. కనుక గోపం అంటే ఇది. ఇరుసు గోపతి. దాని చలనకారణమైన నిశ్చల తత్త్వం. కనుక అమృతం. సత్యమూ నిత్యమూ. దాని ప్రతిరూపాలే పై నల్ల పదార్థాలూ సూర్యాదులు. తదుదయంతో లోకం జాగృతమై కర్మ ప్రవర్తితమౌతున్నది. పదార్థంలో ప్రాణశక్తి అవతరించి స్పందిస్తే తప్ప చలనం లేదు. (ఇదెప్పుడు ఎలా జరిగిందో మనకు తెలియదంటాడు సర్ జేమ్సు జీమ్సు పదార్థ జగత్తులోకి ప్రాణ ప్రవేశ విషయం నేటికీ శాస్త్రవేత్తలకందని మూరానవున్న సత్యమనటానికదొక ఉదాహరణ.)

(1) సీల రుద్రోపనిషత్తు వంటి చోట్లకూడా సత్యరూపుడైన దైవాన్ని నిత్యమూ వస్తూ పోతున్నట్లు సీళ్ళు తెచ్చుకునే ఆదవారు - అదాంగోపాలం చూస్తున్నట్లు చెప్పబడటం చేత అనాటి మానవచైతన్యం బహుశా వరమ చైతన్యానికి సన్నిహితంగా వుండేదనుకోవాలి.

అగ్ని అగ్రమందున్నవాడు. సృష్టివికాసంలో మొదటి మెట్టు, గో=శబ్దం. అది ప్రాణశక్తి రూపం. రూపరహిత భావం నుండి రూపసహిత భావమేర్పడుతున్నది. ఇది చెక్కే శిల్పి ఇంద్రుడు. (అతడు మధ్యమ ప్రాణమని వేదం) విశ్వం పదార్థ ప్రాణపిండం మొదటిది. పరిణామ శీలం. రెండవది కాదు. స్థితి గతులివే. రేయిం బహిష్కరించు. సృష్టి - ప్రళయాలివే. శుక్ల, కృష్ణ తత్త్వలు. మార్గాలివే. బలరాముడు శుక్ల తత్త్వం (పగలు) శ్రీకృష్ణుడు కృష్ణతత్త్వం (చీకటి). ఇందుకే ఆస్వామి దేవీమూర్తిగా స్తుత్యుదౌతున్నాడు. (దేవికి కాల రాత్రి - ప్రళయరాత్రి అన్న నామాలున్నాయి. ఋగ్వేదంలో రాత్రి సూక్తముంది) కనుకనే భారత కథలో ఆతడు ప్రధానంగా ప్రళయ శక్తిగా చెప్పబడ్డాడు. (సృష్టి శక్తిగా పరీక్షితుకు జన్మనను గ్రహించిన చోట మాత్రమే వచ్చింది)

As the Couherd (గోపతి) moves out with his Cows in the morning and he returns with them in the evening so does the transcendant prana indarnate in matter to create the way and then withdraws itself to create the night. Light and darkness corespond to the principle of Amrta and Mritya, both of which Agni and Indra—Aditya and prana have accepted as the law of their energised and latest form

(Vision in Long Darkness—p. 114)

ఈ రాకపోకలు సమగతి కలవి తప్ప విషమ గతి కలవికావు. బలరామ కృష్ణ తత్త్వమిదే. (స్థితి-గతి; ప్రాణపదార్థ; దివానితా; సృష్టిలయ ప్రతీకలు) వీరి రాకపోకలే భాగవతంలోని వారి క్రీడా ప్రపంచ తాత్పర్యం. ఆ రాకపోకలు సృష్టి ఉన్మేష నిమేషాలు. అవి ఛందస్సుందరములు. కనుక సృష్టి నాట్యమని పేరవచ్చింది. ఛందము-స్పందము. ఇవే రెండు తెక్కలు. కలవాడు గరుత్మాంతుడు. నారాయణుడన్న పరమశక్తికి వాహనం.

సృష్టి=వ్యక్త దళ. పగలు. 'ఐచ్ఛ' స్థితి. అమృతం (తత్త్వం) రెంటినీ కలిపి కృష్ణ శబ్దం నిర్మాణమైనదని ఉద్యోగపర్వంలో వ్యామదన్నమాట. గతి+స్థితి=కృష్ణుడు. కనుక రాసక్రీడ అంటే విశ్వనాట్యం. ఛందోబద్ధమైన లయాన్నిత

వృత్తప్రతిమణం. కేంద్రబిందువు శ్రీకృష్ణుడు.¹ వృత్తాకారంలో గోపికలు - చక్రంలోనేమి. అడడు నాభి. పురుషోత్తముడు. (ప్రతి పురుషునిలోను సగం ప్రీత్యం, ప్రతి ప్రీతిలో సగం సుసంతృప్తముంది కనుక, అతడొక్కడే పురుషుడు కనుక.) బృహదారణ్యకంలో సృష్ట్యనంతరం దేవతలు ప్రజాపతి చుట్టు చేరి మా విభాగాలు మా కివ్వమన్నారు. (ఈ అన్న రూపసృష్టిని విభాగించి మాది మా కివ్వ) అంటే ఆయన అలాగే చేసాడట. దేవతలు చక్రనేమిగా - ప్రజాపతి కేంద్రంగా కూర్చుండి. ఇదే భాగవత పద్యంగా వచ్చింది.

"జలజాంతస్థిత కర్ణికం దిరిగిరా సంఘంబులై యున్న బే
కుల చందంబున కృష్ణునిదిరిగిరా - కూర్చుండి - వీక్షింపుచున్
శిలలుం బల్లవముల్ లతల్ తృణములున్ చిక్కంబులన్ బువ్వభా
కులు కంచంబులుగా భుజించి రచటన్ గోపార్థకుల్ భూవరా"

1. శాక్తేయ రహస్యోపాసన చక్రాకార మండలంలో యోగినిశక్తుల ప్రతిరూపాలు కన్యలు - స్త్రీలు - 64 మంది కూర్చొని వుండగా - మధ్యలో యోగ గురువుండి వారికి, దీక్షనివ్వటం - పరస్పరోపాసనాదులు - రహస్యవిద్యగా ఉండేవి. ఈ సిద్ధాంత పృష్ట్యా అలయాలు నిర్మించుకున్నారు. చుట్టు 64 యోగిని శక్తులు సుందరమూర్తులు సర్వాంశాల శోభితలై నాట్యభంగిమా మూర్తులై ఉండగా - మధ్యలో మహాభైరవమూర్తి శిల్పించబడినది. ఇదంతా యోగవిద్యా (సంకేతం) శిల్పం.

అలాగే ఈ వైష్ణవ తత్త్వంలోని రాసమండలమున్నూ. రాజస్థాన్ చిత్ర కళలో శ్రీ ఆనందకుమారస్వామి గారొక అద్భుతమైన మాట అన్నారు.

"Certain of the Krishna mysteries, such as the Rasa Mandala may have a very remote ancestry; perhaps esoteric Vaishnava tradition remained more or less secret until in the Bhagavata Purana and the subsequent medieval sanskrit and Hindu Literature of devotion it became the leading theme of the religious art. On the other hand there are also many elements of spring Festival character and perhaps Sexual magic. p. 29.

ఈ స్థితి గతి రూప క్రియాన్విత విశ్వభ్రమణం రాసనాట్యం. క్రీడ అంటే ప్రయోజనా కాంక్షలేని కర్మవిన్యాసం. అటలో చెబుదెబ్బ కాదన్నట్లు ఆ కర్మ వ్యక్తిగతం కాదు. ఆ గీతాకారుడన్నాడే

“ఏవం ప్రవర్తితం చక్రం య నాను వర్తయతీహ - నః మోక్షాయుః”
ఈ విశ్వ చక్ర గతి ననుసరించనివాడు పాపి. మోక్షాయుషు. అనుసరించిన వాని దృష్టి రాసక్రీడ. కాని వానికి సుఖదుఃఖ మయం.

హల ధారి అంటే విశ్వకృషిని చేసినవాడు. సృష్టి కర్త. ఊషర త్రేతాన్ని దున్ని - నీరు పెట్టి పదును చేసి - విత్తులు చల్లి పెరిగేదాకా కాఫాడే రైతు = గోపతి. కృషిసృష్టి విద్యాసంకేతం. (ఇందుకే కామక్రీడ కూడా కృషి సంకేతమే, క్రీత వీణ శబ్దాలు రెండిల్లో వకటే,

విష్ణుచక్రమంటే కాలక్రమే. దానికి 90° కోణాలు నాలుగ్గానూ, 360° దినాలే. ఇందుకే ‘చతుర్వి: నాకం నవతించ నామభిశ్చక్రం న వృత్తం’ కాల చక్రం దేశచక్ర భ్రమణ కారణం. ప్రతిదీ పక్వమౌతుంది కనుక పరిణామం పొందుతుంది. దీని హేతువు చక్రం. ఈ భ్రమణమే వృత్తాకార నాట్యం. ఛందం, వేణునాదం నాట్యగతిలో అంతర్లయంగా విన్పించే దివ్య గాంధర్వం. కనుక సృష్టి క్రీడను ‘నర్తన’ మన్నది వేదం. విశ్వాంతరాళంలోని గోళాలు నియతచలనం— అణుగర్భంలో నియమితచలనం—వాహ్యాంతరౌదాహరణలు. భక్తి యోగ దృష్ట్యా వేణువంటే నిరహంకార¹ చిత్తస్థితి. కుండలినీ యోగదృష్ట్యా వెన్నుపాము. కుండలినీ ప్రసరణంతో మధుర సంగీతం జనిస్తుందని ఆ శాస్త్రం.

1. ఒక ఆచార్యుడు జపాను జన్ యోగిని దర్శించి ప్రశ్నల వర్షం కురిపించాడట. అంతా మౌనంగా విని ఆ మహాత్ముడన్నాడట. ‘నాయనా ప్రశ్నలతో అలసి నా కోసం దూరం నుండి వచ్చావు. నేను టీ చేసిస్తానుండమని కప్పు-సాసరిచ్చి అతడు పట్టుకోగా—పోస్తున్నాడట. కప్పు నిండింది. సాసరు నిండింది. పొర్లి పోతుండగా ఆచార్యు డన్నాడట ‘స్వామీ—నిండిపోయింది, కన్పించటం లేదా’ అని. యోగి నవ్వి ‘కన్పిస్తున్నది’ నీకు బోధించటం కోసం చేసానీవని. నిండిన కప్పులో టీ పట్టనట్లు అంతగా ప్రశ్నమయ దురహంకారచిత్తంలో నేనేమీ పోయలేను. నా దగ్గరకు వస్తే దాన్ని ఖాళీచేసుకుని రమ్మన్నాడట. ఆశాన్య మనన్కృత వేణువు = నిరహంకారమునన్కృత = అమనస్క-స్థితిలో నిన్పించే నాదం.

కాళింది మడుగు¹ మూలాధారం. సహస్రారమే పాలసంద్రం. విష్ణుని శయన స్థానం. అచికేషుడంటే కుండలినే. నెమలి పింఛమంటే సప్తవర్ణమయ సుందర జగత్తు సృష్టిని. నవరమనీ—తత్త్వాన్ని అవర్ణమనీ వేదం చెప్పిన మాటే.

1. వేణునాదం.

Krishna's flute..... is the voice of eternity heard by the dwellers in time. ఒక చిత్రాన్ని వ్యాఖ్యానిస్తూ ఆనంద కుమార స్వామి గో గీతాన్ని ఉదాహరించాడు.

“సునతి హో కహా భజి జావూఁ మరేఁ

(చెలీ! నీవు ఇంటికెందుకు పోతున్నావు?)

ఫన్ జాయెగీ మైన కే వానన భీఁ

(నీవు కామబాణ భిన్నవైపోతావు)

కవీరన్నాడట (అదే పుస్తకం పేజి. 32 అదోజ్ఞాపిక) అతని గీతంతో విదారితమైన హృదయమే జాగృతమౌతున్నదని.

12. గోవు

సూర్యవసాద్ భగవతీ హి ఘాయా

అధోవయం భగవంత స్యామ్యమ

అద్ధి తృణం అఘ్నేన విశ్వదానం

పిబి కుద్ధం ఉదికం ఆచరంతీ (ఋగ్వేదం)

“పచ్చిక దైలులోని ఈ గోవు ఆరాధింపదగినది,

అమెవల్ల మేము విశ్వవ్యవంతులమౌతాము,

ఓ అమృతమూర్తి! గోమాతా! ఈ తృణమాస్వాదిండు,

కాశ్వతకాలంలో పరిశుద్ధ జలాస్వాదనం చేయి”

The Doctrine of Cow (గో విద్య) scintillates with many meanings in Rig-Veda. The Cow-Calf-milk, Butter, her movement, her fodder, postures for grazing the Cow Pen (గోస్థానం = వ్రజం) all these are frequently mentioned as elements of an elaborate symbolism, having a definite place and significance in building up the cosmogonical thought.

(Vision in Long Darkness)—p. 95)

(అఘ్నే = చావులేని అవు. విశ్వదానీం = నిత్య దేశకాలాలు) కనుక గోవిద్య ప్రతీక తప్ప వాచకం కాదు.

జగన్మాత-జగత్తు-స్త్రీ గత మాతృత్వం - వ్యక్తావ్యక్త ప్రకృతి తత్త్వం-
వీటన్నిటికీ గోవు ప్రతీక. అమె చూడ ప్రాణసూత్రం. దీనికి మూర్తి
సూర్యుడు నారాయణుడు, నాచురూపాత్మక జగదీశం. వ్యక్తి జన్మకు బీజం.
ఈ రెండు వెన్నకర్తలు. భక్తి పత పృష్ట్యా ప్రేమమయ చిత్తవృత్తి. వ్యక్త
మవ్యక్త ప్రకృతి జన్యం కాబట్టి అది పాలు. ఇది తల్లి. ఇందుకే గోవును అదితి,
విశ్వరూప-విశ్వభాయ. విరాజ-వసువత్స-మాయా-ఋత ప్రథమజా-జనిత్రీ అనేక
నామాలతో నోరార పిలుస్తుంది-వర్ణిస్తుంది-కిర్తిస్తుంది పేదం. ఇవన్నీ సార్థకాలే.
అమె పొదుగులోని నాల్గు చన్నులనుండి కారేప్లాలు నల్లరి కౌఘాఘట. ఋషులకు

(మనస్తత్వ సూత్రం) ఒక చన్ను. రెండవది దేవతలకట (ప్రాణసూత్రం) మరొకటి పితృదేవతలకు (శ్మశ్త పదార్థ సృష్టి సూత్రం-సృష్టి సూత్రం) నాల్గవది ఆ ముగ్గురూ కలిసి తయారైన జీవునికట. ఈ నాలు పాదాల్లోనూ గోవే తల్లి. ఇందుకే ఆమె సుదుఃఖుః. పాలు పిండుకోవటం బహు తేలిక. రన్నకుండా పాలి చేసింది. కనుక జీవుని మనః ప్రాణ శరీర పోషణకు ఆమె పాలే అహారం. పృథు చక్రవర్తి కథలో భూదేవి గోవై పాలు పిడికిందన్న కథా సూత్రమిదే. పాలంటే విశ్వంలో ప్రతి పదార్థము. భావతంత్రంలో గోపాలుని గోవు కథ ఇదే.

మనః ప్రాణాలు పదార్థాను ప్రవేశం పొందటంతోనే కదలిక మొదలైనది. ఇదే అనుప్రవేశ విద్య. స్థితినుండి గతికి - దీనినుండి దానికి పోతున్న నిత్య చలనమే బలరామకృష్ణులు గోవులను తోలుకొని ఉదయకాలాన అడవికి పోవటం - సాయం సంద్యలో తిరిగి రావటం-కథ జగదున్నేష నిమేషాల ప్రతీక. గోస్థానం = అంటే జీవాశ్రయమైన లోకము = అనంద సమావృతమైన హృదయము.

సాదిత్య ఖి నిహి చకార మర్త్యం విద్యుత్

భవంతీ ప్రతివ అమౌహత్ (ఋగ్వేదం)

"ఆ గోవు మనశ్శక్తితో మరణశీలుడైన జీవుని సృజించింది. విద్యుత్తుగా మెలసి ఆమె తెర తీసింది."

మెరుపు వెలుగు, సృష్టికీ-వ్యష్టి ప్రతీక. బృందావనంలో గోనర్దన కథ కిదే ఓజం. వేదంలో గుహ అంటే అద్వైతం ప్రకారం హృదయం. సృష్టి విద్య ప్రకారం అన్యత్వం గోవులు పవ్వరం క్రింద దాగటం (గోవర్ధనం) బహిర్గ మిచ్ఛటం సృష్టి. చర్వరం స్థితికి ప్రతీక (పూర్వోక్తమే). రెంటికీ కర్తగోపతి

పచ్చిర బయలంటే దేశం (Spacio) నీరంటే ప్రాణం. కేనోపనిషత్తులో తృణం విశ్వసంకేతంగా చెప్పబడింది. (కథంలో వృక్షం. గీతలో రావి) కథంలో జీవుని రాబోయేలా సన్యంబాగా పండటం - ఎండటం లాగా సంకేతించబడ్డాయి. మొక్కగింజలను రాల్చి ఎండిపోవటం-మరలా ఓజం మొలకెత్తటం-అంటమైన దృశ్యం. ఇదే విశ్వం. కనుక చరాచర జగత్తు గోవు. చృశ్యమానమైనదంతా గోపభుమే.

పరా-పశ్యంతీ-మధ్యమా-వైఖరీ వాక్పాతుష్టయం. గోవు చనులు-పాదాలు- చతుర్విధ పురుషార్థాలకు సంకేతమే. ఇందుకే ధర్మం నాలుగు పాదాల నడిచింది కృతమనీ-మూడు కలదిత్రేత. ద్వాపరం - ఏకం కలిగా చెప్పబడినదీ సర్వ విదితమే. కనుక గోపథమంటే సమగతి, వ్యక్తావ్యక్త సమన్వయమే సమగతి. నాలుగు పురుషార్థాల సమగతి. నాలుగవక్కుల సమష్టిగతి.

ఇవంతా గోవిద్య. కనుకనే ఆ గోపతి కథ రాలలో-రంగుల్లో-పాటలో- ఆటలో-పద్యంలో-విద్యల్లో (శాస్త్రం) మతంలో-యోగంలో సర్వకళా శాస్త్ర ప్రక్రియల్లో తాండవించిన మహామధుర సౌందర్యం-సత్యం.

ఉదాహరణకు గోధూళివేళ మనకు చాలా పవిత్రం. దీనిని కవులెంతగా కీర్తించారని! చిత్రకారులెంత అద్భుతంగా చిత్రించారని! రాజస్థాన్ చిత్రకళలో ఈ బొమ్మ అద్భుతంగా చిత్రించబడింది. దాన్ని వ్యాఖ్యానిస్తూ జగద్విఖ్యాత సహృదయ చక్రవర్తి ఆనందకుమారస్వామి.

"The group of Cows reminds us of a description in the Prema Sagara¹, when it is related that the herds men called to the Cows, 'black, white gray, purple, brown and blue', and then ran up lowring and snoring; at that time there was such beauty as it clouds of many hues had been gathered together Gopies who have been to the Ghat, to fill their water jars and others crowding the balcony windows; fix their eyes on Krishna who walks behind the Cows in yellow dhoti and Peacock Crown, playing his flute. He is surrounded by other lads; some playing the instruments of music. The cows are streaming through the inner garth, in the upper part of which we see Nandaji seated with other elders in a bāradari, engaged in talk .

In this way cowdust represents an idea rather than event; the idea is that of Krishna's daily life in the

little town of Gokula. He is the Devine herds man, an unknown, though beloved, God in the midst of men''.

—Rajput Paintings—p. 30.

గోధూళి ధూసరిత కోమల గోపవేషం
 గోపాల బాలక శత్రైరను గమ్యమానం
 సాయంతనే ప్రతి గృహం పశుబంధ నార్థం
 గచ్ఛంత మచ్యుత శిశుం ప్రణతోస్మి నిత్యం

13. జానపద శివిత - ప్రతీకాత్మకత

“ప్రజాపతిశ్చరతి గర్భే అంతః అజాయమానో బహుధా విజాయతే
తస్య దీరాః పరిజానంతి యోనిమ్” (పురుషసూక్తం)

(గర్భాంతంలో ప్రజాపతి స్పందిస్తున్నాడు. జన్మించని వాడయ్యా అనేక రీతుల్లో చక్కగా జన్మిస్తున్నాడు. అతని జన్మరహస్యం పండితులకే తెలుస్తుంది.)

ఇక్కడ ప్రజాపతి సర్వజీవ సమాహార మూర్తి. స్రవమచ్చదం (Arche type). అదొక ప్రతీక. అదొక అవిజ్ఞేయ భావసంకేతం ఆ ప్రతీక మూల ద్రవ్యం. దానినుండి అనేక కళాభేదాలుత్పన్నమౌతున్నాయి. అందులో మూల భేదాలు రెండు. 1. మార్గ, 2. దేశి, ఇవి అన్ని కళల్లోనూ వున్నవే.

నిజానికివి రీతి-శైలి-భేదాలు తప్ప జాతి స్వభావ భేదాలు కావు. జాతి అంటే విశేషం (particular, individual) కాక సామాన్యం (general) ఇది విశ్వజనీనం (Universal). విశ్వజనీనాంశ కళలో ప్రతీక.

మార్గ—మృగ ధాతుజన్యం. అన్వేషణ దాని పరమార్థం. దేన్ని అన్వేషించటం అంటే, పరమార్థాన్నే.

“In the Rgveda it is familiar that one hunts and traps by its spoor is always the duty, the hidden light the occulted Sun or Agni, who must be found and is sometimes referred to as lurking in his law—In the Rgveda (8-2-6) men are said to Pursue (మృగయంతే) Indra as one Pursue a wild beast with offerings of milk and kine In Rg 10-4-62 the Bhrgus eager, supers after Agni, tracking him by his spoor (Padaih) Marga is then the creatures ‘run away’ the track to be followed.”

The Cristian & Oriental philosophy of Art,
p. 1:3.

దేశీ-దేశాచారాలు: ఇది లేకుండా కళే లేదు. కాబట్టి మార్గ-దేశభేదం జాతితః లేదు.

ఎక్కడ భావం ప్రజ్ఞామార్గంలో న్యక్తమౌతుందో అది మార్గం. ఎక్కడ భావం అంటే ప్రతీక - ప్రజ్ఞావికాసితంగా దానంతటా దృక్పథపుతుంటే ఆ సరళ జానపద కవిత్వం. ఇది జాతీయ సంపద తన్ను వైయక్తిక సృష్టి కాదు. జాతి ఏకవ్యక్తిగా జీవించిన నాటి సాహిత్య కళా సంపదంతా జానపదమే. అది ప్రతీకాత్మకం. ఈ దృష్టితో భేదం లేదు. ఇందుకే భాగవత-హరిషంశంలో బృందావనం. కృష్ణుడు-గో-గోపకుల కథ జానపదమే. రెంటి న్యక్తికరణలో భేదం అంటే-రామాయణ మహాభారత కథల్లోని మూలద్రవ్యం ఇలియట్ "వేస్టు ల్యాండు" లోని ఆదార కథ, ప్రతీకాత్మక జానపద పౌరాణికాంశమే దీనిమీద కావ్యరూపావళి జరిగింది. కాబట్టి రెంటికీ అభేదమే.¹ జనపదమంటే వైయక్తిక భేదం లేకుండా జనులంతా ఏకవ్యక్తిగా వ్యవహరించే సంఘం. దాని స్థానం. చారిత్రకంగా ఇది బహు ప్రాచీనం. మానసికంగా సర్వమానవులతో కవి, వ్యక్తి అభేదాన్ని పొందటం. ఈ మనస్తత్వసృష్ట్యా మార్గదేశి భేదం లేదు. అది శైలి భేదమే.

నటరాజ విగ్రహం. మార్గదేశి భేదంలో కొలవలేం. ఎందుకని? ఇదొక జాతి గత భావనామూర్తి. జానపద కవిత్వమూ జాతీయమేతప్ప వైయక్తికం కాదు. ఈ సంఘం సంప్రదాయ ఆధిపత్య సంఘం. నాస్తిక వైయక్తిక సంఘంలో కళ వైయక్తిక ప్రజ్ఞాజన్యం. ఇది ఆధునిక కళ. ఇందుకే ఇక్కడి ప్రతీకలు సార్వ జనీనం కాలేకపోగా నటరాజ శివలింగాది ప్రతీకలు సర్వ హృదయావేదనాస్థాద కారకాలౌతున్నాయి. ఇక్కడ పండిత పామర భేదం లేదు. కృష్ణుడందరకూ

1. In its origin Greek Art of the classical period is essentially the same as paleolithic and Brahman Art. (ఇది క్రీ.పూ. 20,000 నాటిది) It differs from its primitive relations only in the degree of its organisation.

(The meaning of Art. p. 59.)

2. The condition of society in which a truly national and popular poetry appears--(is one) in which the people are not divided by political organisations and book culture into market distinct classes --Prof. Child.

(ఆనందకుమారస్వామిగారు పై గ్రంథంలో ఉదహరించింది)

నుందరుడే. సంప్రదాయాత్మక ప్రాచీన సంఘంలో వ్యక్తి భావనకు ప్రాధాన్యం లేదుకా బట్టి ఆ సంఘంలో వుట్టిన కళ ఒకటే ఇందుకే

The attempt to distinguish aristocratic from popular motifs in traditional literature is fallacious, all traditional art in folk art in the sense that is the art of a unanimous people (Jana) అని ఆనంద కుమారస్వామిగారు, అలాగే "In Gothic and oriental art — represent a fusion of the Geometrical and Organic Principles అని రీడ్ మహాశయుడు (Meaning of Art లో) అన్నారు. (ఇక్కడ Organic folk, Geometrical = మార్గభేదాలు.

కాబట్టి ఇవి రీతి భేదాలు. జాతి భేదాలు కావు. ఈ జాతికి దేశకాలబద్ధమైనది కాదు. ఆర్యద్రావిడ జాతికాదు. జాతి అంటే ప్రతీక; భావం. Motiff లేక Pattern,

కాబట్టి రేంటిక్ మూలం ప్రతీక. ఇది ప్రాచీనం. '(primitive) కోల దృష్టి. మనో దృష్టి సుషుప్తచేతన (unconscious) అక్కడ ప్రజాపతి సర్వ ప్రతీకలకూ ప్రతీక. అలాగే కవితా ప్రతీకలు కూడా అనేక రకాలుగా బహిర్గత తాతాయి.

"The very conception of 'folk-lore' as commonly understood rests on a fundamentally false hypothesis, the supposition viz that there really are such things as popular creations or spontaneous inventions of the masses and the connection of their point of view with the democratic prejudice is obvious. The folk has thus preserved without understanding the remains of old traditions that go back some times to an indeterminably distant part, of which we can only refer as prehistoric "

M Rani Guenon మాటలుగా ఆనందకుమారస్వామి పై గ్రంథంలో ఉదాహరించారు. దీన్ని బట్టి ప్రతీక అతి ప్రాచీనం. భౌతిక వ్యక్తి-కర్త-కర్తృకం కోనిది. మొహంజోదో నాణాల మీదున్న ఎద్దు, ఈటిప్పు రాజుల రాజవిహ్నిమైన

ఎద్దు, 20,000 సంవత్సరం క్రిందటి గుహచిత్రాల్లో (The la Greze Bison) ఎద్దు విశ్వజన ప్రతీక—సంకేతం.

ఒక్క సిండ్రెల్లా కథ 345 రకాలులు భిన్నదేశాల్లో వ్యక్తమైనదని ఆండ్రూ లాంగ్ నిరూపించాడు, (చూ. కుమారస్వామిపై-గ్రంథం పు. 143) దీనిక్కారణం దేశ సంస్కృతి వినిమయమం భౌతిక-చారిత్రక దృష్ట్యా కావటంకాదు. అది అంతర తత్వ సామాన్యత. అదే అన్ని దేశాల్లోనూ అన్ని భాషాపరిధుల్లోనూ ఆ ఏకైక తత్వమే భిన్నంగా కైలీ భేదాలతో ఆభివ్యక్తమాతున్నదనటం మన స్వత్వ శాస్త్రం-అజాయమానో బహుధా విజాయతే

అంటే కవి మనస్సు ప్రధానంగా ప్రతీకాత్మకం. వాడు నాటికీ, నేటికీ ఇంటే.

ప్రతీక-చిహ్నం వేర్వేరు.

Symbolic expression is the best possible formula by which allusions may be made to a relatively unknown thing-which is nevertheless recognised or postulated as existing.

A sign is an [analogous or abbreviated expression for a definitely known thing—అని Jung నిర్వచనంగా కుమార స్వామిగారు Transformation of Nature in Art లో ఉదాహరించారు.

కృష్ణుని శ్యామలవర్ణం - అనంతత్వ అవిజ్ఞేయకా ప్రతీక. అది అటవిక జనుల రంగుగా గ్రహించి ఆయన వాళ్ళ దేవుడనటం. ప్రతీకను చిహ్నంగా గ్రహించిన భౌతిక హేతువాద విలసనం తప్పు. సత్యం కాదు. ప్రతీక సత్య సంకేతం తప్పు అసత్య కాల्పనిక సౌందర్యం కాదు.

If we take the sign for a symbol¹ we shall be sentimentalising our notions-and if we take the symbol for a sign we are led 'thought' to recognition''
అని కుమారస్వామిగారి నిర్ధారణ.

1. Symbol అర్థం.

Sinn=meaning. Sense attributed to consciousness.

Build=image. Picture attributed to unconsciousness

bt=irrational realm.

ఈ భ్రమ (పడటానికి) చోటుంది. దీనికొక వుదాహరణ. రత్నభల్లాణుడన్న రాజు కొడుకు పీచురుడుడు. (చూ. మాతపురాణం) యోనిజుడు కావటానికిష్టం లేక గుమ్మడిపండులో నుండి పుట్టినట్లుంది. ఈ గుమ్మడిపండు ఒక దృష్ట్యా ప్రతీక, మరొక దృష్ట్యా చిహ్నం.

గుమ్మడి తోట, తెల్లు తోట ఒకటే. ఇది కుమారస్వామి కథలోనిది. తెల్లు తోటకు సంస్కృతనామం కాశననం. కాశమూ ఆకాశము చొకటే. అనంతత్వానికి అది ప్రతీక. ఇందుకే ఉపనిషత్తుల్లో ఆకాశంనుండి జీవసృష్టి జరిగిందని చెప్పబడగా బ్రహ్మసూత్రకారుడు ఆకాశమంటే “పరబ్రహ్మ పదార్థ”మని స్పష్టం చేశాడు.

సువర్ణకాశవనానికి బంగారు రంగులోవున్న గుమ్మడిపండ్ల తోట తన అనుభవంలో ఉన్నదాన్ని తెలుగు జానపద కవి తీసుకున్నాడు. ఇక్కడ గుమ్మడి తోట చిహ్నం కానీ దాన్ని కుమారస్వామి కథ దాకా, పేదం దాకా తీసుకొనిపోతే కాశననమౌతుంది.

అలాగే గుమ్మడిపండు సువర్ణాండమే. ఇది పేదంలో సృష్టి విద్యలో వీషయం. అక్కడ బంగారుగ్రుడ్డు సృష్టి జన్మస్థానం. ఇక్కడ గుమ్మడిపండు, ఇది తాను చూచిన వస్తువు. దీన్ని ఆ సువర్ణాండానికి చిహ్నంగా ప్రతిగా జానపద కవి భావించాడు. ఆ సువర్ణాండం సృష్టి విలీనావస్థకు ప్రతీక. సృష్టి గర్భానికిది సంకేతం. ఆ గుమ్మడి పండే మళ్ళా శిశువు కుసమానం. ఇది మరీ అలంకారికం.

కాబట్టి ప్రతీక-చిహ్నం-అలంకారం-ఇలా వరుస వుంది. అలంకారం వర్ణనాత్మకం. చిహ్నం సూచనాత్మకం. ప్రతీక భావసంకేతాత్మకం. ఆ భావం మూలమే మేధావరిధి కీర్తితం. చిహ్నం-అలంకారం-మనోభావ జన్మాలు.

ప్రతీకల్లో కొన్ని జాతులు (Patterns or motifs) ఉంటాయి. రెండు మూడు జాతులు వివరింపబడుతున్నాయి. కొన్ని కథల్లో ప్రతీకలు ప్రతీకలుగా కనిపించనంతదూరం నచ్చినందువల్ల దేశకాలాల కవి మామూలు విషయాలని పించేవిగా భ్రమింపజేసాయి.

2. ఈ వ్యాసోదాహృత జానపద కథలు శ్రీమతి సాయనీ కృష్ణకుమారిగారి జానపద గేయ గాథలు అన్న గ్రంథం నుండి గ్రహించబడ్డవి.

జానాగమ్మ కథ-తత్తుల్యమైన కన్నడ కథ నాగరగన్నె కథలో ఏడుగురు రాజులున్నారు. ఆ ఏడుచేపల కథలోనూ ఏడుగురు రాజకుమారులు లేకపోతే అర్గురు ఆక్కల తరువాత ఒకే తమ్ముడు ఇలా సప్త సంఖ్య ఉంది.

అన్య అత్ర అపశ్యం షెశ్వతిం సప్త పుత్రమ్ ఋగ్వే 1-164-1. ఇది అగ్ని దేవతాక మంత్రం. విశ్వతి అంటే సర్వ మనుష్యులూ పతి. అతడగ్ని. Agni is called Sapta Putra. 'Father of seven sons' working through the agency of numbers, the vedic thinkers chattered the wide world of symbolism into triads, tetrads, pentads and heptads. The diversification of one in to seven is essential for creation.

ఇదే సప్తర్షులు = రోతాలూ = ప్రాణాలూ. ఇలా చెప్పబడింది. కాబట్టి ఈ 'సప్త' ఏకైక బీజం. సృష్టిగా మారటానికి ప్రతీక. ఇదే ప్రాణశక్తి - మూల పదార్థం. ప్రకృతి. పంచభూతాలు—ఇదే సప్త సముద్రాలూ - మరుద్భూతాలూ = సృంధాలూ = సప్త సింధువులు = గోవులనబడ్డవి.

ఇదొక జాతి. అంటే Pattern లేక నమూనా లేక motif. చురొక కథ- ఏకైక బీజం విస్తరించిన సృష్టి కథ. ఇది గోండుల కథ. 'మేరు పర్యతంమీద దేవతలంతా సమావేశమైనారు. 'వాసి నిరంజన్ పెన్' అన్న పురుషదేవత నేనే సర్వాధికుడనుకున్నాడు. 'వాసి నిరంజన్ పెన్' అన్న స్త్రీ దేవత నేనే నన్నది. వారి దృష్టులు కలిస్తే ఆమె గర్భవతి అయినది. అమెకొక కూతురు జన్మించింది, 9 ముడియల్లో. దానిపేరు 'కాలికంకలి'. అది నీరు తేవటానికేటికి వెళ్ళి 'ఋషి శరత్' అన్నవాడు దంతభావనం చేసుకొని పారవేసిన ఆకు, నీటిలో కొట్టుకొని వచ్చిన దాన్ని నమలి తిన్నందువల్ల గర్భం ధరించింది. ఆమె 12 కళ్ళాల గోండు దేవతల్ని, 32 కళ్ళాల మరాటా దేవతల్ని కన్నడట!

ఈ గోండు జాతి వంశపురుషుడు, "సెహంది లింగల్" మొహమి అన్న పురాతన గరుడపక్షి గ్రుడ్డు పెడితే అందులోనుండి వీడూ - పాండురాజూ పుట్టాడట.

ఇలాగే నవరం కథలో వారి దేవతలు రమ్మ-భిమ్మకొక కోడి ఉంటుంది. అది గ్రుడ్డు పెడితే, అది పగిలి దాని సొస భూమిగా మారింది. ఒక సొరరాయ నీటిలో తేలుతూ వచ్చి పగిలితే ఆ రెండు చెక్కలూ ఒకటి భూమి ఒకటి ఆకాశమూ

జనదట. ఆ ఋత్రులోనుండి శ్రీ పురుషులు వచ్చారు. వారాది దళపతులు. వీటిల్లో సంకేతాలు.

1. పక్షి - గరుత్మంతుడు. కోడి - రెండూ వశతే.

2. సౌరకాయ - దాని డిప్పులు. భూమ్యాకాశాలు సౌరకాయ లోపలినుండి (పదార్థం నుండి) శ్రీ పురుషులు రావటం. గ్రుడ్డు దాని సొన భూమి కావటం.

3. 9 ఘడియల్లో 77 మంది దేవతల్ని కనటం. దానికి హేతువు శరదృషి వదలిన ఆకు. దీనికి ముందు పాపి - నిరాయన్న దేవతలు చూచుకోవటం. ఆ చూపునుండి 'కాలి-కంకలి' పుట్టటం. వీని విషయం వేదంలో విస్తృతంగా ఉంది.

గరుత్మంతుడు - సువర్ణుడు - ప్రాణసకలజీవ సమాహారభూత ప్రజాప్రతి, స్వార్థ్యులకు ప్రతీక.

ద్వాసుపర్ణా నయుజా సఖాయా - సమానవృక్షం పరిష స్వజాతే

తయోరన్యః పిప్పలం స్వాదత్తి అనశ్నన్న నోరభి చాకశీతి

ఋగ్వే. 1-164-20

అన్న సుపర్ణ విద్యకాకరం,

ఇక్కడ రెండు పక్షులు పరమాత్మ - జీవాత్మ పరంగా వ్యాఖ్యానించటం ప్రసిద్ధమే. ఇందులో చెట్టు విశ్వం - అశ్వత్థం.

కొన్ని జానపద కథల్లో (బాలనాగమ్మోవంటివి) ప్రాణ స్థాన వర్ణనముంది. మరాటీ ప్రాణం చిలకలో ఉండటం, అదొక చెట్టు తొర్రలో - ఆ చెట్టు సప్త సముద్రాలవలె ఉన్నట్టు - చెప్పిన విషయం. ఈ సుపర్ణ విద్యా విషయమే అక్కడ చెప్తే ఇక్కడి అశ్వత్థం. చిలక ఎగిరిపోయిందన్న నానుడిలో చిలక = ప్రాణం. అది స్థానం తెలియరానిది కాబట్టి, పక్షి అనటం. దాని నడక ఎగరటం తప్ప నడక కాదు కాబట్టి, పక్షి - నడచిన జాడ తెలియరానిది. అది అందమైనది కాబట్టి సుపర్ణాలు, సువర్ణవర్ణమూ - రంగుల చిలకా. "వామస్యవేః" = అందమైన పక్షి (ఋగ్వే).

సప్త సముద్రాలంటే — "The inferior, the physical, the vital and mental. four superior. the devine truth, the devine bliss and devine will and consciousness and the devine being (Aurobindo)

సౌరకాయ కోడిగ్రుడ్డు - హిరణ్యయాండం. హిరణ్యమంటే రేతస్సు. అదే కుమారుడు కాగా, వాడిపేరు హిరణ్యగర్భుడు. వీడి జన్మస్థానం అండం. అదీ నీళ్ళలో తేలినట్లు చెప్పబడింది. ఆ నీరు మూల ప్రకృతి జలాలు. అది మాతృదేవత. అదే మహా మోనిగా మూల ప్రకృతిగా చెప్పబడింది. ప్రజాపతి-తండ్రీ. జలము-ప్రకృతి, తల్లి. ఇదే విషయం పై కథల్లో పాపినిరాలు చెప్పబడింది. ఆ అండం డిప్పులు భూమ్యాకాశాలు కావటం సృష్టి ఏర్పడటానికి సంకేతం. పంచభూత సృష్టి ఏర్పడటం - అది దిశావిభాగంచేత జనించింది. ఆ దిశలు రెండు 1. భూమి-క్రింద; 2. ఆకాశం-పైన.

‘ద్యౌః మే పితా - జనితా నాధిరత్ర - బంధుర్యే మాతా’ పృథివీ మహీయం. అన్న ముగ్ధేంద్ర మంత్రంలో ఆకాశం తండ్రీ, పృథివి తల్లిగా చెప్పబడింది. ఆకాశం పరమాత్మ సంకేతం. ‘సర్వాణి హవా ఇమాని భూతాని ఆకాశదేవ సముద్యద్యంతే’ అని ఛాందోగ్యం (సర్వభూతాలూ ఆకాశంనుండి జన్మించినవి. ఇదే విషయం బ్రహ్మసూత్రాల్లో ఆకాశాధికరణంలో చర్చించబడ్డది.

3. పాపి నిరాల దృష్టి సంయోగంనుండి ‘కాలి కంకలి’ (కంకాళ కాళి) షట్టినదన్న విషయం చాలా విచిత్రం, ‘దృష్టినుండి జన్మించటమెలాగా? సృష్టి విద్యలో వేదం రెండురకాల ప్రస్తావించింది. 1. మానస సృష్టి, 2. మైథునసృష్టి’ మొదటిది సంకల్పసృష్టి ఏకమనేకం కావాలని సంకల్పమే మానససృష్టి. ‘తదై ష్ఠ బహుస్యాం’, తత్తేజ ఐక్షత - తా ఆప ఐక్షంత-అన్న శ్రుతి వాక్యాలు చూడాలి. ఈ ష్ఠ్యధి కరణంలో ఉంది. ఈక్షణం అంటే సంకల్పమని భాష్యసారం. ఇది మానసీ సృష్టితప్ప. మైథున సృష్టి కాదు. ఇది పంచభూతాలూ-జీవులూ ఏర్పడిన తర్వాతి విషయంఅలాగే ‘కాలి’ అకు తినడం అన్నది పంచభూత సృష్టికి హేతువు లైన దేవతల జన్మకు హేతువు. ఇక్కడ శరదృష్టి ఉన్నాడు, అకున్దది. ఇది పట పత్రమే, పంచభూత విలీనావస్థ పర్ణం. బీజావస్థ. లేక విశ్వం-అశ్వత్థంగా భావించ

1. దృష్టి భావవ్యంజక సాధనాల్లో ప్రథమం. ఒక పాశ్చాత్య మహస్తత్వ శాస్త్రనేత్ర. భావ వ్యక్తీకరణానికి కంటి కంటే ముఖ్యంగా లేదన్నాడు. (చూ. కృష్ణచైతన్య (Indian Aesthetics) ఇందుకే నాట్యశాస్త్రంలో దృష్టి భేదాలు రసానుగుణంగా అనంతంగా చర్చించబడ్డాయి. ఇది నాట్యసౌందర్యం, అంటే పాశ్చాత్య కామం కానిది.

బడింది. కాబట్టి దాని బీజరూపం అకు. శరదృషి ఏమిటి? ఋషి అంటే ప్రాణశక్తి. బీజప్రదః పితః అని గీత. కాలి కంకలి చృథిపీస్థానంలో ఉంది. అది భూతాంసు కన్న ప్రకృతిమాత. అది ప్రాణశక్తిని దరించటమే అకు తినటం. ఇంకొకటి కూడా భావిత రమణీయం.

మాతా పితౄ రమ్యత ఆ బభాజ

ధీత్యగ్రే మనసా సంహి జగే

సా బీభత్సుః గర్భరసా నివిద్ధా

సమన్యంత ఇదుపవాకమ్మియుః

ఋగ్వే. 1-164-8

In the region of the Universal Rita, the mother separated from the Father, and in the primeaval ages wedded him in spirit and mind.

She in her periods (బీభత్సు) with the fluid potenced to concieve fecundated Then the whole world approaches her full adoration

ఋతస్థానం మన కథలోనది. (ఋతువంటే పరుణస్థానమనీ, అప్పుడని చెప్పబడుతున్నది. అో సమాద్రం) అది సృష్టిపూర్వ కథ. అక్కడ శ్రీ పురుషులు వేర్వేరుగా ఉన్నారు. అదే ఋషి కాళిగా మన కథలో ఉంది. పైమంత్రంలో మూడవ వాక్యాన్ని (సా బీభత్సుః-ఇత్యాది) వ్యాఖ్యానిస్తూ, వేద దార్శనికుడు శ్రీ వాసుదేవచరణ అగ్రవాలా గారు,

"As soon as the woman has her period she becomes abhorent (బీభత్సు), is not worthy being touched or seen—waters are spoken as the mother and unless those secretions become turbid is imbued with the principle of matter—she can neither concieve or bring forth. The abhorent waters are the mother principle in its turbid form permitted by matter—and unfit procreations etc "

Vision in Long Darkness p. 43

రజస్వలాస్థితి బీజహరణ పూర్వావస్థ. సామాన్యంగా కథల్లో శ్రీ నదీ స్నానార్థం పోవటం రజస్వలానంతర స్నానమే. ఇదే పైకథలో 'కళాలి' నదికి

పోవటం. ఉబ్బజలం తేరుకోవటం శరల్లక్షణం. ¹ఆ ఋషి వీజప్రదాత, వాడు శరద్రూపుడు రజస్వలానంతర ఓజనిక్షేపకుడే ఋషి శరత్ —

ఇదే విషయం గూర్చి పైనందర్భంలోనే అగ్రవాలాగారు చెప్పారు.

"The mother principle - become purified (ఉబ్బజలం తేరుకోవటం) ready like a mirror to receive the reflections of the Sun is - the life principle Prana or 'Chidansa'. As such the woman is called Atriya is under the influence of Atri. Atri is the name of a Rishi. But also a kind of Prana which is called Dhamaachcheda which intercepts light — ఇదే పై కథా సారాంశం.

కుమారస్వామి కథలో తెల్లు వనముంది, అది శరత్తులోనే వికసిస్తుంది, కాబట్టి శరత్తు గర్భవారణకు ప్రతీక.

ఇలా వేదంలో సృష్టి విద్యే పైకథల్లో ఉంది. ఇవంతా కుమార విద్య. కుమారస్వామి జనన కథే. కుమారుడంటే సృష్టి. ఇవన్నీ ఈ జాతి కథలే. (motif)

కష్టువారి పణతి కథలో పణతి నాయకురాలు నాగమ్మ వీరరుద్ర కథలో రుద్రుడు. (రుద్రుడంటే కుమారస్వామి మహద్దశలో Cosmic level. వ్యక్తి దశలో జీవుడు) వీళ్ళంతా అయోనిజులు. సీతా ద్రౌపదులవలె. ఇది మానసి సృష్టి విషయం. మైఘన సృష్టి కాదు. పంచభూతాలు ఏర్పడేంతవరకు జరిగిన సృష్టి కథ. 77 మంది దేవతలకు కాళి కంకిలి కన్నవిషయంలో 77 సంఖ్య శతపథంలో ప్రధాన దేవతలు 33 అన్న విషయమే.

1. జానవద కథల్లో శ్రీ స్నానం చేస్తుండగా రేతస్సు గర్భప్రవేశం పొందటం అమె కొడుకును కనటం, వాడు పుట్టి తండ్రిని వెతకటం లాంటి అంశాన్నీ ఇదే జాతి. తండ్రిని వెతకడమంటే జన్మరహస్యాన్ని తెలుసుకోవటం. తండ్రి వీజం-తెలియనిది. ఆ విజ్ఞేయతా ప్రతీక నిజంగా మానవజన్మరహస్యాన్ని తెలిసినాడు. ఋగ్వేదంలో కొన్ని మంత్రాలు ఈ ప్రశ్నలు వేస్తున్నవి. సర్ జేమ్స్ జీన్స్ అన్నాడు - పదార్థంలోకి ప్రాణం ఎలా ఎప్పుడు ఎక్కడ ప్రవేశించిందో తెలియదని. ఇదే పితృన్వేషణ.

సయాం రామాయణంలో రావణుని ప్రాణం పెట్టెలో పెట్టి, అగ్నినేత్రుడన్న మునిదగ్గర దాచి, రాముడితో యుద్ధం చేసాడన్న విషయం గాని, ఈజిప్టు క్రీ. పూ. 1300 నాటిదైన ఒక కథలో ఒకడి ఆత్మ తుమ్మచెట్టులో వుందనటం కాని, (దా. కృష్ణకుమారి గారి గ్రంథం. పు. 87) అరేబియన్ కథల్లో ఒకడి ప్రాణం పిచ్చుకలో దాచి దాన్ని పెట్టెలో పెట్టి, దాన్ని మరొక పెట్టెలో ఇలా ఏడు పెట్టెలు చేసి, దాన్ని సముద్రమధ్యంలో చలువరాతి మందిరంలో దాచిన కథ కానీ ఇలాటి వాటి కొకటే అర్థం. ప్రాణస్వరూపం అవిచ్ఛేయమనటం. అదే ఆత్మ స్వరూపం. ఇందుకే ప్రాణోస్మి ప్రజాత్యా తం మా మాయురమృత ముపాస్య - (కౌషతకి ఉపనిషత్తు) - ప్రాణస్వరూపుడను - చిదాత్మడను - ఆయుస్వరూపుడను - అమృతుడను - నన్నుపాసింపుము - ఈ ప్రాణము వ్యక్తి - ఆయుస్సు లేక పర బ్రహ్మస్వరూపంగా పేర్కొనబడినది. అది అవ్యక్త స్థానంనుండి - అమూర్తమై సప్తస్వరూప జీవస్పర్థిగా మారుతున్నది. (ఆ సప్త విషయం ముందే చెప్పబడింది) ఈ సృష్టి జలం నుండి చచ్చిందన్నదీ ఉక్త పూర్వమే. ఇదే ఈజిప్టు కథారహస్యం. (ఈజిప్టు నాగరకత అంతా చైదిక నాగరకతేనని ఆధునిక భూగర్భ శాస్త్రవేత్తలు నిరూపించారు. చూ, మనుధర్మశాస్త్రం - ఒక పరిశీలన - కేవల్ మోత్యాని)

కాబట్టి, ఆ ప్రాణముపాస్య దైవరూపం. ఇందుకే,

కతమా - సాదేపతా? ఏ దేవతను ధ్యానించవలెను?

ప్రాణ ఇతిహోవాచ? ప్రాణమని సమాధానము,

ఈ విషయం బ్రహ్మసూత్రాల్లో ప్రాణాధికరణంలో ఉంది.

మరొక జాతి :—మండపేట పేరంటాలి కథ వంటి వాటిల్లో (చూ. డా॥ కృష్ణకుమారి గారి గ్రంథం. పు-81.) చనిపోయినవారు పాముగా - ఎర్రకలువగా పుట్టుకలగా మారిన అంశమంతా ఆత్మ సర్వవ్యాపకమన్న విషయాన్ని చెప్పేదే.

భారతీయార్ష భావనలో సర్వపదార్థాలు ఆత్మ పరివేష్టితాలే. 'ఈశావాస్య మిదం సర్వం' అన్న ఈశావాస్య ప్రథమ మంత్రం దార్శనిక విషయం తప్ప, వట్టి ఊహ కాదు. అలాగే,

మయి సర్వమిదం ప్రోతం సూత్రేమణి గణానివ (గీత 7-7).

సమం సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠంతం పరమేశ్వరం

చినశ్యత్స్వ చినశ్యంతం యః పశ్యతి స పశ్యతి (13-28)

ఆత్మ పదార్థం గుణ స్థానమందుండగా జగత్తులన్నీ - జీవులందరూ ముత్యాలూ, రత్నాలుగా కూర్చుబడ్డారు. ఇదొక మనోహరితమైన హారం. ఆ రత్నాల్లో పాములూ - డిల్లూ - చెట్టు - జంతువూ - ఘనవుడూ అందరూ ఈ ఏకైక తత్త్వరూప సమన్వయమే పైకథల్లో సారాంశం. భారతీయ శిల్పాల్లో జంతు - మానవ సమన్వయాత్మక శిల్పజాతి ఒకటి. వృక్షమానవ సమన్వయాత్మక శాఖ మరొకటి వుంది. దానికి గజానన, నరసింహావ తారాలుదాహరణ. దీనికి సాల భంజిక, ఇందులో ఒక లతకానుకుని ఒక సుందరి నిలబడటం చెక్కబడుతుంది. ఇది మానవుడు - తన చుట్టూవున్న ప్రకృతితో - జీవులతో - తదతీత తత్త్వంతో తనను తాను సమన్వయించుకోవటమన్న సూత్రాధారంగా వచ్చిన శిల్పకళ. వృక్షం, సృష్టికి, సృష్టికతీత తత్త్వానికి సంకేతం. అదే సాలం. భంజిక అంటే ప్రి. అంటే ప్రకృతి పదార్థ జగత్తు జీవుడు. ఈ సమన్వయ సూత్రమే పైజానపద కథా రహస్యం.

కాబట్టి, మార్గ-జానపద కథలు మూల బీజావస్థలో జాతితః స్వభావతః ఒకటే. రెండూ ప్రతీకా మార్గాన్నే నడుస్తాయి. రెంటిలోనూ అర్థం అన్వేషణీయమే. ఈ అన్వేషణమే మార్గమని ప్రారంభంలోనే చెప్పబడింది. వాటి మధ్య రీతి (శైలి) భేదమే తప్ప జాతి (motif or pattern) భేదం లేదు.

ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యేనః తత్ వివచక్షిరే "What I have sought is to understand what has been said"

14. అదృష్ట వాదము (అహేతువాదం)

ఇ - చింగ్ అన్న చీన గ్రంథం అంగ్లనువాదానికి రాసిన పీఠికలోను, Synchronicity - An Acausal Connecting Principle — అనే వ్యాసంలోను ఇతరత్రా అనేక గ్రంథాల్లో యూంగ్ ఈ విచిత్ర సిద్ధాంతాన్ని స్థాపించాడు. ఇతర శాస్త్రకారులు కూడా దీన్ని అంగీకరిస్తూ వ్యాఖ్యానించారు.

ఒక కార్యం జరగాలంటే ఒక కారణముండాలి. ఒక పండు క్రిందకు రాలిందంటే భూమికి ఆకర్షణ శక్తి ఉండి వుండాలి. ఈ కార్యకారణ వాదం శాస్త్రీయ విజ్ఞానంగా 19వ శతాబ్దిదాకా అంగీకరింపబడినది. ఈ శతాబ్ది ప్రారంభంలో జరిగిన అంతఃకైత్తితన్య పరిశోధనవల్ల మన కార్యకారణ వాదానికి అందిని కొన్ని సంఘటనలు, సందర్భాలు తటస్థపడుతూ విభ్రాంతుల్ని చేస్తున్నాయి. కార్యకారణ వాదం మనిషిలోని జాగ్రచ్చేతనా దశకు సంబంధించింది తప్ప అజాగ్రచ్చేతన పరిధిలోనిది కాదు. మానవ చైతన్యం నాలుగు విధాలుగా అదునిక శాస్త్రకారు డెప్పుడు విభజించి వ్యాఖ్యానించాడో జాగ్రచ్చేతనకు సంబంధించని మరొక కారణ సంఘటి బాహ్య సంఘటనలకు ముడిపెట్టి చెప్పకోవలసిన అవసరమేర్పడింది. అందుచేత ఏ కార్యానికి మనం కారణాన్ని భౌతిక బుద్ధ్యా అంటే తార్కికంగా నిర్ధారించలేమో ఆ సందర్భానికి లేదా కార్యానికి ఒక సూక్ష్మకారణముండి ఉండాలి. అది మనో విషయం కాదు కనుక, దాన్ని వ్యాఖ్యానించుకోలేక అర్థరహితమైనదిగా కొట్టివేస్తున్నాం. కనుక కనిపిస్తున్న కార్యానికి సూక్ష్మ మనోలోకంలోని కారణం అదృష్టంగా ఉంది. కనుక ఈ వాదం అదృష్ట కారణాన్ని అన్వేషించి ఈ సందర్భానికి ముడిపెట్టి వ్యాఖ్యానించడంవల్ల దీన్ని అదృష్ట (కారణ) వాదంగా ఈ వ్యాసంలో వ్యవహరింపబడుతున్నది.

ఉదాహరణకు ఒక మలేరియా జ్వరారుడు ఒక యోగిని సందర్శించాడు. వాడితో ఈయనన్నాడు. 'మీ వాకిట్లోకి వచ్చిన 1 నల్లకుక్కకు పెరుగన్నం పెట్టు నీ జబ్బు పోతుంది' అని. అది అలాగే జరిగింది. ఇక్కడ కారణ కార్యవాదం విధ్వంసమైనది. అంటే మన బుద్ధికందిన కారణమిక్కడ కనిపించడం లేదు.

1. చూ. శ్రీ పిరిడీ సాయిబాబా సచ్చరిత్ర.

పెరుగన్నానికి, రోగానికి ఏమిటి సంబంధం? పెరుగన్నం కుక్కకి పెట్టడానికి - రోగం పోవటానికి మధ్య ఏదైనా అదృష్టం - కనిపించని - సంబంధమున్నదా? లేదా? ఉన్నట్టు పై సంఘటన అనుభవంలో కనిపిస్తున్నది కదా?

‘వోన్ ప్రాంట్’ అన్న శాస్త్రకారుడు ఇలాంటిదే మరో ఉదాహరణ యిచ్చి అవృష్టవాదాన్ని గూర్చి చర్చించాడు. అతడు రాస్తున్నాడు. ‘నేను బజారుకు వెళ్ళి ఒక నీలం చొక్కా కొనుక్కొన్నాను. అంగడివాడు పొరపాటున నల్ల చొక్కాను కాగితంలో చుట్టి యిచ్చాడని ఇంటికి వచ్చాక తెలిసింది. ఆ తెల్లవారి మా బంధువు ఒకడు చనిపోయాడు. ఇక్కడ ఈ ఉదాహరణలో నల్ల చొక్కాకి మృత్యువుకి సంబంధం ఏమిటి? అని తర్కించవచ్చు కాని నల్లరంగుకు మనం చెప్పుకునే అర్థంవల్ల ఈ జరగబోయే మృత్యువుకు అది సూచన అనిపిస్తున్నది. బహుశా ఆ చొక్కా కొనుక్కున్న వాడికి ఆ రాత్రి కలలో మృత్యుసంబంధమైన విషయమేదో వచ్చివుండి ఉండవచ్చు. ఇలాంటి సందర్భాలనేకం పరిశీలించిన పిమ్మట యూంగ్ పై సిద్ధాంతాన్ని చేశాడు.

మనకు యిలాంటివేన్నో తటస్థ పడుతూనే వుంటాయి. వాటిని చదువుకునే శక్తి లేనందువల్ల మనం తాత్కాలికంగా పట్టించుకున్నా ఒక సిద్ధాంతం చేసుకో లేము. యూంగ్ ఒక ఉదాహరణం చెబుతాడు. ‘ప్రెడరిక్ డి గ్రేట్’ చనిపోయే రోజున అతని గదిలోని బహు ప్రాచీనమైన గోడ గడియారం క్రిందపడి పగిలి పోతుంది. ఈ తెంటికేమిటి సంబంధం? ఆ సంబంధాన్ని స్థాపించేది యీ వాదం.

మనం జీవితంలో కూడా యిలాంటివేన్నో చూస్తున్నాము. ఒక వ్యక్తి మరణించబోతున్నాడు. వాడి ప్రేమపాత్రుడు చాలా దూరాన వున్నాడు. ఏడు పోయి వాడి కలలో చెప్పాడు. నీవు రేపు ప్రొద్దునే రాకపోతే నన్ను చూడలేవు. ఆ వ్యక్తి కల తెమ్మని¹ కొట్టి పారేశాడు. తీరా రెండురోజుల తర్వాత వస్తే నిజం గానే ఆ వ్యక్తి శవం కూడా కనిపించలేదు. ఇలాంటి ఉదాహరణల్లో మనకు బోధికమైన కార్యాకారణవాదం కనిపించదు.

ఇ - చింగ్ పీఠికలో యూంగ్ అంటాడు. ‘చైనావారికి పాశ్చాత్య విజ్ఞాన శాస్త్రంతో సంబంధం లేదు, ఇది కార్యకారణ వాదం. దీన్ని అధారంగా పెట్టుకొని

మన శాస్త్రాభివృద్ధి జరిగింది. కాని నేటి శాస్త్రవేత్తల నూతన పరిశోధనల ద్వారా కాంట్ 'Critique of Pure Reason' తలక్రిందులై పోతున్నది. మనము ఏమి ప్రకృతి స్వాభావిక సూత్రాలంటున్నామో అవి వట్టి గణాంక వాస్తవాలు. (Statistical truths) తప్ప 'కేవల' సత్యాలు కావు. ప్రకృతిని మనం వ్యాఖ్యానించకుండా విషయాన్ని దానికే వదలివేస్తే మనకు వచ్చే సమాధానం మన కార్యకారణ వాదానికి భిన్నంగా వుంటుంది. ప్రతి ప్రక్రియా విధానంలో సందర్భం 'చాన్స్' మన హేతువాదానికి అందకుండానే ప్రవేశిస్తున్నది. కనుక ప్రకృతిలో ఏ సంఘటననైనా కొన్ని ప్రత్యేక సూత్రాలకనుగుణంగా కలగటం లేదు. మన లెక్కలనన్నింటినీ అతిక్రమించి మరొక సూత్రం యిక్కడ పనిచేస్తోంది. చీనా ఈ అదృష్టవాదాన్ని అంగీకరిస్తున్నది. పాశ్చాత్య బుద్ధి ఆరాధించే తర్కానికిక్కడ తావులేదు. అదృష్టవాదంలో కార్యాలకు మూలకారణాలు అదృష్ట స్వభావ శక్తులు తప్ప దృష్టశక్తులుకావు. ఉదాహరణానికి ఒక స్ఫటికాన్ని తీసుకుంటే అది షట్కోణాత్మకమన్నది సిద్ధాంతము. కాని ప్రకృతిలో ఏ రెండు స్ఫటికాలమధ్య సాదృశ్యం కనిపించదు. కాని అన్నీ షట్కోణాత్మకాలే. కనుక అనుభవానికందుతున్న అసాదృశ్యం సత్యమా? సిద్ధాంతం సత్యమా? అదృష్టవాదము మేధాకల్పిత వాదాన్ని అంగీకరించకుండా ప్రకృతి సహజమైన అహేతుకతను సిద్ధాంతం చేస్తున్నది. ద్రష్ట దృశ్యాన్ని చూసిన పేళావిశేషం మీద ఎక్కువ ఊహించుచు సిద్ధాంతం చేయడంచేత కాలప్రభావాన్ని ఈ వాదం బలవత్తురమైనదిగా అంగీకరిస్తున్నది. ద్రష్ట, దృశ్యము. కాలము వీటి పరస్పర సమ్మేళనం (కో-ఇన్సిడెన్స్) మీద ఈ సిద్ధాంతం ఆధారపడి వున్నది. కనుక ఇ - చింగ్ గ్రంథం ప్రకారం ప్రతి సంఘటన ఒక ప్రకృతిగత అన్నిష్టదేవతా శక్తి చేష్టావిశేషం ఎలాగంటే మూడు వాణెలను ఎగురవేశాం. అవి రకరకాలుగా క్రింద పడ్డాయి. బొమ్మ - బొరుసులు పైకి క్రిందికి కావటమన్న భేదంచేత. ఇది ఎగురవేసిన వాడి ఆలోచనలో లేని విషయము. అలాగే పది బిల్లలో పూలో¹ ఎగురవేస్తే అవి ఒక ఆకారం క్రింద

1. శ్రీ పుట్టపర్తి సాయిబాబా చిన్నతనంలో తాను షిరిడీ బాబానని చెప్పడం కోసం నిదర్శనంగా పూలు పెదవల్లతే అవి షిరిడీ బాబా అనే అక్షరాలుగా సంఘటిత లయినాయని వ్రాయబడింది. ఈ విషయాన్ని యూరింగ్ చెప్పిన విషయానికి అన్వయించుకోవచ్చు.

పద్దాయ. ఈ ఆకృతిని ఎవడు కన్పించాడు? తర్కబుద్ధి కిది నచ్చపోయినంత మాత్రాన అసత్యం కాదు. మన పుట్టుపూర్వోత్తరాలేపీ తెలియకుండానే మనలను చూచినంతమాత్రంచేత జ్యోతిష్కులు మన విషయాలన్నీ చెబుతున్నారు. కొందరు రసికులున్నారు. వారు ద్రాక్షపానీయాన్ని రుచి చూడగానే రుచిని బట్టి ఆ ద్రాక్ష పండిన ప్రాంతాన్ని పానీయం తయారైన సందర్భరాన్ని కూడా చెప్పగలరు. ఇలాంటి వాటినిబట్టి- it must be admitted that momendets can live long lasting traces.

(ఇ - చింగ్ పీరిక). యూంగ్ చెప్పిన ఈ విషయాన్ని 'వోన్-ప్రాంట్' అన్న మరొక శాస్త్రవేత్త పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్రాన్ని ఉదాహరించి దీన్ని సమర్థిస్తున్నాడు. 'పదార్థ విజ్ఞాన పరిశోధనలో ద్రవ్యకు ప్రమేయం లేదు. వాస్తవికసత్యాన్ని స్థాపించడమే శాస్త్ర పరిశోధన. కాని ద్రవ్య లేదా ప్రయోక్తయొక్క చైతన్యం అనుప్రవేశించకుండానే వాస్తవిక సత్యం వ్యాఖ్యాతమవుతుందా? ఇది సూక్ష్మపదార్థ విజ్ఞానశాస్త్ర దృష్ట్యా అసంభవం.

Most modern physidists have accepted the fact that the role played by the concious ideas of an observer in every micro physical experiment cannot be eliminated but they have not conserved themselves with the possi-bility that the total psychological condition (both concious and unconcious) of the observer might played a role as well.

(చూ. Man and His Symbols p. 382.)

అతడే అంటాడు, విజ్ఞానశాస్త్రం పరిశోధకుడు ఒకేసారి ఒక వస్తువుయొక్క భిన్నార్థాలను పరిశోధించలేడు. అతడు అమర్చుకొన్న ప్రయోగ పరికరాలు, పద్ధతులనుబట్టి ఒక ప్రయోగంతో ఒక నిష్పాక్షిక సత్యమే బయట పడుతున్నదే తప్ప సంపూర్ణ సత్యం వెల్లడికావడంలేదు. ఉదాహరణకు కాంతి గమనము కణరూపంలోను తరంగ రూపంలోను రెండు విరుద్ధ సత్యాలుగా బయటపడింది. ఈ రెండు సత్యాలను ఒకేసారి శాస్త్రవేత్త ఒకే ప్రయోగంలో దర్శించింది కాదు, కనుక ఒక సూక్ష్మ అణుకణముయొక్క స్థితిని వేగాన్ని ఒకేసారి శాస్త్రకర్త అంచనా వేయలేడు. ఇందుచేత ప్రయోగ విజ్ఞానం ఒకేసారి ఒక సత్యాన్ని మరొకసారి దానికి విరుద్ధమైన సత్యాన్ని కనిపెడుతున్నది. ఏవో కొన్ని ప్రాకృతిక సూత్రాలు

చెప్పి వాటి ప్రకారం సర్వావస్థల్లో ఈ కార్యమిలాగే సంభవిస్తుంది. అని అనడానికి వీలేదు.

No Natural Laws can be formulated saying such and such will happen in every case. All the micro-physicists can say such and such is according to statistical probability likely to happen

అని ఈ విధంగా యూంగ్ అదృష్టవాదాన్ని సూక్ష్మపదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రదృష్టి నమర్చిస్తాడు.

ఈ వాదాన్ని వివరిస్తూ యూంగ్ అంటున్నాడు.

It is a concept that formulate point of view diametrically opposed to that of causality. Since the latter is merely statistical truth and not absolute. It is a sort of working hypothesis of how events evolve one out of another, where as synchronicity takes the coincidence of events in space and time as meaning something more than mere chance, namely a peculiar interdependence of objective events among themselves as well as with the subjective (psychic) states of the observer or observers. (Iching పీఠిక)

అందులోనే యూంగ్ చైనా అదృష్టవాదాన్ని వివరిస్తూ అంటున్నాడు.

‘ప్రాచీన చైనా బుద్ధికి విశ్వమంతా ఆధునిక పదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రవేత్తలలాగా ‘సైకో పిజికల్ స్క్రీక్షర్’ (చైతన్య+పదార్థ, నిర్మాణము) సూక్ష్మ భౌతిక సంఘటన ద్రష్టను కూడా తనలో ఇమిడించుకుంటుంది. ఆ క్షణిక సందర్భం దేశకాల ద్రష్ట సమ్మేళనం తప్ప ద్రష్ట యొక్క చైతన్యపురుషుడు (Psychic being కూడా ఆ సందర్భంలో ఉన్నాడు.

Just as causality describes the sender of events so synchronicity to the receivers mind deals with the coincidents of events.

అంటే కారణ కార్యవాదం ప్రకారం ఇ, ఈ లు రావాలంటే ముందు అ, ఆ ఉండాలి. అ నుండి అ దీని నుండి ఇ, దీని నుండి ఈ రావాలి. పూర్వాక్షరం

పరాక్షరానికి హేతువు. ఇది తర్కం. కాని అదృష్టవాదానుసారం యివన్నీ ఒకేసారి ఒకేచోట ఎలా కన్పించాయి? కనుక ఆ ఆలు ఎంత భౌతిక సంఘటనో ఇ ఈలు అంత మానసిక సంఘటన. రెంటి మధ్య భేదం లేదు కనుక అన్నీ ఒకేసారి సంభవించాయి. ఈ విషయాన్ని వివరిస్తూ వోన్-ప్రాంజ్ అంటాడు.

No body for instance candeny that 2 is the only existing even primary number, even if he has never thought about it concicously before. In other words numbers are not concepts conciously invented by men for purposes of calculation. They are spontaneous and autonomous products of the unconcious as are other Archctypal symbols

(Men & His Symbols—386)

ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం ద్రష్టయొక్క చైతన్యానికి దేశకాల (గత) చైతన్యానికి సంబంధమున్నది కనుక రెండూ ఏకైక పదార్థం ధరించిన భిన్నరూపాలు కనుక ఒక బాహ్య సంఘటనకు అంతః కైతన్యంలో సూక్ష్మకారణం వున్నదని స్పష్టం.

ఈ దీనికొక ఉదాహరణం ధర్మచక్రం నవల్లో కనిపిస్తుంది. సందర్భం— రాజొక బ్రాహ్మణున్ని అన్యాయంగా చంపాడు. “ఆ గాలిలో నేముందెనో. అంత వరకు పూవులు వికసింపగా క్రమ్మిన యొక అనిర్వచనీయమైన సుకుమార పరిమళ భరిత మధురశాంతి వ్యాపించియుందెను నాకాశమున సంతలో ఒక యుండు పెళ్ళి రేగి ధూళిగ్రస్తమై శాంతియంతయు విటిగిపోయినట్లే, నిమనములో మాటిపోయిన గతి—ఒక లిప్తలో భద్రకాళీ నాట్యరంగమువలె, నొక కసాయి దుకాణమువలె — వైతరణీనదీ తీరమువలె భయంకరమైన మనస్సుచేత నావరించబడెను. చంపబడిన దొక్కడే బ్రాహ్మణుడు. ఆ చావులో నెన్ని చావు లిమిదియుండును? ఒక్కమరణము జరిగినచోట నొక్కవధ జరిగినచోట నందున్న పంచభూతములనేదో విశాళాభిముఖ ముగ నున్నట్లు కన్పించుట ఏమి తత్రత్యులగు సర్వేతరులకు మనసుచేత సూహించ రాని యేదో యాపది తమ్ము నావరించుటకు వచ్చునట్లు గలిగెడి మనోవికారమేదీ? మనస్సుకు గల స్వతోబుద్ధి వ్యాప్తిచేత నలైక దేశగత పథమో—మరణమో, సర్వాకాశగత సర్వాణువ్యాప్తియైనట్లు కన్పించునా? (12 అధ్యాయం)

ఈ అద్భుత వనర్వలో పై యూంగ్ సిద్ధాంతం అన్వయిస్తుంది. ఒక సంఘటనను ప్రాచ్యబుద్ధి ఎలా వ్యాఖ్యానిస్తుందో—చూస్తుందో—వివరిస్తుంది.

మానవచైతన్యం చేతకాని చైతన్యం అంతా కలిసి ఒక ముద్దగా ఏర్పడ్డచోటు పేరు సంఘటన. ఇందులోని అంశాలు మనిషి, స్రవ్యశి-కాలము-అంగి సంవర్షం. అంగాల్లో బలం కాలచైతన్యనిది. ఆ సంఘటన కర్తృత్వశక్తి ప్రధానంగా కాలానిది ఆ సంవర్షం ప్రతీకాత్మకమైన ఒక నమూనా (Archetyp situation) కనుక బాహ్యభ్యంతరచైతన్య సంబంధాన్ని స్థాపించే సిద్ధాంతమిది ఇందుకే సింక్రోనసిటీ అంటే—A meaningful coincidence of out and inner events that are not themselves causally connected అని వోన్ ప్రాంట్ వివరణ. ఆ రెంటి మధ్య ఒక అతర్కిత అచ్చుప్రసంగం కారణంగా వుంది. అని ముందు చెప్పిన నల్ల చొక్కా ఉదాహరణమిచ్చి అంటాడు. 'అంతర్గత ప్రాగ్రూపం' (ఆర్కి-టైపును వేదం ప్రథమచ్ఛదం అంటుంది) బాహ్యభ్యంతర భూమికల్లో ఒకేసారి పనిచేసివుండాలన్న మాట. చీనీయుల వైద్య వాస్తుతత్వ సిద్ధాంతాలన్నీ దీనిమీదే ఆధారపడివున్నాయి.

The classical Chinese Text did not ask what causes what. One can see much the same underlying theme in astrology and in the way various civilizations have depended on consulting oracles and paying attention to omens. All of these are attempts to provide an explanation of coincidence is different from one that depends on straight forward cause and effect.

(చూ. పై గ్రంథం p. 277)

మరొక మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్త జాకోబ్ అదే పుస్తకంలో Symbols in an individual analysis అన్న వ్యాసంలో అంటాడు 'మినింగ్' జోన్స్ టెప్పే గ్రంథం. ఇవన్నీ ఎవడు నమ్ముతాడవి మనం అనుకోవడం సహజం. కాని టూమింగ్ ప్రకారం అది చాలా అర్థవంతమైనది. అతని వాదమైన సార్థక సంబంధం 'మినింగ్ ఫుల్ కో-ఇన్సిడెన్స్' సిద్ధాంతం.

based on the assumption of an inner unconscious knowledge that links a physical event with a psychic condition. So that a certain event that appears as accidental or coincidental can in effect can in fact be physically meaningful and its meaning is often symbolically indicated through dreams that coincide with the event—

అని చెప్పి ఇతడు యూంగ్ చెప్పిన ఇ-చింగ్ గ్రంథాన్ని బట్టి ఒక వ్యక్తి కలలను గురించి చర్చించి యూంగ్ సిద్ధాంతాన్ని బలపరచాడు ఇ-చింగ్.

Book of changes. The book is based on the hypothesis of the oneness of man and the surrounding cosmos—

అని యూంగ్ చెప్పిన సిద్ధాంతం దీనికి సంబంధించినదే అంటాడు. యూంగ్ సిద్ధాంతం గూడ యిదేనని పై వాక్యాల దాహరిస్తాడు. (—based on the — the events)

ఈ వాదాన్ని వివరిస్తూ ఫ్రాంక్ ఇలా వ్రాశాడు. 'ఈ శతాబ్దిలో శాస్త్రవేత్తలు ఒకరికి తెలియకుండా మరొకరు ఒకే శాస్త్రీయ సిద్ధాంతాన్ని చేయడం దీనికి సంబంధించినదే. డార్విన్ తన పరిణామవాదాన్ని గ్రంథంగా 1844లో వ్రాస్తూ వుండగా అతనికి తెలియని ఒక అజ్ఞాత శాస్త్రవేత్త. ఏ. ఆర్. వాలీస్ అన్నవాడు ఒక వ్రాత ప్రతి తెచ్చి డార్విన్ కిచ్చాడట. అందులో తానూహించిన సిద్ధాంతమే వున్నదట. కనుక సుప్రచైతన్యం ఒకేసారి అనేకుల్లో మెఱుఘటలాగా స్ఫురించడం జరిగిన తరువాత దాన్ని తర్కబద్ధం చేస్తూ వచ్చారు. ఇదంతా ఆర్కీకైపుయొక్క సృజన కార్యంగా పేర్కొన్నాడు. ఈ ఉదాహరణ త్యాగరాజస్వామి జీవితంలో తాను సంగీత శాస్త్రం వ్రాద్దామనుకుంటుండగా నారదుడు (జ్ఞానానికి ప్రాగ్రూపం) విప్ర రూపంలో వచ్చి సంగీత శాస్త్రగ్రంథాన్ని యిచ్చినట్లు చెప్పబడిన వృత్తాంతంలో డార్విన్ విషయం సంవదిస్తున్నది కదా.

ఈ విధంగా ఈ అన్యప్రవాదం భౌతిక సంఘటనలోని అంతర్వైతన్య ప్రేరణను సూచిస్తూ రెండూ ఏకపదార్థ వికారాలేనని స్థాపిస్తున్నది. అంటే ప్రపంచ మంతా (ఈశ్వర) చైతన్యంచేత అభివ్యాప్తమై వున్నదన్న ఈశావాస్య సిద్ధాంతాన్ని తంగ్యంతరంగా వ్యాఖ్యానిస్తున్నది. వ్యక్తిలోనూ పదార్థంలోనూ ఏకైకచైతన్యమే న్పందిస్తున్నందువల్ల రెండూ ఒకటేనని, విశ్వమంతా Psycho Physical Structureగా నిరూపిస్తున్నది. (ఇంకా దీనికి తాత్త్విక నిరూపణం కావాలను కొన్నవారు శ్రీ అరవిందుల The Life Divineలో రెండో భాగంలో 21వ అధ్యాయం The order of the worlds and The rebirth and other worlds 22వ అధ్యాయం సంప్రదించుకోవచ్చు)

ప్రతి విషయాన్ని తార్కికంగా - కారణ కార్యవాదానుసారంగా వ్యాఖ్యానించడం ఒక పద్ధతి. పై పద్ధతిలో సృష్టిలోని ప్రతి పదార్థము ప్రతి సంఘటన వాచ్యార్థంతోపాటు ప్రతీకార్థాన్ని నిష్పన్నం చేస్తున్నదని ఈ వాద సారాంశం. ఇందుచేతనే ఈ శతాబ్దిలో ప్రతీకా వాదానికంత ప్రచారం వచ్చింది. ఇది సుప్త చైతన్య విషయం కాగా అది (తర్కవాదం) జాగ్రత్తైతన్య విషయం.

ఈ వ్యాసం ఫ్రాంక్ మాటలతో ముగించబడుతున్నది.

The concept of a uniterial idea of reality which has been followed up by Pauli and Eric newmans was called by Jung the UNUS-MUNDUS (The one world within which matter and psyche are not get discriminated or separately actualised) (పై గ్రంథం పుట, 38)

15. పులి ముగ్ధా - కవిపుంగవుడూ

కీర్తికేసులు విశ్వనాథ కవిసమ్రాట్టు పులిముగ్ధు అన్న నవల రాసిన విషయం ప్రసిద్ధం... దీని విషయం వ్యాసాంతంలో వివరింపబడుతుంది. జానపద దృశ్య కళల్లో పులివేషం కట్టడముంది. జంతువుల నామాలు శ్రేష్ఠ వాచకాలుగా ఉపమానాలుగా గ్రహించడముంది. ఉదాహరణకు రాజసింహుడు. కవిపుంగవుడు మొదలై... వినాయకుని వంటి విగ్రహాలు మూనవ. జంతు సమన్వయ రూపంలో శిల్పించడం, ఆరాధింపబడటం చూస్తున్నాం. మత్స్యకన్యా వృత్తాంతాలు ప్రసిద్ధం గానే నేటికీ వినిపిస్తున్న అంశం ఇక్కడ సింహాది జంతువుల ప్రసక్తి ఎందుకు వస్తున్నవన్న ప్రశ్న విచారణీయమవుతున్నది.

క్రీస్తుకు పూర్వం పదవేల నుండి ఆరవేల వేల సంవత్సరాల దాకా వ్యాపించి వున్న మందుముగం నాటికే ప్రపంచంలో కొండగుహల్లో జంతు చిత్రాలు చిత్రించబడటం ఆధునిక కళాచరిత్రవేత్తలకు అందిన విషయం. ఆ తరువాత వచ్చిన కొత్త పాత రాయలుగాలనాడు కొండ గుహల్లో జంతువును వేటాడటం లాంటి చిత్రాలు వచ్చాయి. అలాగే జంతువు ఎడకావడం ఆ సమయంలో జంతువులు సంగమించడం లాంటి చిత్రాలు వచ్చాయి. ఈ చిత్రీకరణ అతి సహజంగా ప్రకృత్యనుకరణంగా కనిపించినా, శాస్త్రవేత్తలు వీటికి చెప్పే అర్థాలు చాలా చిత్రంగా వున్నాయి. ఉదాహరణకు జర్మన్ కళా చరిత్రకారుడు హెర్బర్ట్ కున్ వాదనిబట్టి ప్రాచీన మానవుడు చేసే ప్రతికార్యము క్రతురూపమే. అక్కడ కర్మ వుంటుంది తప్ప ఆలోచన వుండదు. ఆలోచన మానసికమైనది. కర్మ అతిమాన సికము. మననన్నది మానవ పరిణామంలో ఇటీవల పుట్టిన విషయము. ఒకసారి యూంగ్ ఆఫ్రికా అడవుల్లో తిరుగుతున్నప్పుడు, ఆటవికులు లేవగానే దోసిట్లో 'ఉఫ్' అని ఊదుకొని లేచి వుమ్ముకుని ఆ దోసిలిని సూర్యునకు అర్ఘ్యంలాగా అర్పించడం చూచి యిడేమిటన్న ప్రశ్న వేసాడట. వాళ్లు తెల్ల బోయారట. ఇలాంటి అనుభవాలు చూచి యూంగ్ పై రీతిగా 'ప్రాచీన మానవుడికి కర్మ తెలుసు, అది అనలోచితం తప్ప ఆలోచితం కాదు. ఈ కర్మలో మూడు లక్షణాలుంటాయి. ఒకటి ప్రతికార్యకము. ఇది క్రతురూపం. రెండు కళాత్మకము. మూడు వాస్తవికము. ప్రాచీనకర్మ వాస్తవికం కాదు. ఇందుకే జానపదాంశాలు, పౌరాణికాంశాలు క్రతురూపాలుగా అతి మానవ విషయాలుగా వ్యాఖ్యానింపబడ్డాయి.

కనుక వేటాడబడే జంతువును ముందు బొమ్మగా గీసి దానిని ఈటెలు, బాణాలు గుచ్చుకున్నదానిగా చిత్రించి ఈ బొమ్మ వాస్తవిక జంతువునకు ఆత్మీయమైన ప్రతిరూపంగా, అత్యగా (soil) భావించి చిత్రించాక అసలు జంతువును వేటాడతారట నేటికీ కొన్ని ఆటవిక జాతులు. ఒకసారి ఒక తెల్లదొర ఆఫ్రికా అడవుల్లో జంతువును తుపాకీతో కాల్చబోగా, వెనకనున్న ఆటవికుడు కాల్చవద్దని అడ్డు నిల్చాడట. ఈ కాల్చడం వాస్తవిక కర్మ. దీన్ని మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్తలు 'సింపతిటిక్ మాజిక్'గా చెబుతున్నారు.

ఎద అయిన జంతువుల సంగమ చిత్రకరణంతా పెరిటిలిటీ రైట్స్ గా చెబుతున్నారు. బహుశా అశ్వమేధ యాగంలో అశ్వం చంపబడడం - ఇక్కడ అశ్వభావన. ఈ యజ్ఞకర్మంతా ఈ దృష్టితో చూడవచ్చుననుకుంటాను.

మరికొన్ని గుహచిత్రాల్లో మనిషి జంతువుగా తన నాచ్చాదిండుకొని, జంతువుల గుంపులో విహరిస్తూ వుండడం—అలాగే మనిషి వేరువేరు జంతువుల ఆవయవాలను తగిలించుకుని నృత్యం చేయడం వంటి బొమ్మలు ప్రాస్తు గుహల్లో కవిపించాయట. ఈ బొమ్మను గురించి వ్యాఖ్యానిస్తూ అతడు జంతు చక్రవర్తిగా చెప్పారు (హరప్పా బొమ్మల్లో ఎద్దు కొమ్ములను పెట్టుకుని పద్మాననంలో వున్న వ్యక్తిని పశుపతిగా భావించినట్లు). ఇలాంటి బొమ్మల కర్థాలేమిటి అని? ప్రాచీన సంఘంలో దీక్షవిధుల్లో (Rituals) దీక్షితుడైన వ్యక్తిని జంతుత్వ ఆచ్ఛాదనం చేయడం వుండటం. బహుశా ఇది ప్రతిశీర్షక (మాస్క్) సంప్రదాయానికి మూల రూపం కావాలి. జంతువుల్లో ఏ విధంగా సింహాదులు రాజులో ఆటవిక తెగలకు రాజైనవాడు కూడా సింహరూపుడే. అన్న భావనతో వారు దీక్షవిధులు ఆయా జంతురూప ధారణతో జరుపుకొనేవారట. కనుక తెగకు నాయకత్వం అభిషేకించుకునే నాయకుడు పూర్తిగా జంతువేషాన్ని ధరించేవాడట. అస్పృశతడు కేవలం జంతువే. జంతురూపంతోపాటు జంతు ఆత్మను కూడా (స్పిరిట్) పొందేవాడట. అస్పృశతడు తెగకు మూలపురుషుడుగా దైవముగా ప్రాతినిధ్యం వహించేవాడట. దీన్నే 'ఎనిమల్ బోటమ్'గా చెబుతున్నారు. కనుక జంతురూపధారియైన మనిషి నృత్యం చేస్తున్నట్లుగా చిత్రించబడ్డ గుహ చిత్రణకర్థం, ఒక తెగవాయకుడు ఆ రూపంలో తనను తాను జంతు రూపంగా పరిణమింప చేసుకోవడ మన్నమాట. ఇందుకే ప్రతిశీర్షక సంప్రదాయం నాటకంలో నేటికీ మిగిలివుంది. ప్రతిశీర్షక ధారణం చేసిన వ్యక్తి జంతు రాక్షసులుగా పరిణమించడమన్న ఒక స్థితితదావేశం

పొందడమన్నది ప్రాచీనకాలంలో వుండేది. (వేయిపదగల్గో విశ్వనాథవారు కూచిపూడి నాట్యాన్ని వివరిస్తూ అన్నాడు - "ఒకప్పుడు నృసింహస్వామి వేషధారణ చేసిన వ్యక్తి ఉపవాస జపాలతో నృసింహస్వామి తాదాత్మ్యం పొంది నిజంగానే హిరణ్యకశిపు వేషధారిని గోళుతో చీల్చి చంపాడట. ఇలాంటి విషయమే ఆటవికుల్లో జరిగినట్లు యూంగ్ చెబుతాడు) కనుక ప్రతి శీర్షక సంప్రదాయం సంప్రదాయం వెనుక కథ చాలా వుంది.

ఈ జంతు రూపభారణ చేసిన వ్యక్తి ఒక ఆటవిక నృత్యం చేస్తున్నాడు, ఈ నృత్యములో ఆ జంతుత్వ అనుకరణ సంబంధమైన విషయము. ఇది దీక్షలు, క్రతువుకు మరొక రూపం. ఇందుకే ఒక గుహలో జంతువుల గుంపు చుట్టూ మూసపుల ఘటపుల గుర్తు చిత్రింపబడి, దీన్ని గూర్చి రాస్తూ 'కున్'

"మనిషి జంతువేషధారియై - వాటిలో తాదాత్మ్యం పొంది వాటితో పాటుగా కలిసిపోయాడు" అని.

అంటే వ్యక్తికి ఆ లెగకు సంబంధించిన 'బోటమ్' జంతువుకి (లేక బుష్-సోల్) ఒక అవినాభావ సంబంధాన్ని తాదాత్మ్యాన్ని స్థాపించే దీక్షలు, క్రతువులు వున్నాయి. దీనికి ప్రతిరూపం నృత్యం. అంటే వ్యక్తి తన జంతు ఆత్మను పొందటం. తనలోని జంతువును పైకి తెచ్చుకోవడం. తరువాత దాన్ని సంహరించి అప్పుడు నిజమైన మనిషిగా పరిణామాన్ని పొందే ఒకానొక సంప్రదాయం వుండేది. ఉన్నది. (దీనికి మహాద్రూపమే-కాన్నిక్ ఫా-మ్' మహిషాసుర మర్ధన పౌరాణికాంశం). మహిషాసురుడు ప్రతి మనిషిలో అంతర్గతంగా ఉన్న జంతురూపం. వాణ్ణి బహిర్గతం చేసుకునే దీక్ష నృత్యం మహిషాసుర ప్రతి శీర్షక భారణ చేసి జరుపుకునే తంతు-తంత్రం, మహిషాసుర నృత్యం. ఆ విధంగా మహిషాసురుడు మన లోపలనున్న జంతు ధర్మ స్వరూపుడు. వాడిని బహిర్గతం చేసి పట్టుకొని సంహరించి మనిషి తన ఉన్నతాత్మలై పొందుతున్నాడు. దీనికి నాట్యం-దీక్ష, క్రతువు వంటిది. ఈ లక్షణం, ప్రాచీన ఆటవిక జాతుల్లో జంతు రూపధారణలో నృత్యంలో గర్భితమైన అంశంగా వ్యాఖ్యానిస్తున్నారు. ఈ జంతువు మనిషి లోపలి పైచాచికం. అధర్మ శక్తి. యజ్ఞ విధానంలో జానపదుల పండుగల్లో జంతుబలి విధానమంతా ఈ సూత్రానికి సంబంధించిందేనట. బలి చేయబడుతున్న జంతువు తనలోని పశుత్వానికి ప్రతీక. దాన్ని చంపి మనిషి దేవతగా పరిణామం పొందటం క్రతు విధాన రహస్యం. ప్రాచీన నాగరికతల్లో వీటి విషయాలు చాలా

పున్నాయి. దేవతలకు జంతు రూపాలు, జంతువులు, వాహనాలూ ఉన్నాయి. ఇదంతా దీనికి సంబంధించిన విషయమే. కనుక యిక్కడ జంతువు అనాత్మ భౌతిక శక్తికి ప్రతీక. దాన్ని చంపటం అత్మ శక్తిని సమర్థవంతముగా చేస్తుంది. మనలోని ప్రాచీన జంతు రూపాన్ని గుర్తించడం ఉన్నత సోపానం. ప్రాచీన మానవుడు జంతువుని మచ్చిక చేసుకుని దాన్ని తన వినియోగించుకున్నట్లుగా ఆధునిక మానవుడు కూడా తనలో గుర్తుగా ఉన్న జంతువును పసిగట్టి బలివ్వాలి. అత్మ వేదికలపై బలివ్వకపోతే అది భూపంక్తిలో బైటపడి రాజకీయ విలయతాండవం చేసి మానవజాతిని సంహరిస్తుంది. ఇందుచేత రాజు కవి మానవజాతి నాయకులు కనుక జాతిని ముందుకు తీసుకెళ్తారు కనుక వారిద్దరు సింహాలు వీనుగులు కాక తప్పదు. ఇందుకని భాషలు ఉపమానాలుగా స్థిరపడ్డాయి.

నేటికీ జానపద కళల్లో పులివేషాల పంభివి అతి ప్రాచీన ఆటవిక సంబంధించిన క్రతురూపమే. ఇందుకే మనిషిని పులిగా మార్చే ఒకానొకా కూడా ఉన్నది. ఆ తంతు ముగ్గురూపంలో జరుగుతున్నది. (ముగ్గురూపం కళా విశేషాలే. ఈ ముగ్గులు అనేక రూపాలు. అనుభాన్ని పోగొట్టేవిగా మిచ్చేవిగా పరిశీలిస్తే గోచరిస్తాయి. అవన్నీ అవ్యక్త తత్వసంకేతాలైన కళామూర్తులు.) అబ్ స్ట్రాక్ట్ ఆర్ట్ ఫారమ్స్ లో గోచరిస్తాయి. (మతాశ్రమంలో కూడా స్వప్నాల ద్వారా బహిర్గతమైన ఆజాగ్రత చైతన్యం మెండర్స్, మేజేన్స్ వ్యాఖ్యానించడం ఉంది. ఆజాగ్రత చైతన్యం వ్యూహం లాంటివని చెప్పడమే తాత్పర్యం. దాన్లో ఒక మార్గాన్ని కనిపెట్టే మనిషి ముక్తుడవుతాడట. అంటే సైకిక్ గ్రోత్ ఏర్పడుతుందట. వ్యక్తి సంతృప్తి వాటి అవ్యక్త స్థితికి ముగ్గు సంకేతం. ఆ ముగ్గులో మనిషి మారతాడు. తిరిగి మనిషిగా మారతాడు. ఈ సంప్రదాయ విధానం అనేటికీ ఉన్నట్లు 'పాకలపాటి గుర్రపుగారు' అన్న పుస్తకంలో కీ 'భరద్వాజ' (గ్రంథకర్తకు విశాఖపట్టణం అడవుల్లో నివసించిన ఆ గుర్రపుగారు చెప్పినట్లుగా వ్రాయబడి ఉన్నది.

కనుక ప్రతి ముగ్గు-పులివేషము వీటి వెనుక అతి ప్రాచీన ఆటవిక మున్నట్లు చెప్పబడుతున్నది.